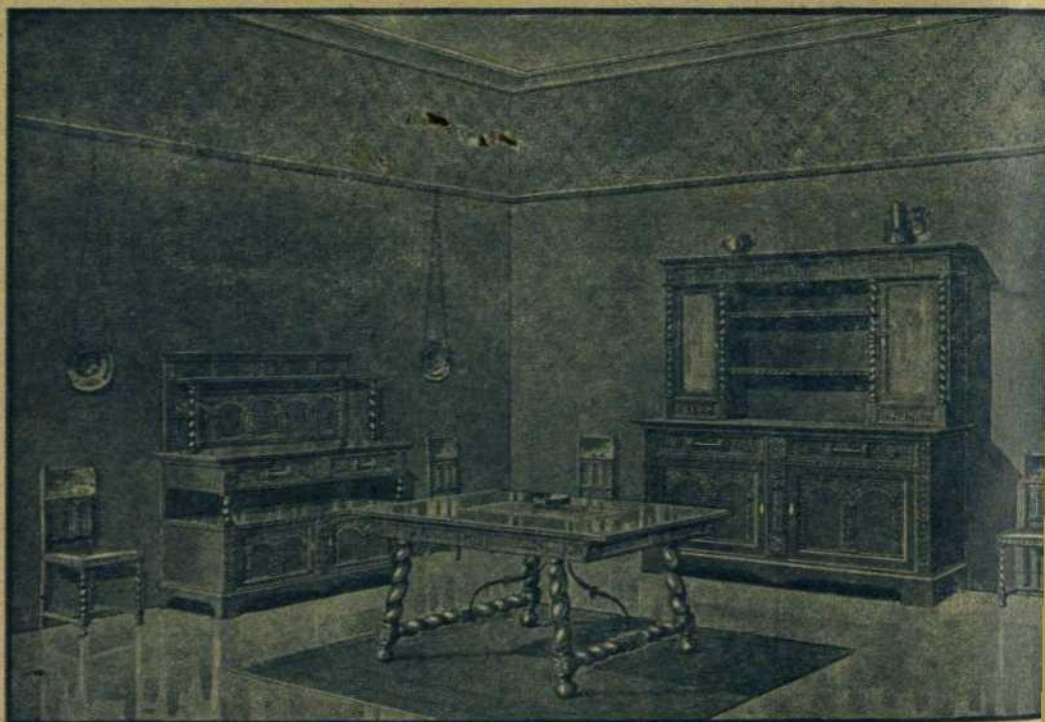

PERE REIG

CASA FUNDADA EN 1852

CONSTRUCTOR DE MOBLES
DECORADOR

COMPRA I VENDA DE QUADRES ANTICS

TALLERS I DESPATX :

CARRER UNIVERSITAT, 21 (CANTONADA CONSELL DE CENT)

TELEFON 2085 A.

Aplec del Roser, organitzat per la Joventut Catòlica de Sabadell
Nenes del Pomell de Joventut que hi assistiren amb la característica caputxa blanca

(Fot. Francari)

IL·LUMINACIÓ INTERIOR I ARMADURES

esmaltades per a làmpares
de mig watt llautó pur per a
l'exportació i per al país, en
fabriquen com especialitat:

H. MARS & C.º : Berlin S. 14

Stallschreiberstr. 8 A.
Tel. Amt. Mrpl. 2571

SOLER I TORRA GERMANS BANQUERS

Rambla d'Estudis, 13, i Bonsuccés, 1

VALORS : CUPONS : GIRLS : CANVIS

Negociem el cupó del
DEUTE AMORTITZABLE CINC PER CENT

ARISTOCRACIA de coneixements :: Aptituds de RIQUESA SENYORES I SENYORETES

L ICEU ICEO YCEE YCEUN DALMAU L ICEU ICEO YCEE YCEUN

DEMANEU PROSPECTES GRATIS

VALÈNCIA, 245, entsl. - (Cant.ª Ptge. Domingo. - Entre Passeig de Gràcia i Rbla. Catalunya)

Vanos Cardús

PORTAFERRISSA, 10

FÀBRICA DE FLORS, CORONES I PLANTES

TOT EL QUE ES NECESSITA PER A FER-LES
Antiga casa T. COSTAS, Palla, 13 i 15, pl.

D'ACÍ D'ALLÀ
MAGAZINE MENSUAL
: DIRECTOR :
IGNASI FOLCH I TORRES
EDITORIAL CATALANA
ESCUDELLERS, 10 BIS
: BARCELONA :

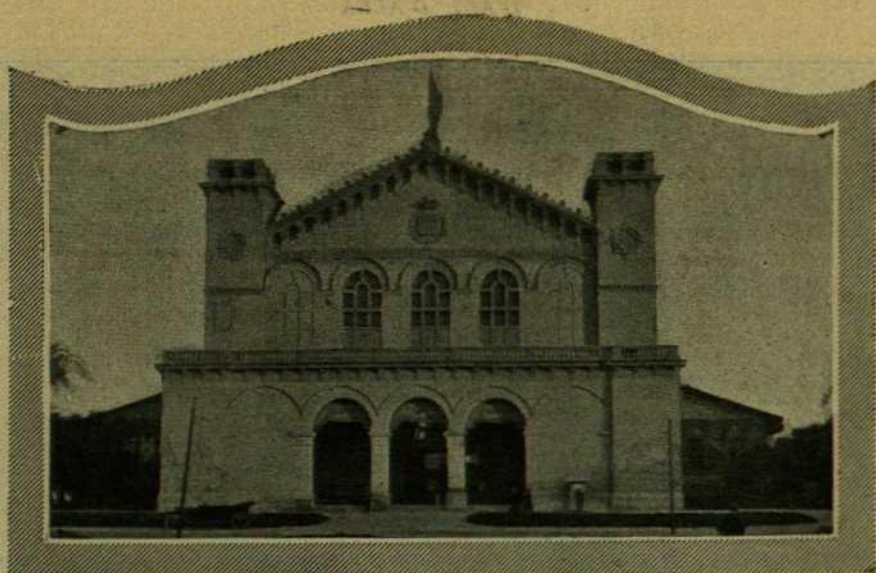
SUMARI

Una exposició notable, *Joan Sánchez Cano*.—Lamartine i l'episodi de Graziell'a, *Arnau de Castellbó*.—Hostes il·lustres, *E. S.*.—Armènia i el seu poeta nacional, *Emili Pérez-Prió*.—Nit d'agonia (poesia), *Hrand Nazariantz*, *A. Maseras*, trad.—Mater dolorosa, *Hrand Nazariantz* (poesia) *J. Estelrich*, trad.—En l'aniversari de la mort d'En Pompeu Gener, *Manuel Ribé*.—Tres plantes medicinals però verinoses del nostre Pireneu, *Dr. Josep Calicó*.—La Senyera de l'«Orfeó Joventut» de Sarrià del Ter.—L'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona.—Figures d'actualitat.—La II Excursió col·lectiva de la Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya a les serres de Sant Llorenç de Munt.—Dels Jocs Florals de la Bonanova.—La reina de la festa dels Jocs Florals d'Arenys de Mar.—La festa dels dos cents Pomells de Joventut.—Figures d'actualitat.—Pall del Castell de Bellver.—La reina de la festa dels Jocs Florals de Sans.—N'Evarist Fàbregas i el nou teatre del Centre de Lectura de Reus.—Les nostres damiselles.—De futbol.—La darrera cena de Neró, (de Juli de Saint-Félix), *Trad. d'Arnau d'Erill*.—La fama Rússia.—Músics oblidats: Stephen Heller, *A. M.*.—Els Esports, *Correcuita*.—La cursa automobilista «Gran Premi Penya Rhin».—El camí errat, novel·la de *Josep Lleóhart* (acabarà).—Actualitats catalanes.—Crònica catalana, X.

Suplement artístic: El poblet, pintura de *R. Durán i Camps*.—Coberta, de *Laura Albéniz*

REDACCIÓ: MALLORCA, entre 257 i 259.

Preu: 1'25

El gran Palau de la Fira de Mostres, on s'instal·là l'Exposició d'Astronomia.
Les dimensions del saló son: 128 metres de longitud, 34 d'ample i 28 d'alçada.

(Fot. Castaño)

0 Una Exposició notable 0

«...Ben segur que molts llegidors, al sapiguer de què es tracta, giraran full ràpidament. Son tants a qui no interessan les coses que enclouen bel·leses *supèrflues!*...»

T. VENDRELL

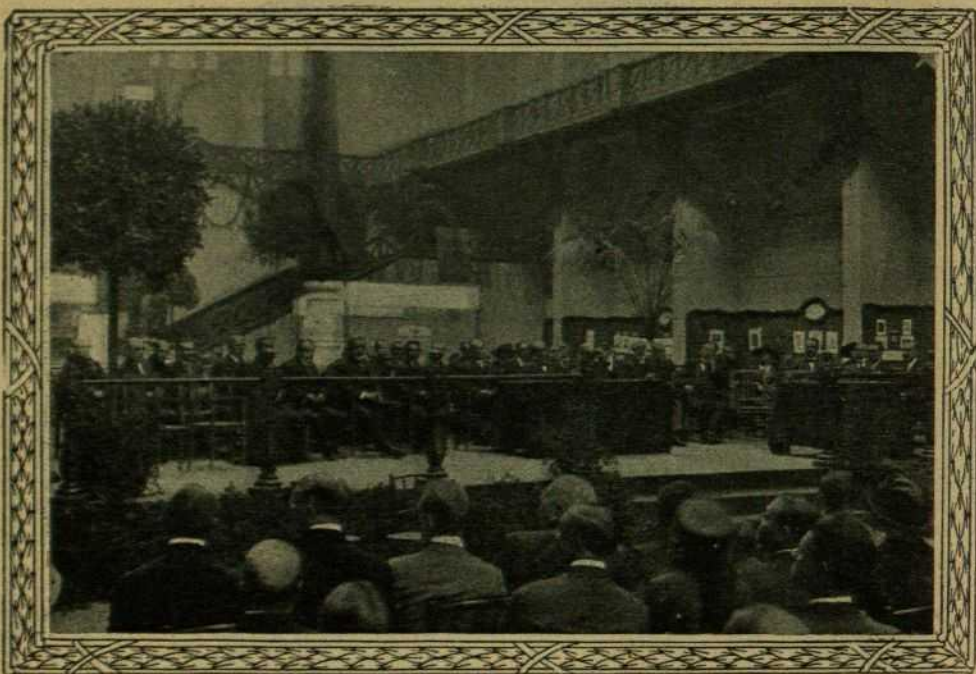
(D'ACÍ D'ALLÀ n.º 9 setembre 1921).

PER circumstàncies especials, per a atendre un prec atent, ens veiem obligats, amb gust, a donar compte de l'Exposició d'Astronomia i Ciències afins, que ha celebrat, amb veritable èxit, en aquesta Ciutat, la «Sociedad Astronómica de España y América», en el gran Palau de la Fira de Mostres (abans Palau de la Indústria).

El motiu de què a Barcelona es celebrés aqueixa Exposició científica, és conegut. La S. A. de E. i A. va complir els deu anys d'existència el mes de gener de l'any actual i la seva Junta Directiva obri un Concurs entre els socis de l'Entitat, per a que tracessin un projecte de festejos, on hi quedés inclosa una forma d'homenatjar al seu President. El Concurs el gua-

nyà el Sr. En Emigdi Fernández, President del Comitè de divulgació y propaganda de la Societat. L'Exposició, recentment clausurada, ha tingut, doncs, el doble objecte: de celebració del X aniversari de la fundació de la Societat i d'homenatge al President de la mateixa, el Sr. Comas i Solà.

El matí del diumenge, dia 9 d'octubre, s'inaugurà l'Exposició, amb assistència d'un gran nombre d'invitats, de visitants i de socis. Va presidir l'acte, en representació del Ministre d'Instrucció Pública, don Antoni Vela, President de l'Observatori de Madrid, ocupant també un lloc en la presidència el senyor Degollada, representant a l'alcalde; el Sr. Isamat, en representació

Acte inaugural de l'Exposició]

(Fot. Sagarra)

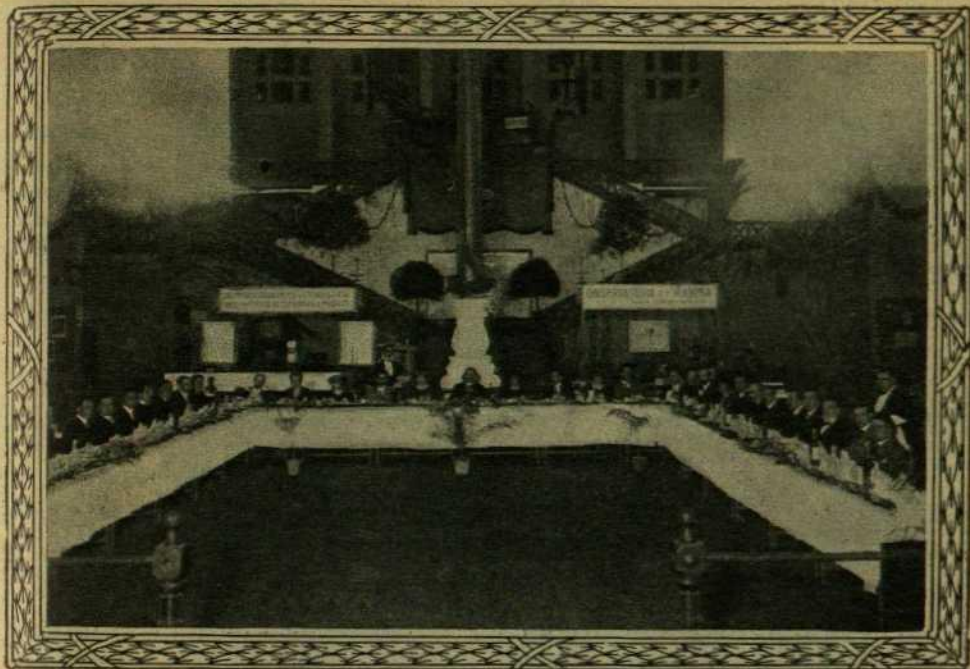
dels Presidents de la Diputació y de la Mancomunitat; el Rector de la Universitat, Marquès de Carulla; el Dr. Alcobé, President de la Real Acadèmia de Ciències y Arts; representant al Governador, el senyor Luengo (fill); el Sr. Comas, President de la Societat Astronòmica; els representants de l'Observatori de Marina de San Fernando, senyors Nadal i García Francos; el President de l'Audiència; el Comandant de Marina, etc., etc. Parlaren, fent al·lusió a l'acte — estenent-se especialment en lo que es referia a la preparació i realització de l'Exposició —, a la Societat Astronòmica i a la cultura general, el Sr. Armenter, Secretari; el precitat Sr. Fernández, organitzador de l'Exposició; el President de l'Astronòmica, Sr. Comas, i el Sr. Vela. Un cop terminats els parlaments, passaren els invitats i visitants a admirar tot lo meravellós que s'havia instal·lat en el gran Palau.

Després de la inauguració, a diari, amb més o menys afluència, segons els dies de la setmana, s'ha vist molt visitada l'Exposició, havent desfilat per la mateixa — fins al 6 de novembre que tingué lloc la clausura — varis milers de persones, constituint un èxit sorollós, això més, si es repara en

son caràcter científic, essent poc generalitzada encara l'Astronomia.

Va ésser molt oportú celebrar conferències, concurrendíssimes per cert, els diumenges i els dijous en el Palau de l'Exposició, intercalant-les amb concerts instrumentals o bé corals. Els conferenciants foren el P. Manuel M.ª Navarro S. Neumann, S. J., Director de l'Estació sismològica de Cartuja (Granada); N'Enric Gastardi (dues conferències), astrònom de l'Observatori de Madrid; el P. Lluís Rodés, S. J., Director de l'Observatori de l'Ebre; N'Albert Carsi, geòleg, i en Josep Comas (dues conferències), Director de la Secció Astronòmica de l'Observatori Fabra.

Per a que els llegidors que no hi han pogut assistir tinguin noció del que ella ha estat, indicarem les entitats que hi han pres part. No és possible ni fer una descripció breu, puix eren tantes y tan valuoses les coses que encloïa, que fins només que citant-les, empleariem un espai considerable. Ajudaran a fer comprendre la importància de l'Exposició — i serviran, a l'ensens, de record als que l'hagin visitada — les fotografies, degudes al Sr. Castaño, que il·lustren aquesta crònica. Al llegidor «cu-

Banquet d'homenatge al senyor Comas, celebrat el 22 d'octubre, en el Saló de l'Exposició

(Fot. Brangulf)

riós» que desitgi obtenir més detalls, li indicarem adquireixi la «Revista» que edita la «S. A. de E. y A.» i que reparteix gratis als seus membres.

Varen concórrer amb aparells i documents antics, amb aparells moderns i amb tota classe de treballs, com fotografies, gràfics, cartes, publicacions, etc., els següents Observatoris, Institucions i Societats de l'estranger:

Observatori Nacional de San Salvador, Societat d'Astronomia d'Anvers, Union Observatory, de Johannesburg (Transvaal); Observatori Nacional de Tacubaya, Observatori de Manila, Observatori de París, Societat Astronòmica de França, Observatori Yerkes, de Chicago; Observatori de Mount Wilson, Passadena; Real Oficina de Meteorologia i Geodinàmica i l'Observatori del Vaticà (Specola Vaticana), de Roma, i l'Estació Meteorològica de Zuric.

Nacionals:

Observatori de Cartuja (Granada), Observatori Meteorològic de Montserrat i el de Sabadell, Observatori de l'Ebre, Observatori de Marina de San Fernando (Cádiz),

Institut Geogràfic i Estadístic i Observatori de Madrid, Estació Sismològica de Toledo, Mancomunitat de Catalunya (els serveis Geològic, Geogràfic i Meteorològic); Real Acadèmia de Ciències i Arts, Observatori Fabra (Secció Astronòmica i Secció Meteorològica i Sismica); Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica; Observatori Meteorològic de la Universitat de Barcelona, Observatori particular del senyor J. Pratdesaba, de Vich; la important instal·lació geològica i mineralògica de N'Albert Carsí, i un quadro de nous poliedres còncaus o estrellats, per En Evel·l Bulbena Estrany.

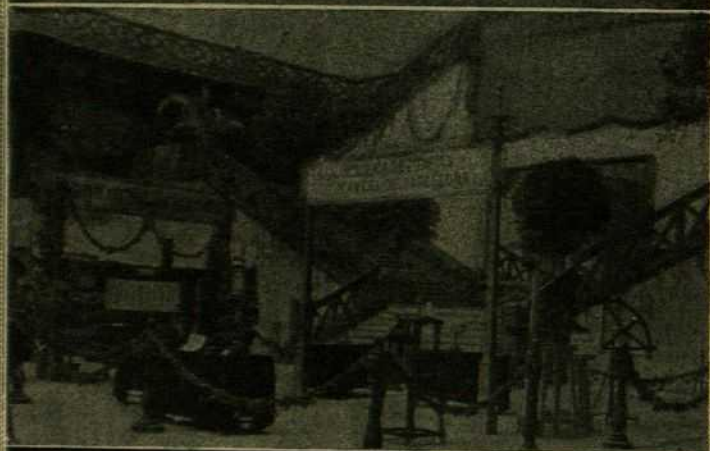
Com a instal·lacions pedagògiques citarem la representació de les fases de la Lluna, la referent als tamanys del Sol i dels planetes, en escala molt gran, i la curiosa suspensió a lo llarg del Saló i pràcticament invisible, portant els noms dels planetes, col·locats a distàncies proporcionals a les reals, demostrant llurs distàncies mitjanes al Sol.

Hi figurava, en un punt de preferència, un lloc destinat al President homenatjat, veient-se, entre altres documents, un vo-

Detalls
de
diverses
instal·lacions
industrials

✱

Algunes
instal·lacions
científiques

✱

Detalls
de
la
Secció
industrial

(Fots. Castaño)

Detalls
de
les
instal·lacions
científiques

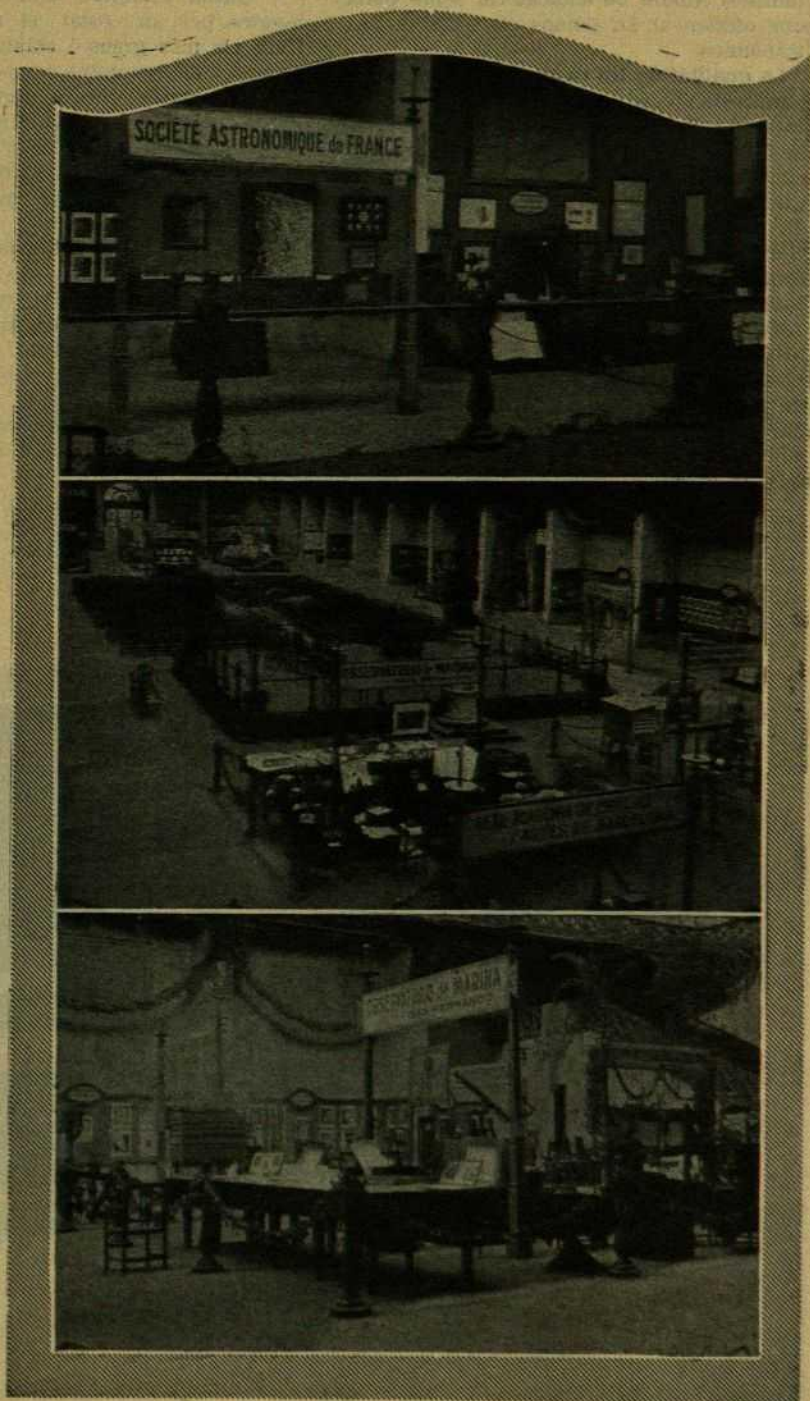
✱

Aspecte
general
de
l'Exposició

✱

Detalls
de
les
instal·lacions
científiques

(Fots. Castaño)

luminós Album de dedicatòria sobre plata, que oferien al Sr. Comas els socis de l'Astronòmica.

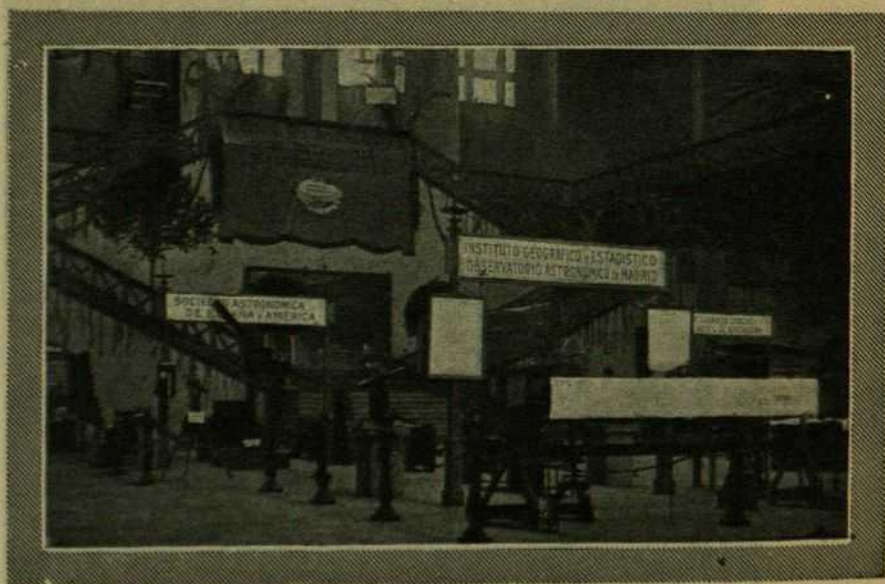
La qualitat de les cases constructors d'aparells de precisió, en els rams de l'astronomia, de la meteorologia, de l'òptica, de la física, etc., que figuraven en l'Exposició com expositors industrials, fa que no poguem deixar-les de citar, i eren: Societé de Lunettiers, Jules Richard, H. Morin, i Berthiot, de París; E. Busch, A. G., de Rathenow; E. Leybold's Nachfolger, de Colònia; C. P. Goerz, A. G., de Berlín; Carl Zeiss, de Jena; Max Kohl, A. G., de Chemnitz; W. Ottway & C., Ltd., de Londres, i els Agents y Representants a Barcelona de diverses cases, com: L. Gaumont, Bengoechea i Companyia E. i J. Metzger. També comptava amb un «stand», de llibres científics, la casa editorial «Europa».

* Queda establert, una volta més, que mentre per un costat, el nostre país sofreix els més greus i calamitosos revessos deguts a les ignominioses polítiques — que són afalagades, encara alguns cops — de Barcelona «precisament» (ho diem recordant alguns oradors de l'Exposició) sorgeixen iniciatives sanes, nobles, que califiquen millor que cap mot en «causes» de tants i tants errors.

Molt bé! per la «Sociedad Astronómica de España y América», que s'ha vist secundada en algunes coses per l'Ajuntament i per la Fira Oficial de Mostres, en nom de tots els que entenem que per avançar no es deu pas fer «amb les extremitats inferiors», sinó que es té d'anar «avant», amb cor i amb intel·ligència.

JOAN SANCHEZ-CANO

Novembre de 1921.

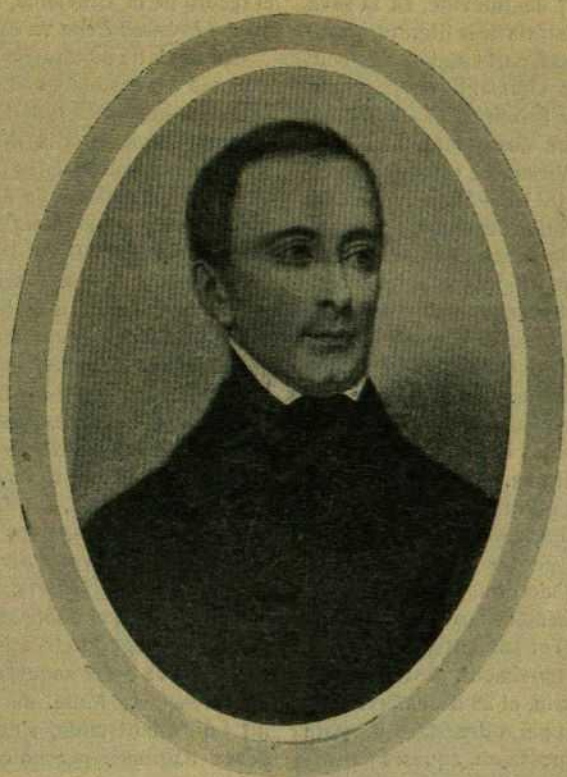

Detalls d'importantes instal·lacions científiques

(Fot. Castaño)

Lamartine,
Diputat

D'una
litografia

L A M A R T I N E
I
L ' E P I S O D I
D E
G R A Z I E L • L A

ETIT de Juleville, en la seva història de la literatura francesa, parla així de l'episodi de Graziel·la en la primera joventut de Lamartine:

«Vet aquí el nostre enamorat pel camí de la Itàlia — escriu a Virieu, el seu fidel amic i confident (30 maig 1811). — Me'n vaig. Vaig a recórrer aquesta *Saturnia tellus*, tan desitjada. Han estat els meus pares mateixos que m'han proposat aquest viatge... i, encara que'm sàpiga greu deixar per vuit o deu mesos les coses que estimo, me n'aprofito.»

«Visita de pressa Torí, Milà, Plasència, Mòdena, Bolonya, Florència. Tot l'encanta i tot el diverteix: els monuments, els homes, i, més que tot, els grans poetes italians rellegits allí. Pel novembre va a Roma. El Papa està pres dels cardenals l'han seguit. La noblesa està dispersada i la Roma, gairebé deserta, està poblada només que per les ruïnes i pels records. Lamartine gaudeix amb delícia d'aquella solitud. Pel desembre arriba a Nàpols. Quin contrast, allí! Tot són crits, alegria, soroll, esclat de sol, moviment, festa per als ulls i per al cor! Escriu, el 28 desembre: «Les paraules em faltarien per a descriure aquesta ciutat encantada, aquest golf, aquests paisatges, aquestes muntanyes, aquest horitzó, aquest cel, aquestes colors meravelloses!» Pel gener és rebut a casa d'un parent llunyà, Daresté de la Marenne, director de la manufactura dels tabacs. És allí que veu Graziel·la, obrera humil, filla d'uns pobres pescadors de la illa de Pròcida, en el taller on confeccionen cigarrets. Ell mateix confessa, en les *Memòries*, que, per una vanitat pueril, la va fer obrera de corall (versió de les *Confidències*). Diu després que, fora d'això, tota altra cosa, en la novel·la és literalment exacta. En el comentari del *Manuscrit de la meua Mare*, diu només que l'episodi de Graziel·la és, en el fons, veritable. No gosaria a assegurar-ho. Les cartes escrites per ell des d'Itàlia no hi fan ni la més lleugera al·lusió. Adhuc absolut silenci fins a 1830. En aquesta època, l'enterrament d'una noia desconeguda vist per atzar (és la versió de les *Confidències*), o l'haver vist en una església una pintura representant l'exhumació d'una jove màrtir (és la versió dels *Comentaris*), li va desvetllar tot seguit

el record de la Graziel·la, i l'encantadora elegia *La Primera Pena* va ésser escrita:

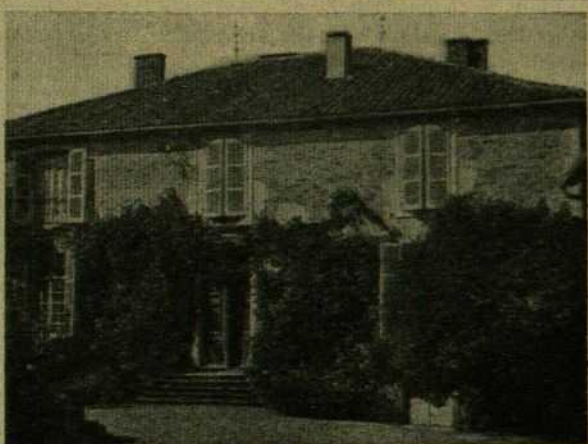
«En la platja sonora on la mar de Sorrente mou ses onades blaves al peu del taronger...»

Quinze anys més tard Lamartine va passar algunes setmanes a la illa d'Ísquia. Allí va escriure la novel·la, i des de llavors Graziel·la va viure. Ell mateix va acabar per creure-hi i va plorar sincerament aquella que havia mort d'amor per ell en 1812. ¿Havia existit mai? Qui ho podria assegurar?...»

Fins aquí diu Petit de Juleville de l'episodi de Graziel·la. El punt d'interrogació aixecat per ell sobre la veracitat d'aquesta novel·la capital del romanticisme francès, se l'han format també els altres crítics. Però això, el que sigui més o menys viscuda, ¿quina importància té davant de la viva frescor d'aquelles pàgines de joventut, que apassionaran sempre els joves de tots els temps i de tots els països?

Lamartine va venir al món en plena efervescència revolucionària. A Màcon, la nit del seu naixement, el poble amotinat recorria els carrers perseguint els aristòcrates. La casa del poeta va ésser saquejada i el seu pare endut presoner. Mme. de Lamartine, des del llit on l'infant crida, s'esforça d'amagar les seves llàgrimes per no cridar l'atenció dels soldats que vigilen la casa. Aquesta iniciació a la dolor des de la seva naixença, l'explica Lamartine amb aquestes paraules: «I la gent s'estranya que els homes que vàrem néixer en aquells dies terribles haguem portat un regust d'amargura i una empremta de malenconia al geni francès!»

El pare del poeta segueix presoner i els dies terribles van seguint. La vida a Màcon se li feia impossible, i la mare parteix cap a Dijon amb el futur poeta en els braços. Allí obté el permís d'una audiència pel ciutadà Gavogues, el representant de la Convenció. En el seu braç l'infant somreia, i la jove mare, encara que amb el rostre marcit per les angúnies d'aquells temps, era encisadora de veure. El terrible Gavogues es va sentir torbat en presència de la bella aristòcrata i va sentir per ella compassió i bondat. El ciutadà li va pendre l'infant del braç i se'l va posar sobre els seus genolls. La criatura no se'n va estranyar, sinó que va riure també sobre els genolls del tirà, i les seves manetes innocents

D'esquerra a dreta:
La casa on va nèixer La-
martine a Mâcon.
La casa de Milly.
Lamartine als vint-i-dos
anys.
Els molls de Nàpols,
en 1812.

varen jugar amb el xal tricolor. Gavogues va tornar l'infant, dient a la mare:

— ¡El teu fill és massa bell per a ésser fill d'aristòcrates. Fes-lo créixer per a la pàtria i fes-ne un gran ciutadà!

El 9 Thermidor va assenyalar la fi del calvari de la família Lamartine. Les presons varen ésser obertes, i, els presos escassos que no havien pagat el tribut a la guillotina, salvats com per miracle. Entre aquests hi havia el pare del gran poeta. La família va reunir-se a Milly després de la tempesta, on el poeta va creixent feliçment i del qual sojorn resten tan belles pàgines en la seva obra, fins en el mateix entusiasme juvenívol de la *Graziel·la*. «Mai cap home ha crescut més a la vora de la natura ni ha gustat de més jove l'amor a les coses rústiques», diu ell parlant de la seva infantesa i primera joventut en la caseta alegre de Milly, entre els prats i els boscos i les muntanyes que desvetllaven a poc a poc la seva ànima poètica.

Va ésser el 1807 que Lamartine va tornar a Milly en sortir del col·legi. Era un gentil adolescent callat i meditatiu. Visitava assíduament la biblioteca de Màcon i les seves absències es prolongaven de mes en mes. Un dia, la seva mare, inquieta d'aquelles desaparicions, i creient que provenien dels llaços d'un primer amor, n'hi va parlar seriosament. Però Lamartine va respondre amb vivesa:

— ¿Creieu que jo hi penso a tenir una estimada? L'estimada que em reté a Màcon és la biblioteca; ara com ara, cap altra que ella me interessa. Sóc massa tímid.

Les lectures, els estudis, havien minat la seva salut. Es va projectar d'enviar-lo a Lió a passar l'hivern 1808-1809.

— Aquest viatge el distraurà — deia la seva mare.

— L'Alfons estima massa la solitud i és un vertader salvatge — deia el seu pare.

El sojorn a Lió el va distreure certament. Va gastar molts diners, va conèixer les dones, va muntar a cavall, va córrer pels escenaris, va jugar. Perdudes d'alguna consideració varen fer creure als seus que ja s'havia divertit prou i que era precis tornar a Milly, on l'esperava un primer llustre d'amor. Només se sap el nom de la seva primera estimada. Es deia Enriqueta, i el seu idil·li es va acabar perquè ell era massa jove i perquè la seva posició no li permetia encara el luxe de fundar

una família, ja que la revolució havia arruïnat el seu patrimoni. Va ésser per endolcir el desengany d'aquell primer amor, que els seus pares varen decidir enviar-lo a Itàlia.

Itàlia! Era un món nou que s'obria a l'exaltada fantasia del poeta, l'escenari en què se li havia d'aparèixer *Graziel·la*. Per a parlar d'aquest episodi de la seva vida, és millor seguir la novel·la que la història que han explorat lentament els crítics i que és àrida i dura. La novel·la és el que realment va veure el poeta en la seva creació.

És a la primavera de 1811 que Lamartine arriba a Liorna, sota la custòdia d'uns seus parents. Allí es veu obligat a deixar-los perquè llurs afers els retenien a Liorna per espai d'algunes mesades, i se'n va sol a Roma i Nàpols, dos noms que'l cridaven plens de suggestió. És en el trajecte de Florència a Roma que es fa amic del cèlebre vell tenor David, que anava a cantar per última vegada al teatre San-Carlo, de Nàpols. Un jovenet l'acompanya, que segons ell és el seu nebot, el qual es lliga tot seguit amb Lamartine amb una amistat fraternal i amantíssima. Per les diligències s'adormen en braços l'un de l'altre i visiten les ruïnes de Roma amorosament presos pel braç. El dia en què el seu amic se li apareix amb els seus veritables vestits femenils, com una formosa donzella que adopta durant els viatges vestits masculins per a evitar-se molèsties i persecucions, ell no li sap pas demostrar altres sentiments que els d'una veritable amistat. Camil·la li fa conèixer Roma, i allí s'acomoden ambdós després de resseguir les ruïnes admirables i d'haver-se exaltat, com Corina en les grades del Capitoli, cantant i esfullant roses sobre les pedres venerables. David i la seva deixeblla, una futura cantatriu a la qual auguren el més brillant esdevenidor, segueixen el seu camí deixant el poeta sol a Roma.

Aquest primer episodi de *Graziel·la* és veritable. El tenor es deia David i la deixeblla que l'acompanyava Camil·la, com en la novel·la. És la iniciadora en el coneixement de la ciutat eterna. Les pàgines que li dedica el poeta són dignes del seu apostolat artístic.

Fins a la fi del març de 1812, Lamartine resta sol a Roma. Acaba per avorir-se i parteix vers Nàpols. Allí la claror l'enlluerna. Vet aquí el paradís que havia somniat. El seu gran amic, Aymon de Virieu, el va a trobar i

tots dos es passegen per la Margellina, admirant la mar i la vista llunyana de les illes llegendàries. És allí que els ve la idea de transformar-se en pescadors autèntics, abandonant llurs vestits de ciutat. Amb el vell Andrea i el seu nét Beppino, que posseeixen una bella barca ben ornejada, fan llurs tractes després de proveir-se dels vestits necessaris, que els transformen totalment. ¡Oh la bella aventura per a contar després! Els dos joves francesos es diverteixen extraordinàriament en aquelles pesqueres pel golf, mentre el temps es presenta en bonança. Però la inevitable tempestat arriba, i de les més terribles. Estan a punt de penedir-se d'aquell romanticisme d'haver-se fet mariners. Com

que Andrea porta el pes dels dos estrangers, és precis que llenci, amb les llàgrimes als ulls, els seus ormeigs a la mar, tota la seva humil riquesa. Després d'algunes hores de lluita amb la desfeta tempestat, arriben a la illa de Pròcida, on habita la família d'Andrea durant la temporada de la pesca. Atraquen la barca com poden entre les roques i munten una escala tallada a pic en les penyes fins a la caseta

Lamartine vestit de mariner napolità, a l'època del seu sojorn a Nàpols

en tenen la culpa, d'aquell contratemps que arruïna els pescadors; i es disposen a pagar amb escreix llur deute. Els compren una

bella barca millor que l'altra: més ben ornejada i més nova. Des de llavors la família mira els estrangers com a missatgers del cel. Graziel·la no sap pas com expressar la seva gratitud i dansa la tarantel·la sobre la terrassa, i la seva mirada ardent expressa a Lamartine que darrera la gratitud pot haver-hi una passió. Les vetllades de la família són veritablement encisadores. Beppino toca el pandero, Graziel·la dansa i canta. Lamar-

GRAZIEL·LA
Pintura de Ch. Lefebvre

tine llegeix un llibre que havia pogut salvar del naufragi i que desperta el cor de Graziel·la: la història de Pau i Virginia.

Però Andrea i els seus retornen a la Margellina, i els estrangers arribats a Nàpols reprenen llurs vestits de ciutat i llur habitació a l'hotel. Virieu se'n va i Lamartine queda sol i es posa malalt d'enyorament. Pensa només que a avisar Graziel·la, i ella acut a la crida amb la falda plena de taronges d'or i la boca enriallada. És clar que li porta la salut! Penja a la cortina del seu llit una medalleta de la Mare de Déu que l'ha de curar. L'endemà es

si ningú la vingués a cercar aquella nit, es faria monja l'endemà; però si algú la trobés, seria senyal que Ella no la volia tancada. En fer aquest jurament ha sacrificat els seus llargs cabells negres i els ha ofert als peus de la Madona. ¡l és Lamartine mateix que la troba! Ella li descobreix el seu amor per ell en aquella nit inefable de ventura i de dolor.

Retornada a casa seva, ningú li parla més de Cecco, i viuen novament feliços ambdós. Solament vénen cartes de França reclamant Lamartine; i ella té tanta por de perdre'l, que se li acut de vestir-se de francesa amb l'ajuda

Maria-Anna Birch, la esposa de Lamartine

lleva i se'n va a la Margellina. Les instàncies de la família són tan fortes, que es queda a viure amb ells. Graziel·la treballa el corall i el poeta escriu versos de cara a la mar. La vida és un encis per a ells dos, fins que un cosí de la noia que viu ric, Cecco, se li acut de demanar-la a Andrea per casar-s'hi. És clar que Andrea i tots els seus diuen que sí! Però la nit que ha de formalitzar-se aquella qüestió, Graziel·la desapareix de la casa. Se la cerca per tot arreu i no es descobreix d'ella el més petit rastre. És a Lamartine que se li acut d'anar a Pròcida, i allí la troba. Està asseguda a terra i plora amargament. Ha dit a una amiga seva, monja en un monastir de la illa, que la vingués a cercar l'endemà matí per entrar-hi ella. Ha promès a la Madona que,

d'una amiga seva cosidora en un pensionat francès de Nàpols. Els vestits d'una gentil joguina parisencs no poden anar bé a la formosa filla del sol, embrunida pels aires del mar. Resulta una lamentable caricatura, i així li ho diu Lamartine amb una certa duresa. Això li arriba fins al cor. Es despulla, plorant, d'aquelles robes, i es vesteix de pròcidana novament, ferida del despreu d'ell.

Però el gentil idil·li toca a la seva fi. És Virieu que per encàrrec dels seus pares s'enduu Lamartine de Nàpols. Graziel·la resta inconsolable d'aquella partença violenta, a mitjanit, sense un mot generós d'adéu. I a França el poeta rep una carta de Graziel·la i un embolcall. «El metge em diu que moriré d'aquí a tres dies. Vull dir-te adéu abans de

perdre les últimes forces. ¡Oh, si tu fossis aquí! Ja ho sé prou, que viuria! Però és la voluntat de Déu. Et parlaré ben aviat i per sempre des del cel. Estima la meua ànima! Tota la teua vida estaré en tu. Et deixo els meus cabells, tallats una nit, per a tu. Consagra'ls a Déu en una església del teu país, perquè alguna cosa de mi sigui vora teu...»

Res més ple de gràcia, més fresc, més emocionant que aquestes pàgines de joventut. Sigui una ficció la història de Graziel·la, ¿què hi fa? Com *Adolphe*, és una obra mestra del romanticisme. En l'obra mateixa de Lamartine, ni les històries de Jocelyn i Llorença, de Rafael i Júlia, es poden comparar amb la de Graziel·la, que té, per damunt de tot, la valor

d'una cosa viscuda intensament i vista per una joventut plena d'entusiasme. Ni els èxits oratoris de Lamartine, diputat, ni la seva glòria de poeta nacional, ni la seva felicitat de pare de família casat amb una dona exquisida i amantíssima, cap d'aquestes coses varen poder esborrar de la seva memòria la imatge agra-dolça de la joveneta que se li va aparèixer en els primers dies de la seva joventut, en la lluminosa marina napolitana i en la illa grega de Pròcida, sota l'emparrat de la vinya patriarcal i les amples fulles de la figuera rubicunda, vestida de colors llampants i coberta de joies antigues, mentre els seus peus nus teixien un ritme llangorós de dansa popular.

ARNAU DE CASTELLBÓ

COMPREU

el número de desembre de

D'ACÍ D'ALLÀ

que amb motiu de les

FESTES DE NADAL, serà extraordinari

Prèn: 1'50 pessetes

VARIADA COL·LABORACIÓ : BELLS
SUPLEMENTS ARTÍSTICS

Encàrrecs a l'Administració

H O S T E S

L'il·lustre patrici
Dr. EN CLAUDI MIMÓ

AQUEST estiu ha retornat a Catalunya, després de 33 anys d'absència, el Doctor Claudi Mimó, catedràtic de la Universitat de l'Havana. El Dr. Mimó, que avui passa ja dels 78 anys d'edat, fou, en sa joventesa, un dels primers que militaren en les rengleres del catalanisme. Formà part d'aquella «Jove Catalunya», de la qual tan pocs supervivents queden entre nosaltres.

El Dr. Mimó, nasqué a Vilanova i Geltrú el dia primer de desembre de l'any 1843. Es dedicà prest a l'ensenyament i tingué durant uns anys una escola particular al carrer de Jaume I. Al mateix temps exercia d'auxiliar de catedràtic a la nostra Universitat. L'any 1883 guanyà per oposició la càtedra de ciències de la Universitat de l'Havana, en la qual i malgrat l'edat avançada, avui encara dóna ses lliçons.

L'any 1888, vingué com a delegat de la Universitat de l'Havana, a l'Exposició Universal de Barcelona, en la qual treballà en diferents comissions.

Des d'aquella època remota no havia retornat a la nostra pàtria; no obstant, ell, conjuntament amb altres compays, es creà una pàtria

espiritual allà, feta d'enyor i d'idealitat, i quan ací el fèrvid sentiment nacionalista brollava ufanós, el Dr. Mimó fundava a l'Havana la revista *La Nova Catalunya*, que sense interrupció durant catorze anys, ha vingut mensualment escampant entre els catalans exilats de Cuba i altres indrets d'Amèrica, el calor patri, el sentiment d'amor a la terra, la fe en un immediat i venturós destí.

Més tard es fundava el «Centre Català», amb un ideari netament nacionalista; el Doctor Mimó ha sigut sempre una de les figures prominents — la més sobressortint, podríem dir — d'aquells benemèrita entitat, que ha sabut tot-hora defensar els interessos i els ideals renovadors de Catalunya. Avui n'ostenta el títol de President Honorari, després d'haver-ho sigut efectiu més d'una vegada. I si això no fos prou, caldria encara afegir que el Doctor Claudi Mimó és President de la Delegació de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana a l'Havana, on mercès als seus esforços, ha aconseguit fos la més nombrosa de totes les Delegacions escampades enfora de Catalunya, i la que més ha contribuït a la tasca de la Protectora.

IL·LUSTRES

El benemèrit patrici
EN JOAQUIM MUNTAL

Diferentes entitats han palesat al Dr. Mimó l'alta estima en què és tenen a Catalunya la seva tasca, la exemplaritat de tota una vida, posada al servei d'un ideal, i el seu apostolat entre els catalans, i sobretot entre els cubans.

En Joaquim Muntal és un altre hoste il·lustre, que amb sa família ha vingut aquest estiu a Catalunya. El senyor Muntal també ha vingut de l'Havana, a visitar la terra nadiua, de la qual feia ja uns setze anys n'era fora.

En Joaquim Muntal nasqué a Capellades el 13 d'agost de 1875; l'any 1905 se'n anà a Cuba, on, mercès als seus esforços, és arribat ha constituir una sòlida casa comercial. El guany no atuf en el senyor Muntal el sentiment patriòtic, ni tampoc el seu amor a la cultura.

En el «Centre Català» i a «La Nova Catalunya» ha realitzat campanyes que l'honoren, és dels que componen el *Strong squad* de nacionalistes catalans de Cuba. Fins els enemics, en parlar d'En Muntal, ho fan amb respecte, perquè d'homes com ell, serens, equànims, bondadosos y justiciers escassegen en aquelles latituds. Tots els que l'han co-

negut aquí, l'han admirat, i els que han tingut la sort de tractar la seva catalaníssima família, han quedat sorpresos de què lluny de la terra es pogués servir la catalanitat tan finament, tan fidelment, i els que han oït cantar les seves bellíssimes filles les nostres cançons catalanes, han plorat d'emoció.

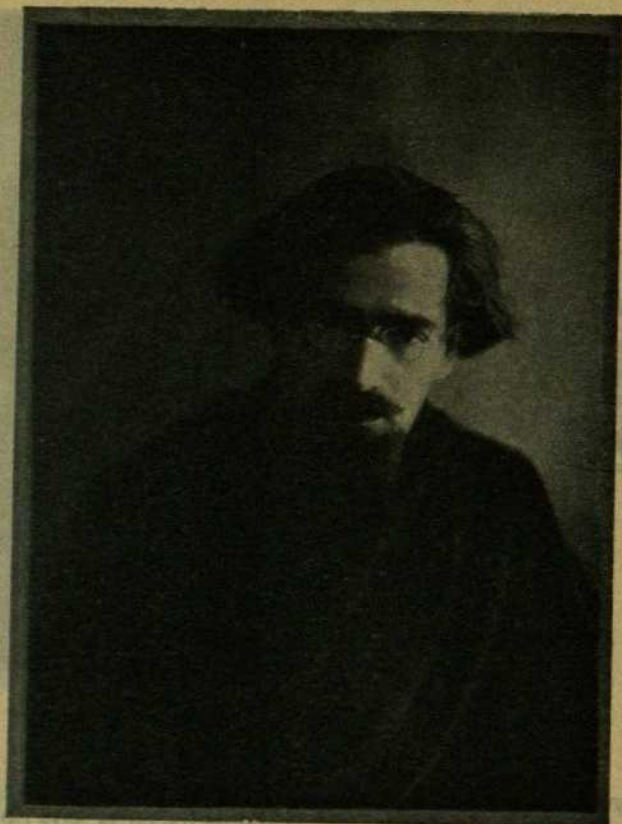
En Muntal és també un convençut de la necessitat de propagar la cultura física, per això allí, a Cuba, ha protegit totes les manifestacions deportives; ell ha sigut el que ha sigut el que ha creat, el que ha sostingut, el F. C. Catalunya, que enguany ha guanyat el campionat de segona categoria a Cuba. Aquesta dedicació l'ha portat suara a la Presidència de la Federació Atlètica Cubana.

La xamosa vila de Capellades pot estar satisfeta de tal patriota, a la munificència del qual deurà ben tost, la creació d'un organisme cultural.

Amb aquestes breu notes, retem tribut d'admiració a la tasca patriòtica d'ambdós compatricis, als quals desitgem un felicíssim viatge i un pròxim i definitiu retorn.

E. S.

Hrand
Nazariantz

El gran poeta
nacional armeni

ARMÈNIA I EL SEU POETA NACIONAL

La desventurada nació armènia continua martiritzada per sos opressors; i si bé les cancelleries europees, per desentendre's de tan angoixós problema, reconegueren a Armènia com un Estat independent, el què realment han fet amb ella ha estat abandonar-la a ses pròpies forces, tornant-la al doble jou del Turc i del Moscovita. Però la vitalitat d'aqueix poble admirable, que ha estat i és encara l'avençada del Cristianisme a Orient, resisteix tota mena de vexacions i de matances. La nació entera es redreça contra les orbes ires de l'opressor, lluitant una vegada més en

nom de la Creu i de la lliure disposició dels pobles.

Hi ha una tradició armènia que és tota ella el símbol de la vitalitat d'aqueix poble. En ella es sintetitza la història de la raça que, malgrat els esquarteraments soferts, es resisteix a morir. Sant Gregori — anomenat l'Il·luminador — és el patró dels armenis i, segons conta la tradició, fou amic i conseller del gran rei Tridate, per obra del qual l'Armènia es convertí al Cristianisme. Es conta que, havent estat condemnat a morir, el Sant fou dut a la cima d'una alta muralla, lligat de peus

i mans i que tenia una ferida al rostre, produïda per la mossegada d'un cavall i que li havien posat sal a les ferides per a què patís més. Al cap de set dies, el sant vivia encara. Llavors el posaren cap per avall i mentre els uns li mutilaven els membres, altres encenien foc a terra per a què el fum l'ofegué. Mes al cap de set dies més el sant encara vivia. Li trencaren els ossos de les cames, però el sant no morí. El rei Tridate es convertí en cosiderar el prodigi d'aquella vida tan addicta a la carn martiritzada, i permeté que el Cristianisme es difundís en el país, per la qual cosa és anomenat «el Constantí d'Armènia».

El poble té una gran veneració per Sant Gregori l'Iluminador i creu percebre en un estel que fulgura durant les nits serenes, damunt la serra d'Arakatz — que és una muntanya veïna al bíblic Ararat — la llàntia que el sant encén per a què el seu poble no perdi la fe. I el poble creu que mentre aquesta llàntia s'encengui en el cel, la raça armènia no ha de morir.

Aquesta tradició, que és un dels pilars de la fe i del patriotisme del poble armeni, ha estat meravellosament cantada pels trobadors populars, que durant els darrers segles han estat legió a Armènia. Els poetes actuals també l'han cantada, i un d'ells, el més famós avui dia, Hrand Nazariantz, n'ha fet un bell poema d'angoixa i de fe, que és una meravella d'emoció i de pensament. La llàntia no s'apaga — i la raça armènia segueix en peu, més forta i esperançada que mai. Aquesta esperança alea na través de les grans injustícies que s'han comès amb el poble armeni, i que més d'una vegada han commogut l'Europa.

Actualment una Lliga internacional Filoarmènia ha unit en una acció comuna els armenis dispersos per Occident i bon nombre de personalitats eminents del pensament europeu, a fi d'accelerar la solució ràpida i satisfactòria del problema armeni, tan estretament lligat amb la sempre renovada i complicada qüestió d'Orient.

Un poble màrtir com l'Armènia no

podia deixar de tenir poetes que sublimessin el seu martiri. I s'han distingit en aquest aspecte Bedros Turian, Crusciak Chiobanian i Hrand Nazariantz. Bedros Turian, el poeta del dolor i de la desesperació, és considerat com el Leopardi oriental. Malgrat el seu pessimisme, sos cants s'han vulgaritzat molt entre el poble, sobretot després de la seva mort. Crusciak Chiobanian ha estat l'apòstol de les revindicacions armènies a París, on s'han publicat varies de les seves obres poètiques traduïdes al francès. A la capital francesa, el poeta Chiobanian assolí interessar a la causa armènia figures com les de Ernest Lavisse, Denys Cochin i Víctor Bérard, els quals han seguit les petjades del gran estadista anglès Gladstone, qui, com és sabut, fou el gran campió de la Independència d'Armènia.

L'altre poeta de què hem fet menció, Hrand Nazariantz, és, avui dia, el més gran cantor del seu malaurat país i una de les més robustes i interessants personalitats de la lírica moderna. Hrand Nazariantz és també un gran patriota, en la qual cosa no fa sinó seguir l'exemple del seu pare, Diran Nazariantz, gran orador i un dels cap-davanters de la causa d'Armènia.

A Constantinoble, en terra d'exili, nasqué Hrand Nazariantz en 1880, i actualment, després de llargs sojorns a França i a Anglaterra, s'ha refugiat en una petita ciutat italiana, a les vores de l'Adriàtic, de cara al seu Orient meravellós, i des d'allà fa irradiar pel món el seu verb i la seva fe. Des d'allà acaba de llençar una eloqüentíssima crida demanant ajut pel seu país, crida que ha reproduït bona part de la premsa francesa i italiana, i que a Barcelona hem llegit en català i en castellà.

L'obra poètica de Hrand Nazariantz, abundosa, profunda, tendeix tota ella a assolir el què podríem anomenar «l'absolut poètic». La seva poesia s'eleva pel damunt del món, amb volada sideral, sense perdre mai de vista les realitats humanes, tràgiques i esperançadores alhora. El crític armeni Simeó Eremian a escrit que en la lira de Naza-

riantz hi vibra una ànima suggestiva i rebel, adoradora de la veritat, a la qual es complau en revestir d'una delitosa boira matutina. Gian Pietro Lucini, el gran crític italià, ja difunt, deia que la poesia de Nazariantz tenia un «quid» singular i inconfundible tant pel seu to com per la seva sensibilitat, completament nous pels occidentals.

L'obra de Hrand Nazariantz ha passat les fronteres del seu país mercès a les traduccions italianes d'Enrico Cardile, Umberto Zanotti, Ferdinando Russo i Mario Garea. Sobretot, les versions d'Enric Cardile són remarcables per l'istil i per la fervor que les anima. Demés de sos traductors, han estudiat profundament la seva obra, a Itàlia, Massimo Gaglione, Cesarino Giardini, Mario Pilo, Alfredo Violante i Giuseppe Cartella-Gelardi, qui ha escrit un magnífic, penetrant i definitiu estudi, no solament de les dues darreres obres del mestre. «L'espill» i «Vahakn», sinó de l'esperit místicament elegíac, però humanament rebel, que anima tota la poesia nazariantziana.

Entre nosaltres han parlat d'aquest gran poeta, Gabriel Alomar, Eugeni d'Ors, Joan Estelrich i Alfons Maseras. Aquest darrer ha publicat algunes versions catalanes que demostren com el sentiment armeni és ben aprop del sentiment català. Només cal sentir aquests accents tan humans, per a comprendre com es compenetra la nostra parla amb el pensament evocador del poeta:

«La pluja, a l'hora baixa, cau en els vells carrers,
flagella els vidres i puny el cor
amb sos laments. O germà! Trista i terrible cosa,
retornar devers l'ombra quan us trobeu abatut
i abandonat pels camins de l'exili!»

Desitjant donar a conèixer l'obra de Nazariantz a les terres ibèriques, Alfons Maseras no s'ha limitat a vertir algunes de ses poesies al català, una d'aquestes versions, inèdita, es publica en aquest número, — sinó que ha fet una selecció de les millors composicions del gran poeta armeni i les ha posat en rimmes castellanes. Aquesta bella selecció s'ha publicat en una antologia de poemes mundials, al costat d'altres volums dedicats a Heine, Dante, Shakespeare, Mil-

ton, Rubén Darío, Leopardi, Verlaine, Maragall, etc.

Per a terminar aquesta senzilla referència sobre el poeta nacional d'Armènia, que, dit sigui tot passant, és un fervorós amic de Catalunya, n'hi haurà prou en transcriure quelcom del que Alfons Maseras ha escrit sobre Nazariantz. «El martirologi de la nació armènia — diu el nostre escriptor — ha trobat en En Nazariantz un cantor sublim. Hom diria que la seva obra entera, impregnada de dolor, està escrita amb sang. I no solament els somnis de la pàtria, sinó els mateixos somnis del poeta semblen gemegar, clavats a la creu del martiri. Somnis de noble rebellió, els seus; somnis de singular valor, d'àmplia visió i ardents colors, per la figuració dels quals el poeta tradueix, no solament la dolor del seu poble, sinó la dolor universal. Però en mig d'aquesta dolor, brolla sempre l'esperança. Nazariantz canta la tragèdia de la seva raça, exalta la sang de la seva raça i els deus de la seva raça. I ho fa amb tanta virtut i potència, que el símbol tràgic d'un poble es converteix en símbol humà. De l'esperit de l'Orient, l'Europa sols n'ha pogut assimilar un parell d'idees perfectament definides: la fatalitat i la resignació; i un parell de sentiments una mica distints: la sensualitat i la venjança. L'Orient, però, és una deu inexhaurible de suggestions ideològiques i de sensibilitat. Amb la seva obra varia i multiforme, exquisidament profunda i musical, Hrand Nazariantz trenca la diga que impedia el contacte de les aigües de dos oceans. En ella es fonen l'Orient i l'Occident en un sol esperit, essencialment humà. I per virtut d'aquesta venturosa fusió, és avui dia Nazariantz un dels pocs esperits moderns, que servant el seu orientalisme en tota puritat, triomfa en la literatura europea i és per aquesta assimilació, amb la seva art novíssima i clàssica a l'ensens, amb la seva força rítmica i vibrant, amb el seu enyor de passió, amb la seva violència de conquesta i amb la seva anhelant aspiració a tot el que és etern».

EMILI PEREZ-PRIO

NIT D'AGONIA

*¿No sents, germana, la clamor del vent,
com agarrota el cor de les tenebres?*

*¿No sents un llòbrec tarannà, remors
de les passes incertes de la nit?*

*La ventada terrible i desolada,
¿no ens fueiteja amb son respir darrer?*

La llàntia llengoteja: és tremolosa.

*¿No és, per ventura, com la vena oberta
per on s'escola l'esperança folla
d'aqueixa nit sens nom?*

*Guaita els ulls de la nit. Guaita'ls, germana.
són conques cavernoses, fondes, seques,
són pupil·les obscures
que vencen tot obstacle. Mira, mira,
com en silenci semblen devorar-nos...*

*Sota dels astres taciturns, germana,
¿no veus pas com la nit ha alçat els punys?
¿Veus com trenca i agita les cadenes,
les cadenes nocturnes,
mentre que el vent, tot gemegant, travessa
llòbregament son cor ferit?*

*Sobre Estambul, cenyida de robustes
muralles, cau la nit, la nit afrosa,
negra, sens pàtria ni ideal. Germana:
nostra eterna esperança, ¿no és, per cas,
eixa lenta tortura i eix escarni,
eix escarni il·lusori, aqueixa pena
darrera, el gran silenci?... El gran silenci!...*

*Agonitza la nit; i, dolçament,
els astres moren en la llunyania
en l'aire opac. Mes d'aqueix antre,
profunde i hòrrid, o germana mia!
¿no veus com ix, lenta, serena i bella,
com un triomf de llum, l'alba novella?*

HRAND NAZARIANTZ

A. MASERAS, trad.

MATER DOLOROSA

A la meva mare

*Jo sé que tu m'esperes
allí, reclosa dins la teva immensa tristor
vigilant, m'esperes en l'angoixa, o mare,
i tot esperant vesses les teves llàgrimes pures
dins l'urna de la dolor.*

*Jo sé que tu m'esperes allí, que beneeixes
ton fill llunyà i maleeixes el destí inexorable.
Sagna la teva carn damunt les espines del seu exili,
—o blanquíssima en l'ombra d'hora baixa!—
allargues la magror dels braços
en la teva fe heròica
cap a la il·lusió d'un endemà...*

*O dolçor suprema i lluminosa, suau desesperança,
semblant a l'agonia d'una posta tardoral
que lluita contra les tenebres
esllanguida, però inextingible!
Talment esperes llunyana
en la caseta sobre el pujol, on veres créixer
el fruit de la teva gran única amor.*

*—Anima mística, dolça com mai altra!
Tot crepuscle que passa
en les cares nines s'endinsa i les enfosqueix:
bells ulls somniadors, però, ai! massa lassos
per les vigílies vanes i els hostils horitzons
i el camí d'exili on em veïeres allunyar,
encès el cor embriac,
la juvenesa arborada d'un sol misteriós,
un vespre ja gràvid d'obscur averany,
cap a orgulloses ruïnes...*

*Però jo tornaré, un vespre fosc,
a l'hora de la justícia, de la revenja,
quan la Mort recularà davant la Fe,
tornaré duent nostra dolor ululant
i vendicatriu, el geni de la Victòria!*

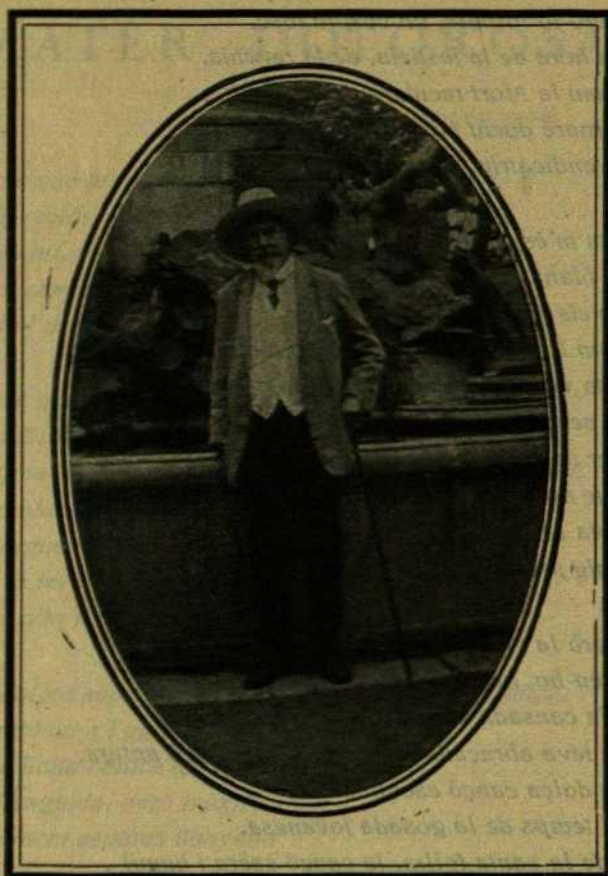
*I tu m'esperaràs i amoixaràs el cap,
ja blanc, però enfortit per a la lluita,
en els teus braços profundes
com l'oblit i la mort; car els meus ulls deleixen,
una vegada encar, la vegada darrera,
el perdó de la teva Bondat,
per la meva buida existència
que no ha vist vessar la sang de l'Opressor
sota la espasa del meu pare, damunt la qual
vaig prometre i jurar, tot partint...*

*Però la vida mia, mare,
creu-ho, no és estada vana o indigna,
i la cansada ànima mia cercarà
la teva abraçada i la teva dolça cançó antiga,
la dolça cançó escoltada
al temps de la gosada juvenesa,
i de la santa follia, la cançó sacra i humil
tan cara al meu cor, sobre els teus llavis bons,
en el blau encens de la pregària,
o mare, o santa mare...!*

HRAND NAZARIANTZ

J. ESTELRICH, trad.

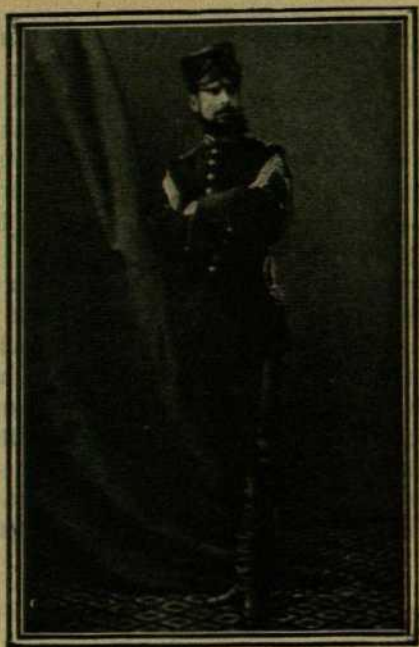

Darrer retrat d'En Pompeu Gener

En l'aniversari de la mort d'En Pompeu Gener

Al complir-se el primer aniversari de la mort de l'escriptor català Pompeu Gener (15 novembre 1920), creiem d'interès publicar uns retrats d'ell, els quals el representen en la joventut i els darrers temps de la seva vida.

El retrat vestit de militar segons declaració del mateix Gener, es de l'època de la República «quan era tinent, graduat de capità, de Sanitaris». Ell estava molt enamorat d'aquest retrat i quan el donava ho feia amb gran satisfacció mirant amb ulls plens de curiositat l'efecte que produïa l'en-

En *Pelús* soldat de la República, quant era tinent
graduat de capità de Sanitaris

trega de la fotografia. En Pompeius hauria volgut ésser sempre jove, no es capia ell mateix vell. Dava bó de veure'l disfrutar en sos últims temps quan parlava de la seva joventut, de la seva elegància, d'aquelles estades a París! Era un gran romàntic i no podia avenir-se a veure's casi impossibilitat de caminar, és a dir, a haver perdut la joventut i la seva agilitat.

En les darreries de la seva vida, quan li varen ésser fets els altres dos retrats que publiquem on es veu encara el gest—sobretot en el que seu—de la seva habitual *arrogància*, al parlar-li del seu temps heroïc, somreia donant aquella especial expressió als seus ulls i estirant-se maquinalment l'ermilla i donant un cop a l'ala del típic barret, semblava aleshores que volgués reconstituir i reconstruir la seva efígie de jove.

Mentre va poder, va ésser noctàmbul, no va *retirar* aviat fins que va haver-se de retirar del tot.

El seu goig més gran era passar les hores de nit i matinada en un cafè i rodejat d'amics, conversant, explicant les coses que li havien succeït o que no li havien passat, això era igual; l'interessant era sentir-lo explicar, sentir-lo descriu-re. En el cafè-restaurant hi entrava de vegades a prime-

res hores de la nit per a sopar i no en sortia generalment fins a fer-se clar, es dir, quan tenia «por»,—així era materialment—que el sol el sorprengués pel carrer. Deia sempre que ell comprenia que un home ho prengués tot, tot menys el sol. La seva habitació, que per a descriure-la es necessitaria un volum, estava perfectament defensada contra els atacs del sol, era una mena de Verdun. Quan es ficava al llit a primeres hores del matí, podia tenir la seguretat més absoluta que per sol que fes no entraria a la seva cambra. Impossible!

Un dels caires més interessants d'En Pompeio, era el seu barcelonisme, el sentia profundament i li interessava tot quan es referia a la Ciutat i a les seves millores i prosperitats. Per la seva especial manera d'ésser, feia anys que no havia estat en certs indrets de la Ciutat i quan per raó de la seva malaltia va ésser portat a la Quinta de Salut «La Alianza», tot i estant força delicat, quedava admirat veient aquells eixamplis de la Ciutat, per ell absolutament desconeguts.

Pot dir-se d'En Peio—com de pocs—que va morir vell, als 72 anys—però amb el cor jove, i és que el tenia molt gran i aquests no deuen envellir mai.

MANUEL RIBÉ

En Peio de causerie

TRES PLANTES MEDICINALS PERÒ VERINOSSES DEL NOSTRE PIRENEU

...

ELS nostres Pireneus, per llur extensió i sobretot per llur altitud, posseeixen una variadíssima flora per abarcar des de la zona forestal caracteritzada particularment pels grans boscos d'abets, fins a la zona alpina, parellada i casi idèntica a la de les altes muntanyes del centre d'Europa, passant per la zona sub-alpina, rica en bosc baix, matolls i arbrets.

Aquesta varietat de flora que ofereix el Pireneu català, és útil a l'home, puix en un espai de terreny relativament reduït, hi trobem representants d'éssers vegetals que viuen en climes tan distants que si els haguéssim d'anar a cercar hauríem de caminar centenars de quilòmetres; i així veiem com al peu de les estribacions pirenenques hi collim exemplars propis de l'Àfrica, per exemple, i, en canvi, al cim de la muntanya, al pic de Salenques, per

Paisatge Pirenenc

Zona forestal on es troba una rica i variada flora

Acònit-flor

exemple, la flora que es recull és molt parellada a la que es descriu pels voltants del Pol Nord. Això fa que la flora sia molt extensa i variada, a l'ensem que posseeix una vegetació, si bé pobra en les altures, cada cop més rica, com més es descendeix i s'atança al nivell del mar. Una alta muntanya, per lo que respecta a llur flora, ve a ésser un mostruari de tota la flora del món; en ella s'hi troben éssers que viuen en les zones tòrrides, tèbies i glacials.

Dintre dels Pireneus, la Medicina ha trobat moltes espècies vegetals d'un valor inapreciable i que tot seguit, un cop foren estudiades, ha utilitzat per a curar o calmar nostres dolors.

A més de cinquanta espècies puja el nombre de les herbes conegudes i tingudes i empleades com a medicinals, moltes d'elles importantíssimes, rendint bon fruit a l'home; mes d'entre totes, són l'acònit, la belladona i la didalera les que ofereixen més interès, no sols al metge, àdhuc al profà, puix, malgrat ésser medicinals, porten un poder tòxic tan verinós, que usades barroerament o utilitzades desconeixent llurs propietats, o també empleades ignorant lo verinós que són, poden provocar tan greus perjudicis, que sigui la mort l'encarregada de donar solució a una imprudència o a una ignorància.

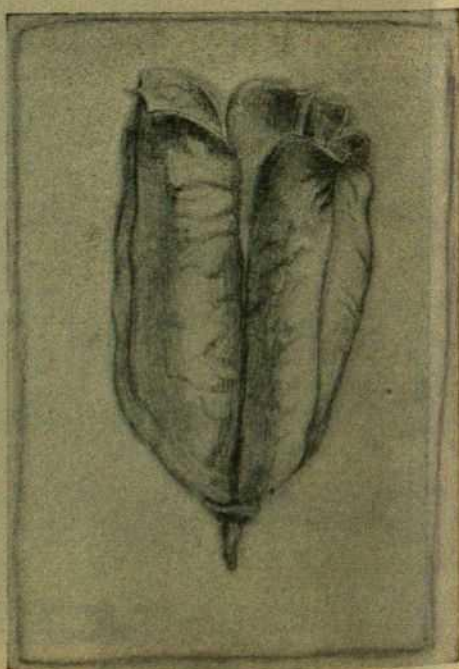
Acònit Els bons estadans del Pireneu l'anomenen també herba tora, herba verinosa, escanya llops i mata llops.

Es troba molt sovint en llocs ombrívols i a la vora de les aiguës de les estribacions pirenenques; mai s'ha assenyalat sa presència als cims.

Existeixen moltes varietats i quasi totes són molt verinoses, però la que porta més verí, l'*aconitum ferox*, es troba a la Índia; la més freqüent a casa nostra és l'*A. napellus*, verinosa també, un bon xic menys que l'altra, i utilitzada en medicina.

Si bé és una planta molt poliforma, podem dir d'ella que té el tronc dret, alt, cilíndric, de tres o quatre pams d'alçada, molt follós i ramificat a la part superior; les seves flors en forma de ramells, són blanques, d'un blanc de viola i a voltes quasi blavenques, florint entre els mesos de juliol i agost; és, en conjunt, una formosa planta boscana molt parellada al lliri d'aigua, com es pot observar pel dibuix adjunt.

Aquesta planta, que usa la medicina des de fa anys i fins segles, és, com ja hem dit, sumament perillosa pel verí que porta, mercès a

Acònit-fruit

un principi actiu (aconitina) que conté tota la planta. Bona cura tenen els estadants del nord de Catalunya de fer-ho avinent als novells excursionistes. Seguint l'estesa costum de posar-se qualque flor o tronquet d'herba a la boca, quan es sojorna al camp, qui no coneixgui l'aconit, i així ho faci amb qualque brot d'aquesta planta, sentirà als pocs moments i de primer antuvi una forta picor a la llengua junt amb la sensació d'engruiximent i formigueig als llavis, nas, cara i gola, seguits d'acompassats estornuts, i llagimejant molt, en plor desfet; més tard, i si del tronquet d'aconit n'ha absorvit molta quantitat de suc, vehicle de l'aconitina, tindrà gran peresa als braços i a les cames, fins arribar a la immobilitat més absoluta; a l'ensems se li dilatarà la nina dels ulls, percebrà fort i molestós soroll d'orelles, a voltes intens, intensíssim, li vindrà vèrtic i, si tanta quantitat de verí s'ha empassat, no tardarà en venir, després de tots aquests signes descrits, una irregularitat remarcable del pols, sobrevenint la mort, previ la pèrdua més absoluta del coneixement.

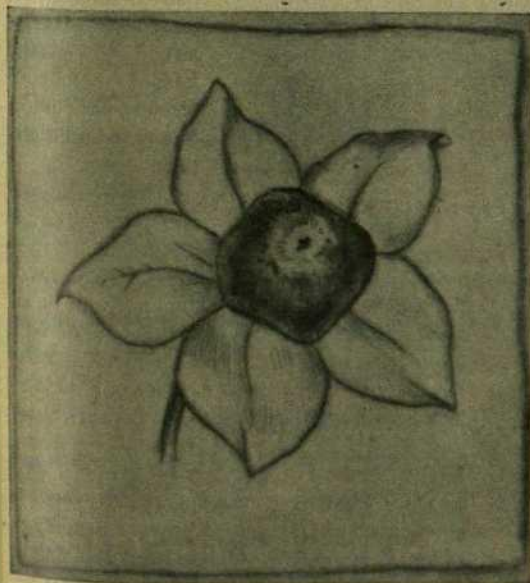
Malgrat atraure aquesta planta per sa bellesa, és tan sols la vista l'únic sentit que en ella podem esplaïar.

Si per imprudència o per ignorància ocorreix un d'aquests accidents desgraciats, als pri-

Belladona-flor

mers signes d'enverinament, ans que tot, deu provocar-se el vòmit al malalt; més tard, se li posaran papers de mostassa a les cames, donant-li per a beure infús de cafè ben carregat; si s'afebleix la respiració, aquesta es farà artificialment amb moviments acompassats dels braços i amb traccions rítmiques de la llengua, perllongant-se llarg temps, a voltes hores senceres. No cal dir que el pobre malalt deu tenir que estar a l'aire lliure, o millor si es troba a poblat, fer-li inhalar continuament grans quantitats d'oxigen.

Belladona-bala

Belladona Per la gran bellesa de ses flors, amb aquest nom la batejà Linneu, posant-li abans un altre nom també molt significatiu: *atropa*, que segons la Mitologia, és sinònim de la Parca, o sia la que talla, la que sega la vida dels mortals.

I en veritat, que és una de les plantes més verinoses que es coneixen, havent sigut ella la causa de més d'una desgràcia.

Es distingeix fàcilment per ses fulles, que són d'un color verd-fosc i d'olor desagradable, quasi nauseós; llurs flors bellíssimes són de color de porpra fosc; son fruit, vegi's com és molt paregut a la cirera, és el causant de molts enverinaments involuntaris que es registren, i és més verinós quan la planta està carregada de fruit i aquest ha arribat a la plena maturitat, el que coincideix amb els mesos d'istiu.

En medicina té moltes aplicacions, usant-se en distintes afeccions del sistema niriós i en processos dels aparells digestius, respiratoris, dels ulls, etcètera.

Les seves propietats verinoses ja es coneixien en les guerres de l'Edat Antiga, quan els combatents tiraven el fruit de la belladona dins de bots plens de vi, que després deixaven abandonats en els camps per on calculaven que podrien passar llurs enemics, i així aquests, assedegats, s'hi abocaven a veure el vi; aleshores, i al trobar-se al poc temps amb els fenòmens propis de l'enverinament, restaven indefensos, i els seus contraris apareixien, matant-los a grat-ciènt.

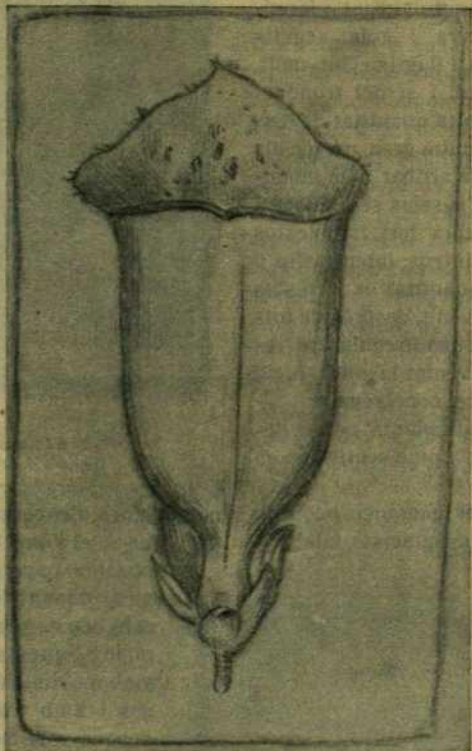
El qui per dissort hagi ingerit fruit de la belladona, donarà al poc temps signes d'una gran excitació niriós, amb grossa i persistent dilatació de les ninetes dels ulls, la cara es tornarà d'un color vermellenc i notará gran sequedat en la gola; al poc temps, l'excitació niriós devindrà deliri, que serà alegre, trist, violent o agressiu. segons el caràcter i temperament de l'enverinat. Si la ingestió dels malèfics fruits ha estat abundant (dotze o ca-

torze n'hi ha ben bé prou), apareix, ultra el vèrtic, un gran tremolor en tot el cos, els esfínters es paralitzen, embrutant-se el pobre enverinat sense donar-se'n compte i no tarden en aparèixer convulsions degudes als fenòmens d'asfíxia; la respiració es fa aleshores irregular i lenta, morint l'intoxicat sense sentits.

Se cita qualche enverinament, (afortunadament pocs i sense conseqüències desagraciades), degut a haver menjat carn de conill boscà; puix és sabut que aquest leporítingereix, amb tota impunitat per sa vida, grans quantitats de belladona, i com dins de son organisme no sofreix a penes cap modificació, la trasmet al qui el menja, provocant-li trastorns i venjant-se així de qui li privà la llibertat i la vida.

Afortunadament, com ja hem dit, aquests casos no són freqüents, sia per què allí on abunda el conill hi ha poca belladona, sia per la costum bona i estesa d'empapar la carn de conill abans de coure-la amb força suc de llimona.

Malauradament, no es coneix el contraveri de la belladona, i així el tractament de la intoxicació sols es pot fer baix el punt de vista simptomàtic; però, mentre s'espera l'arribada del metge, serà necessari, abans que tot, deslliurar el païdor dels restes del fruit verinós que encara hi pugui haver i no hagi tingut temps d'ésser absorbit; per a determinar ràpidament el vòmit, no hi ha com provocar-lo mecànicament, ajudant després a l'expulsió i al rentat de budells, administrant al malalt un purgant, que molt bé pot ésser un bon got d'aigua de Rubinat. El que resta fer, per a

Didalera-porpra

Terreny silícic del Pireneu, on es cria la didalera-porpra

(Voltans de la Vall d'Aran)

salvar la vida de l'enverinat, cau dins la tasca del professional i a ell s'ha de recorre ràpidament, puix a voltes de la rapidesa amb què és tractat depèn sa definitiva salvació.

Aquí tenim, doncs, una planta molt preuada per tots els metges, que rendeix uns serveis utilíssims en moltes malalties, no tan sols ella per sí, sinó pels derivats que se n'extreuen, però que porta en son sí un verí tan enèrgic i poderós, que mata a l'home en poques hores; i és per això que quan se sojorna al camp, no es té de deixar de vigilar a la quitxalla i deuen ésser objecte d'una cura extremada, per què no mengin cap fruit, ni es posin cap fulla, brot o tronquet a la boca, tenint més en compte això, que fins que puguin pendre mal pels marges o barrancs. Mai insistirem prou en fer aquesta recomanació.

Afortunadament és una planta que li és grat viure en terrenys ombrívols, feréstecs i lluny de l'aguait de l'home; mes no per això és inaccessible son fruit per la mà de la mainada i així, com en els Pireneus s'ha de saber buscar bé per a trobar-la, a Montserrat, per exemple, abunda molt i son fruit al despen-

dre's de la planta en plena maduresa, que com hem dit és aleshores quan porta més verí, rodolen muntanya avall, i més d'un fruit pot ésser confós a una cirera, i trobant-lo al marge o al mig del camí, pot portar un greu trastorn al golafre que se l'empassi.

Didalera Aquesta és una altra planta medicinal que es desenrotlla espontàniament en els nostres Pireneus, molt estimada en medicina, coneguda ja des de l'any 1549, mercès al descobriment que de ses propietats féu el metge bavarès Fuchs.

Se l'anomena didalera per la forma de llurs flors, que, com podem veure, imita el dit d'un guant, batejant-la també els estadants dels Pireneus amb els noms de didal i guant de Nostra Dona, i de guantelet els de la Vall d'Aran.

Planta bi-anyal, llurs flors són d'un formosíssim color de porpra, de cantells blancs i plenes de petites taques negres, aplegant-se totes elles en fins i delicats ramells, imitant els raïms. Les fulles tenen un color verd-fosc i de la vorada són lleugerament dentellades,

formant, a mida que s'acosten a terra, un vertader rossetó, constituït principalment per les fulles més grans que s'anomenen «radicals» i que són de les que s'extreu el producte medicinal, la digitalina, principi actiu de la planta.

D'aquesta planta se'n coneixen fins a setze varietats, però la única varietat que té usos terapèutics és la didalera-porpra, que es cria en els boscos i turons de terrenys secs, incults i silícics del Pireneu català. En moltes altres muntanyes, europees es cull la didalera, però fora la que es troba en els Vosgues, és la nostra la que té més enèrgic i millor son principi actiu.

El millor temps per a fer la collita és quan les flors estan a punt d'obrir-se i quan la planta compta dos anys d'existència. Aleshores, llurs fulles estan saturades del principi actiu tan preuat en medicina; com que floreix a l'istiu, entre els mesos de juliol i agost, deu collir-se abans d'aquests mesos, cercant-la, a ésser possible, en llocs alterosos i descoberts, pels voltants per exemple, del Port de Benasque (si bé sense arribar-hi) que és on es troba amb més abundor. Un cop feta la collita, es separen les fulles més grans, bo i tenint cura de treure llurs nirvis i, ajuntant-les una sobre l'altra ben atapeïdes, poden així guardar-se

fins per l'espai d'un any només, puix, poc a poc, per dessecació, van minvant ses virtuts medicinals, el que obliga renovar-les tots els anys.

Les propietats medicinals d'aquesta benèfica herba són molt conegudes per tothom: és el tònic per excel·lència del cor, i ella ha salvat més d'una vida, enfortint-lo quan s'afebleix a conseqüència de sofrir malalties agudes i llargues, amb febre alta i sostinguda, com processos infectius.

Si d'aquesta herba se'n fa un abús, sigui en quantitat, sigui perllongant sa administració, s'acumula i el malalt mort com si patís una «meningitis ètica»; és per això que sols el metge és l'encarregat d'indicar son ús i d'ordenar quan s'ha de suspendre.

Aquestes tres curioses plantes que ens ofereix el Pireneu català, molt verinoses en si, la Medicina se'n aprofita amb resultats excel·lents, mercès a l'estudi que d'elles ne feren els nostres avant-passats, més aficionats que nosaltres a cercar en el regne vegetal remeis per als nostres dolors. Si nosaltres seguíssim llurs petjades i no féssim menyspreu de la terapèutica vegetal, potser molts problemes biològics no restarien encara sense solució.

DR. JOSEP CALICÓ

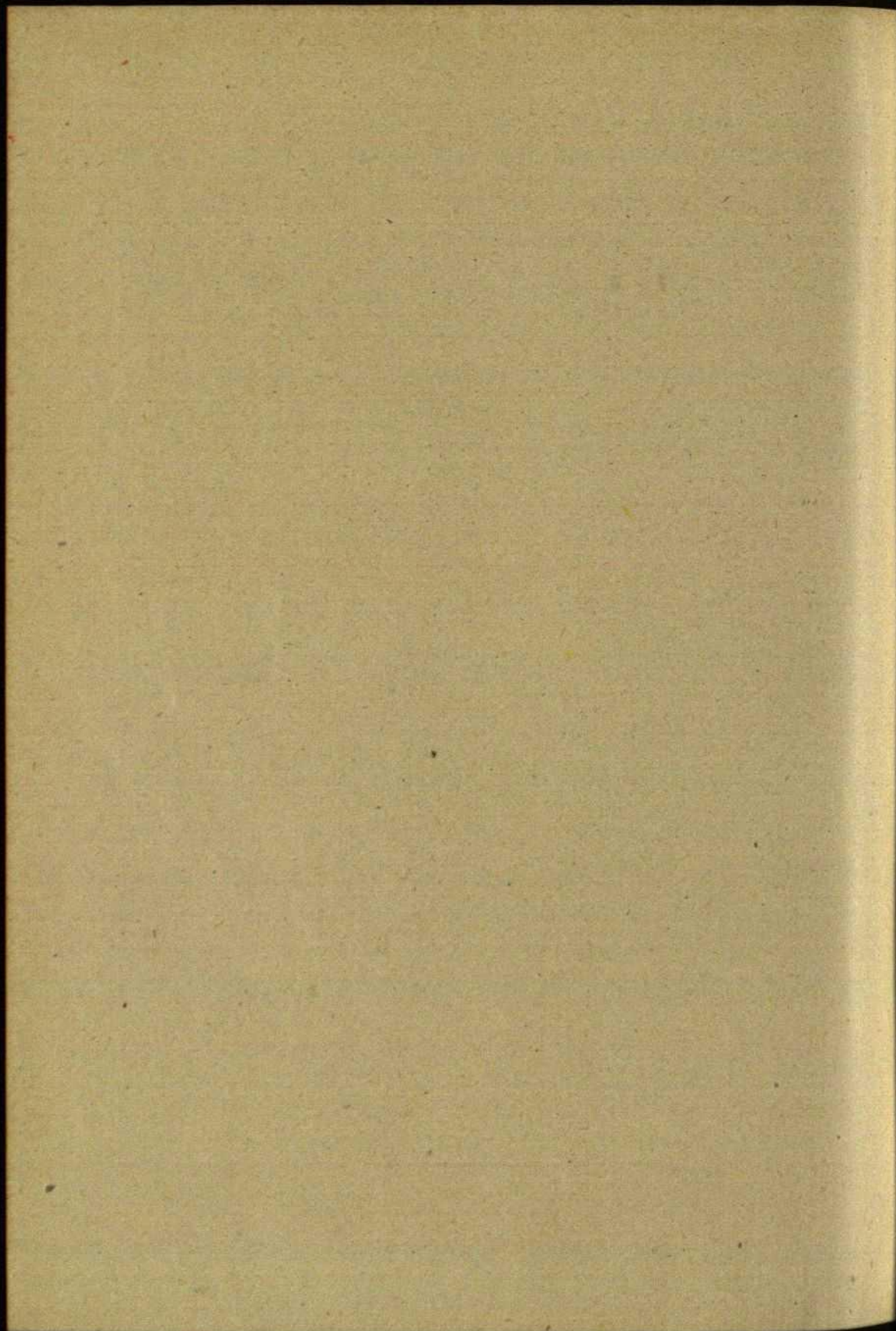

EL POBLET

SUPLEMENT ARTÍSTIC AL
N.º 11 DE D'ACÍ D'ALLÀ

Pintura de R. Durán i Camps

Moment solemne de la benedicció de

la bella Senyera de l'«Orfeó Joventut» de Sarrià del Ter

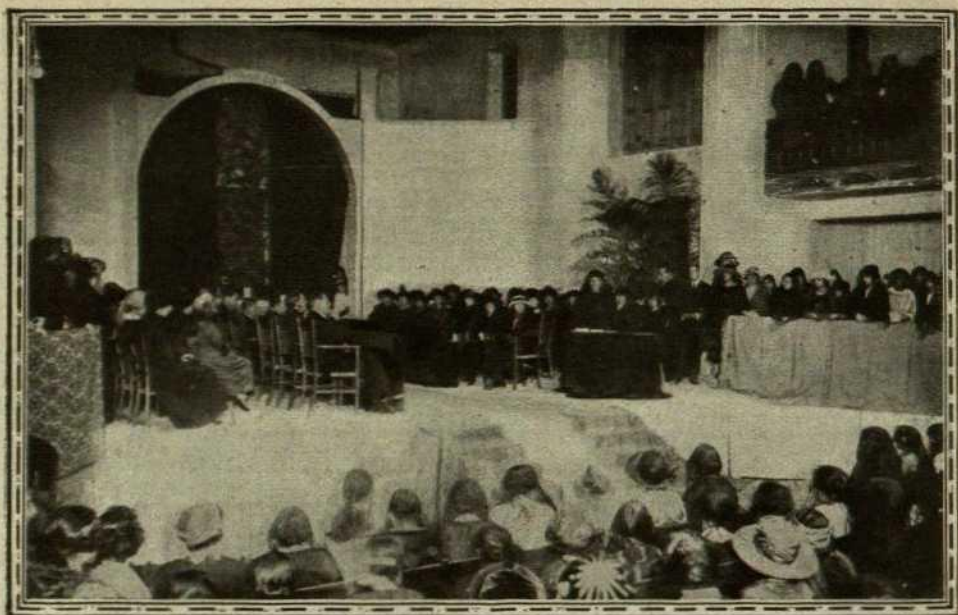
Fotografies referents a la Senyera de l'«Orfeó Joventut» de Sarrià de Ter, que, sota la direcció del músic gironí En Josep Baró, ve donant cada dia noves manifestacions de la seva puixança. Aquesta Senyera, laborada per un bell estol de damelles de dit poble i de la veïna barriada de Pont-Major, amb la cooperació de les Germanes Dominiques d'aquesta última loca-

Senyera de l'«Orfeó Joventut» de Sarrià del Ter (Girona)

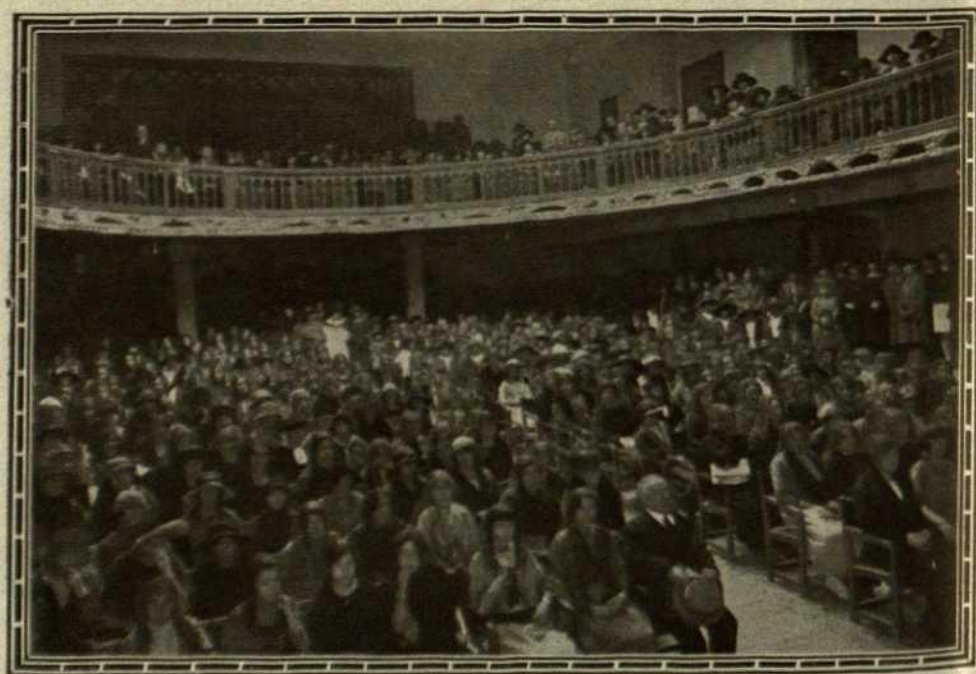
litat, fou beneïda pel Senyor Rector de Sarrià de Ter, en l'ermita de Nostra Dona dels Àngels, el dia 25 de setembre d'enguany. Foren padrins de la Senyera l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació Provincial de Girona i Conseller de la Mancomunitat Catalana, N'Agustí Riera i Pau, i la distingida dama Na Rosa Ramió de Llobet.

Projecte del distingit artista gironí En Jaume Busquets

Solemne inauguració del Curs de l'Institut de Cultura de la Dona, amb motiu d'haver pres possessió del seu nou Casal
La senyora Bonnemaïson, vídua de Verdaguer, fent el discurs d'obertura (Fot. Marín)

L'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona

Aspecte de la sala de conferències durant la sessió

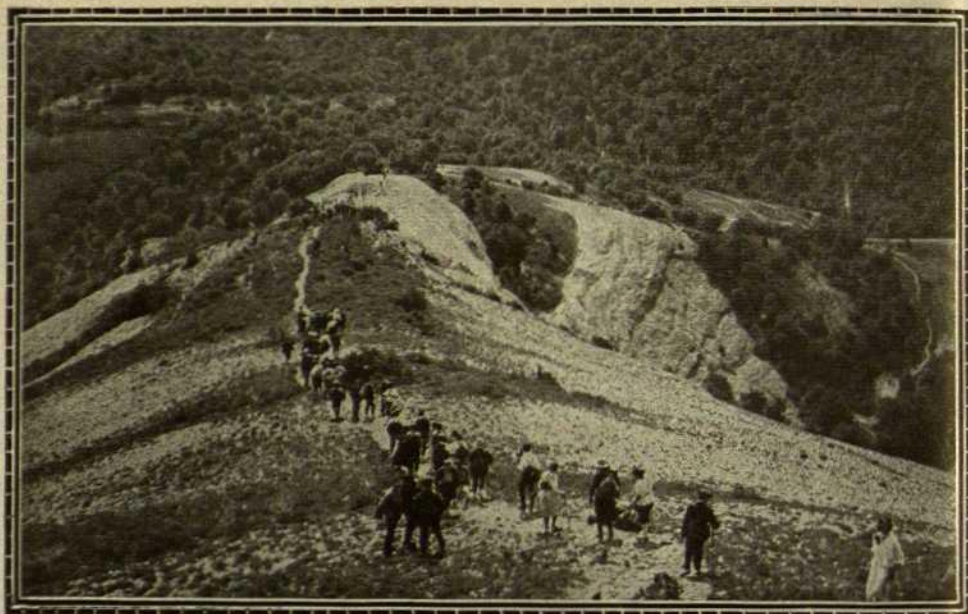
(Fot. Sagarra)

FIGURES D'ACTUALITAT

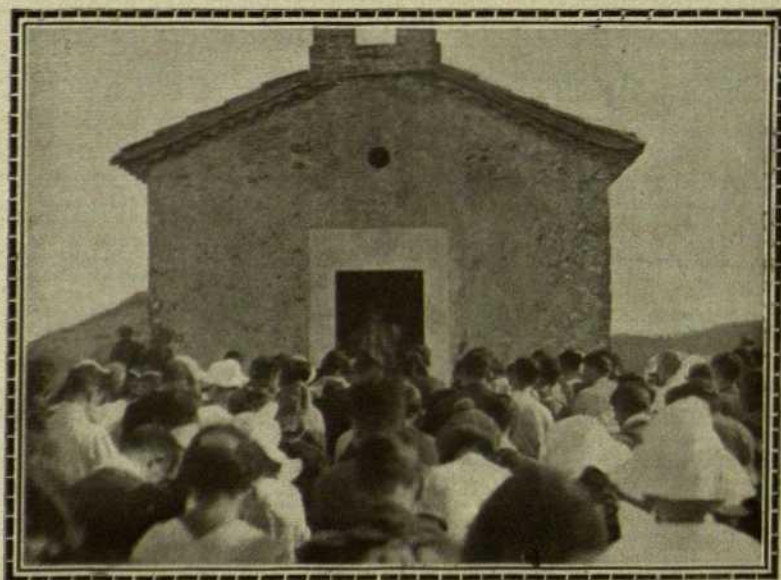
EN J. LAMOIE DE GRIGNON

L'eminent Mestre director i compositor, al qual es deu la iniciativa de la «Primera manifestació simfònica d'autors Ibèrics» que amb general aplaudiment s'ha celebrat al Palau de la Música Catalana. (Photo Studio-Arellas)

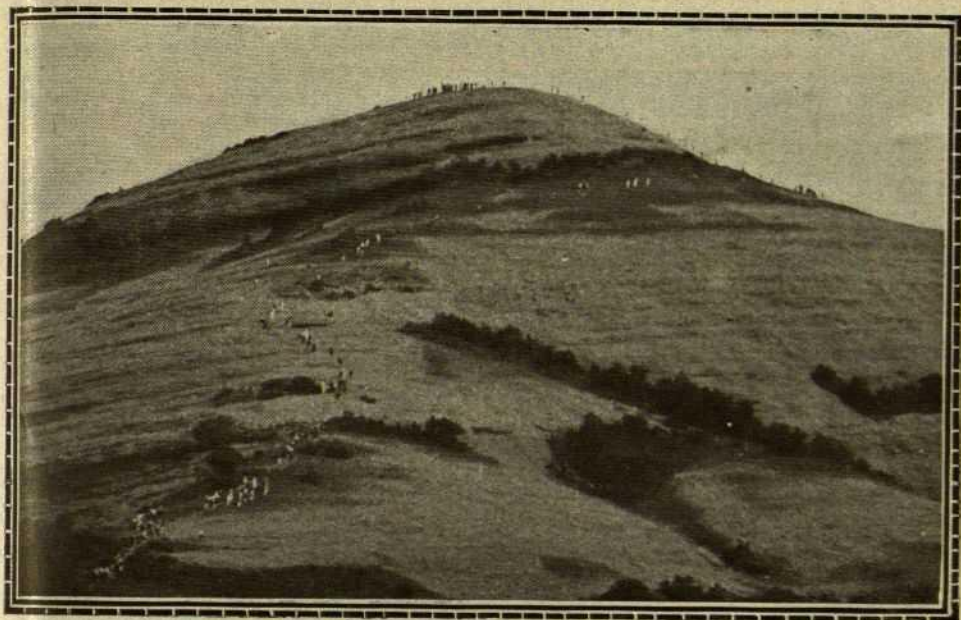

Grup d'excursionistes anant a la Cova Simanya

La II Excursió col·lectiva de la Lliga de Societats Excursio

Els excursionistes oint missa a l'ermita de la Mata

Pujant al cim del Montcau

nistes de Catalunya a les serres de Sant Llorenç de Munt

Els excursionistes al cim del Montcau, voltant la bandera de la pàtria

(Fots. Francart)

DELS JOCS FLORALS DE LA BONANOVA

La senyorella Rosal, Bequer, reina de la festa dels Jocs Florals de la Bonanova, acompanyada de la seva Cort d'Amor.

(For. Maria)

La senyoreta Julia Pulgrós, reina de la festa dels Jocs Florals d'Arenys de Mar

Grup de damiselles i nenes Pomellistes sortint de Santa Anna
el dia de la «Festa dels Dos cents Pomells»

Els Pomells de Joventut han arribat de joioses remors infantils la nostra ciutat. És la llavor que naix com una benedicció estesa pels camps i per les ciutats; és l'amic que ho diu a l'amic i l'amiga que a l'amiga ho diu; és la veu dolça, sentimental, a penes oculta, a penes eixida, que corre com una emoció de sang florida que més esplendent encara, torna a omplir abranda d'ideal a la nostra joventut.

La
Festa dels
200 Pomells de Joventut
9 d'octubre
de
1921

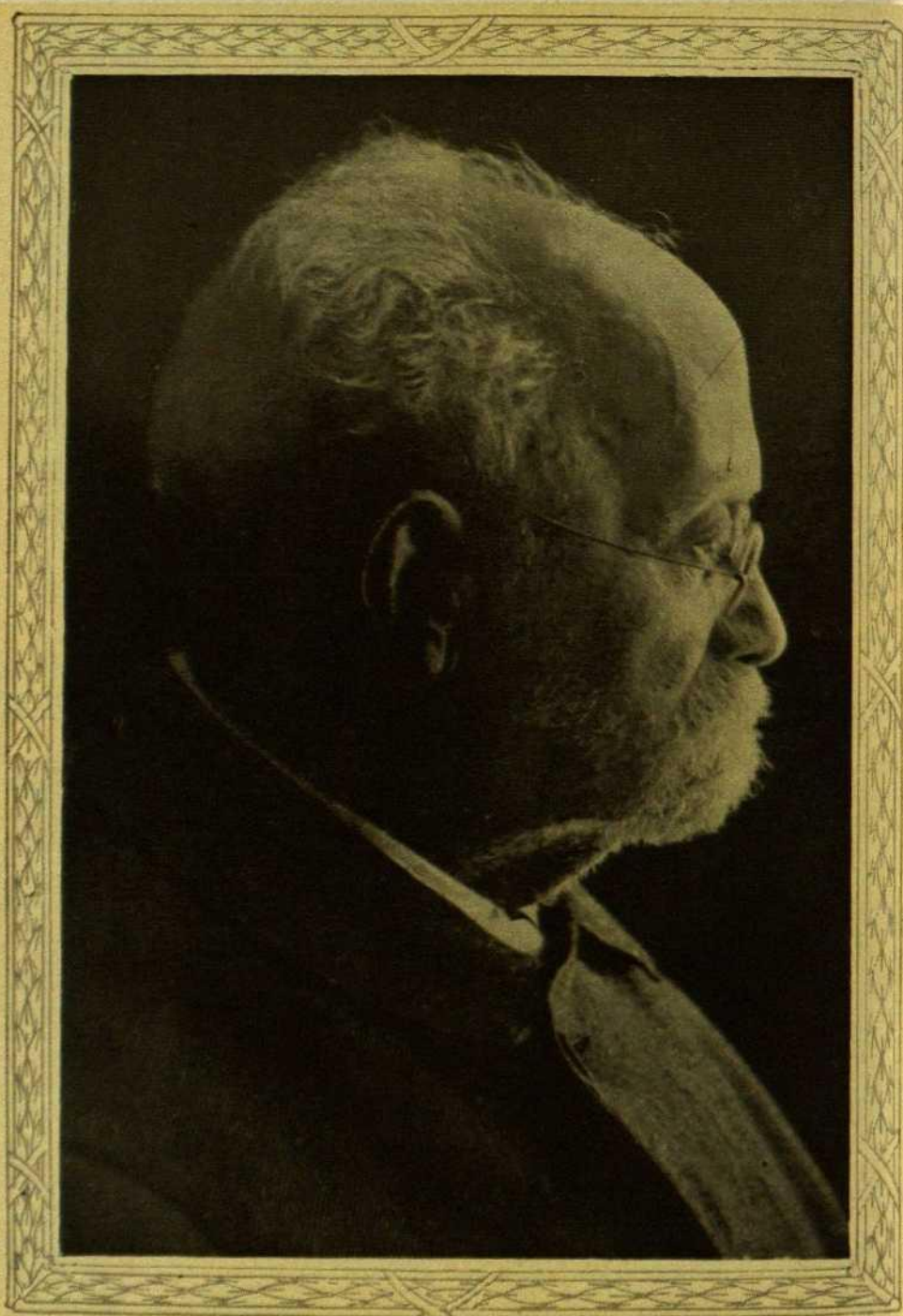

Aspecte de la severa i grandiosa Sala de Llotja durant la festa

De la Festa dels 200 Pomells de Joventut

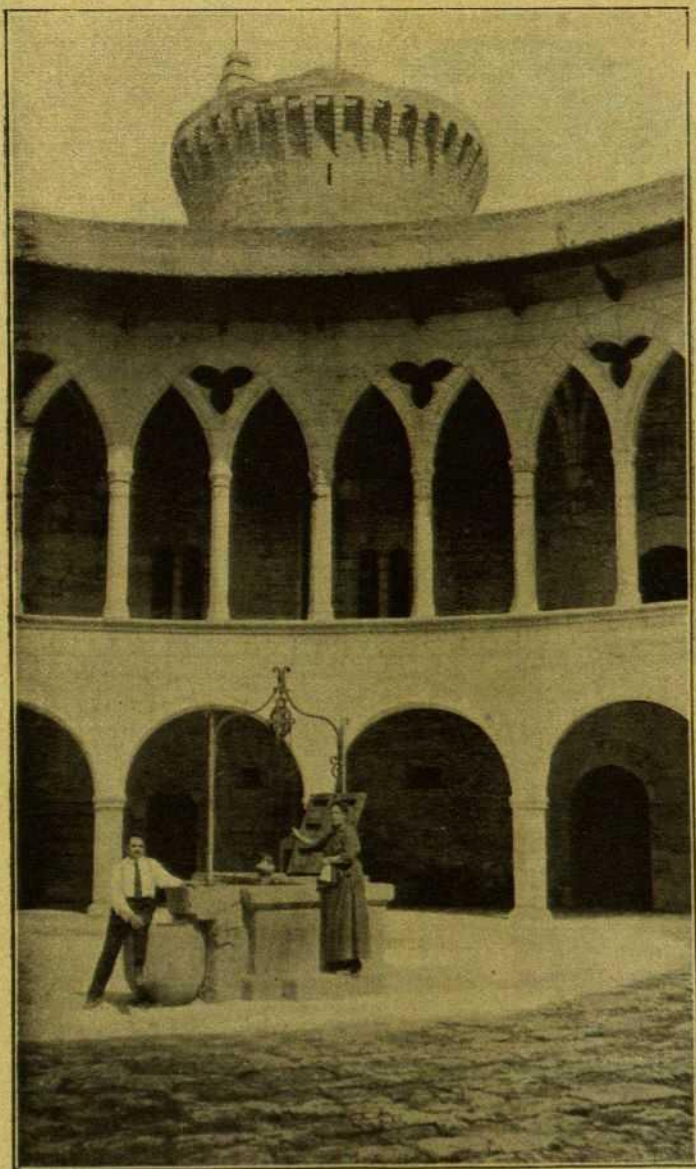
Els pomellistes ballant sardanes

FIGURES D'ACTUALITAT

EN FELIP PEDRELL

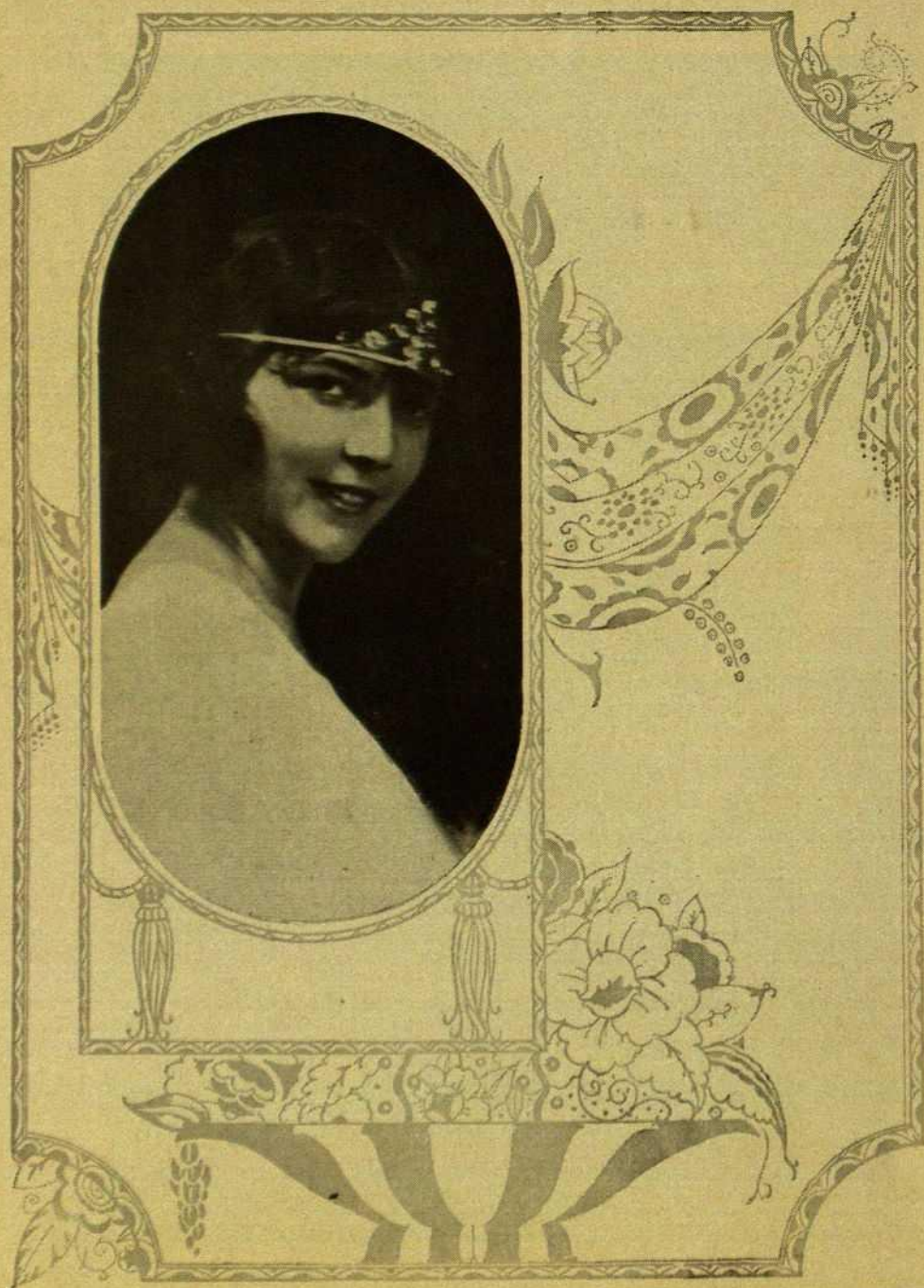
L'il·lustre mestre-compositor al qual el públic i la crítica de Barcelona han homenatjat entusiàsticament amb motiu de l'estrena per l'Orquestra Pau Casals, l'Orfeó Català i diversos solistes, d'importants fragments de «La Celestina», l'obra cabdal del venerable artista català (Fot. J. P. Marès)

Palma de Mallorca

PATI DEL CASTELL DE BELLVER

Bella fotografia del distingit aficionat En J. Porta

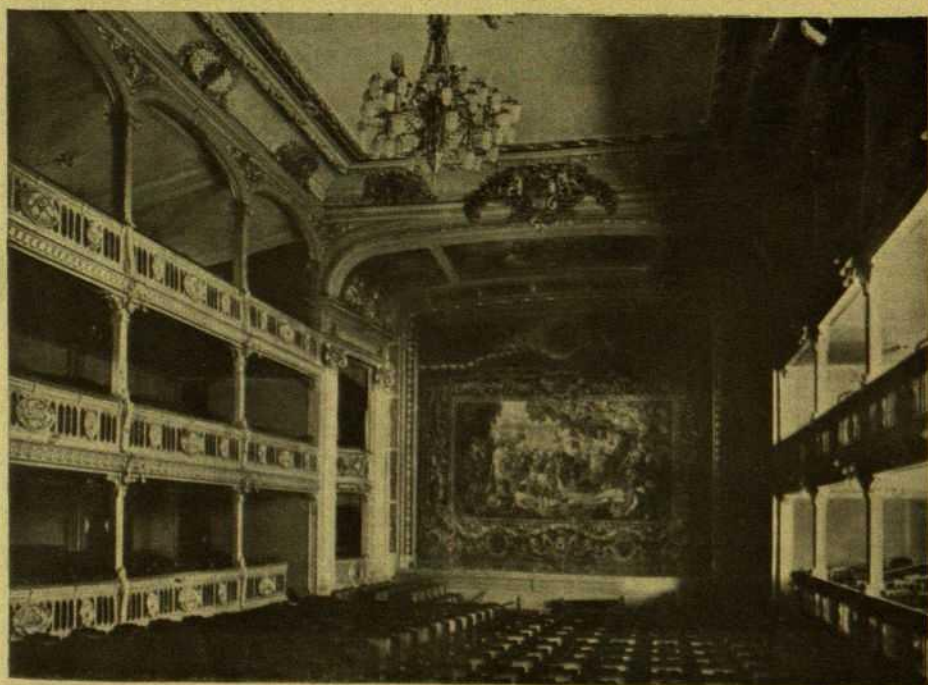

La senyoreta Mercè Carrasco, reina de la festa dels Jocs Florals de Sans

N'EVARIST
FÁBREGAS
I PÁMIÉS

L'il·lustre patrici
i financier, que
acaba d'ésser
nomenat Fill
Predilecte
de Reus

VISTA DE LA SALA D'ESPECTACLES DEL TEATRE DEL CENTRE DE LECTURA DE REUS, QUE ACABA D'ÉSSER INAUGURAT

LES NOSTRES DAMISEL·LES

LA SENYORETA MONTSERRAT MUNTADAS I CLARAMUNT

(Fot. Ramon Batlles)

LES NOSTRES DAMISEL·LES

LA SENYORETA VICTÒRIA MONTEYS I PRAT

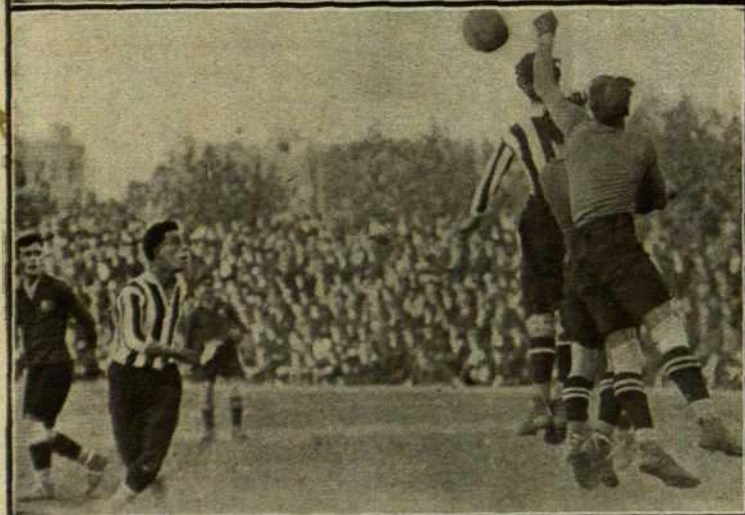
(Fot. Ramon Batlles)

De Futbol

El "Sporting", de Gijón, contra el "Barcelona"

Dos bells moments de la lluita entre els dos equips.

..

La carrera ciclista de 24 hores

Els corredors disposats per a la sortida.

(Fots. Sagarra)

... i arribà a les portes de Roma, on muntà al carro que havia servit per al triomf d'August (pàg. 850)

LA DARRERA CENA DE NERÓ

PER JULI DE SAINT-FELIX

I

Feia més de dotze anys que Enobarb Neró governava el món. Son pare Domici havia dit d'ell, en el moment de sa naixença: Agripina i jo sols podem engendrar un monstre.

En sa primera juvenesa, temptat estigué Neró de desmentir l'averany paternal. Però la hipocresia és una tasca feixuga, i el

fill d'Agripina i de Domici no tingué la constància que calia per a conservar aquella màscara de virtut que el món, crèdul, ja adorava.

Neró havia assassinat a sa mare; a Brutus i Sèneca, sos mestres, a son germà Germànic i a Octàvia sa muller; havia violat les vestals i mutilat al jovecel Esporus per tal de maridar-s'hi, com després ho féu, en qualitat de dona, amb Doriphorus

son llibert; havia calat foc a mitja ciutat de Roma, engolit or i begut sang a pler; delmava el Senat; aquissava les feres del Circ contra la multitud; un de sos vots més xardorosos era el de Caius Calígula; oprimia l'humanitat amb tota la feixuguesa dels seus vicis... li calia morir.

Era Neró auriga expert i hàbil dansaire; representava la tragèdia i la comèdia amb notable art. Anc que d'alçària mitjana, no li mancava elegància; tenia faccions regulars, quelcom groixut el coll, els ulls blaus, i comunament la fisonomia dolça. Portava sos bellíssims cabells rissats enlaire i caiguts en rinxols darrera el cap; modulava amb gran cura sa veu assats sonora; ses cames, si bé una mica primes, eren ben plasmades; sa paraula fàcil, i son mètode en recitar versos, excellent. Havia estudiat la filosofia, la poesia, l'art oratòria, la pintura i l'escultura; però la passió per la música era en ell abassagadora; la música, que endolceix els costums, que enlaïra l'ànima i la purifica! Neró visqué per ella, i sols amà els llors que per son mitjà assolia.

Oh! Quin gran músic era el fill d'Agripina, Enobarb Neró!

Feia més de dotze anys que encisava la terra amb la melodia de sa veu i amb son mestratge en sonar la cítara, quan volgué arribar al cim de la glòria anant a conquerir corones a Corint, Elis, Pisa, Olímpia i Casiope. Ja de retorn a Itàlia i arribat a Nàpols féu enderrocar un tros de mur per tal d'entrar triomfalment amb son carro, tirat per vuit cavalls junyits de rengle. D'aítal fàisó travessà la Campània, Alba, Ancio i arribà a les portes de Roma, ont muntà al carro que havia servit per al triomf d'August. Anava abillat amb una toga de porpra i un mantell espurnat d'estrelles; portava al cap la corona dels jocs olímpics, i la dels pítics a la mà dreta; el precedien altres corones, en nombre de dues centes, col·locades damunt de rics coixins, i els festejadors d'ofici les mostraven al poble, explicant els temes cantats pel triomfador.

El porxo del Circ màxim i el Fòrum foren aterrats perquè els pogués travessar per a anar dreta via al temple d'Apol·ló Palatí. Durant sa marxa, els victimaris immolaven bous i moltons; els turiferaris embaumaven l'aire amb encens suavisíssims; i en la Via Sacra, encatificada de roses i polsim d'or, aviava milenars d'ocells, que fells d'alegria s'enlaïraven a voladúries.

Tantost arribà a la «Casa daurada»,—son esplendent palau,—manà el vencedor penjar totes les corones al voltant de son llit imperatori, i ordenà que hom cobris sa estàtua amb el mateix abillament que ell vestia en Acaya els jorns que cantava. Després sacrificà als déus per la conservació de sa veu i donà una gran festa a sos amics.

Oh! Quin gran artista era el fill d'Agripina, Enobarb Neró, el diví amador de la música, que endolceix els costums, que enlaïra i purifica l'ànima...

En les hores vagoroses que següeren al jorn de son darrer triomf, deambulava a pleret pels jardins, respirant amb delectança l'embaumat oreig amic de les aubagues. Formós estava el Palatí, amarat pels raigs enlluernadors del sol de migdia. El fill d'Agripina esguardava embadalit aquell espai immens de porxes, boscs sagrats, estanys i prades que havia agregat a sa morada, i es felicitava d'haver fet recular ses fites fins a la muntanya Esquiliana i àdhuc més enllà dels vergers de Mecenas; el gran artista-emperador somreia d'orgull i joia, i de tant en tant s'aturava a traçar quelques ratlles damunt la sorra amb la vareta que portava a la mà. En això vegé venir envers seu sa dida Alexandra, la qual seguia amoixant al fill de Domici com en aquells temps que el portava arapat a la sina. Malgrat sos quaranta vuit anys, Alexandra encara feia goig, i moltes voltes se'n folgava, dient que tenia divuit collites més d'experiència que son caríssim fill de llet.

—Ah!—exclamà aquest, en obirar-la en els jardins.—Heus ací la dona a qui l'univers tindria d'erigir altars! Ella nodrí la més melodiosa de les aus, car diuen que jo cantava en el mateix bressol. ¿Què vols, Alexandra? Me sembla que vens molt encaboriada!... No passis ànsia per la meua gorja! La porto a l'abrigall de la calor, embolcallada en finíssim lli i fulles de rosa.

—Mon fill benivolgut,—respongué la dida,—no hi pensis avul en cantar; caldrà més que convoquis el Senat i els Cònsols, i que adreçis ordres a les legions d'Espanya i de les Gàl·lies, quelcom mogudes per la indisciplina i la rebel·lió, segons hom diu... També es conta que Vindex, el propretor, ha abandonat son comandament i se n'és vingut d'amagat a Roma. Prou saps la seva gosadial..

—Estic ben cert—replicà Neró,—que a hores d'ara se troba a l'altra vessant dels Alps. He rebut un missatge seu.

—I si l'hagués portat ell mateix? Oh, fill meu!

—Quina follia!—afegí Cèsar.—No fas esment d'aqueix estol d'espies que pago amb tanta generositat? De dia i de nit es troba Roma sota la meua mà divina, sens que se m'esmunyi un sol dels seus respirs ni el més lleu batec de son pit. La delació és un extès ressò que copsa i em transmet la remor més imperceptible; la delació és un linx sempre amament i qual esguard travessa les parets i escorcolla els soterranis. Si el propretor Vindex hagués tingut l'acudit d'abandonar la Gàl·lia, aqueix pensament hauria ja arribat a mi, com portat per les ales del vent. Prou se coneix que ma volguda Alexandra ignora les tradicions de Tiberi, que m'han sigut explicades per Agripina.

—Oh! Quina digna mare teníem, Cèsar!

—La ploro sempre. La mort és implacable... Veu un fill pietós i tendre? Tot seguit me'l deixa orfe!

—No manquen perversos que gosen acusar a Neró!

—Deixa'ls dir ço que vulguin, Alexandra. Més m'estimo l'enraonia de cent mil que no els fets d'un sol.

—Cascun dia es revela més ton geni. Pel que toca a Vindex començo a estar tranquila, però també m'han parlat de Galba...

—Ah, sí! el vell Galba al qui acabo de donar suara el govern de l'Espanya Tarraconina, i el qual, a bon segur, deu estar ara contant a sos familiars qualques acudits de sa tia la xeruga i virtuosíssima Livia Augustal... Vaja, vaja! abans que el gros ventre de Galba conspiri contra meu, han de sonar la flauta els orifanyes del Circ.

—Ets massa humorístic. Pensa que ets emperador.

—Jo sóc artista, Alexandra.

—No obstant, cal riure's dels averanyes? Ah! me n'han contat de molt malestrucs. Diuen que el cavall asturià que colques amb preferència, s'és escapat al camp, llençant humans alirets.

—Heus-ací una cosa rara!—respongué Neró.

—I aquest matí mateix els déus Lars es trabucaren en el «sagrari» en el moment que els estàvem cobrint d'ofrenes.

—Cert que ço és fatal!—exclamà el fill d'Agripina acotant el cap.

—Sí! el que es vulga—digué després;—és forçós, ma benvolguda dida, que jo canti aquesta nit amb Menecrates, i que danci

una «pírrica» (1) amb el gladiador Espicili. Ho he promès així als meus amics, i abans que tot sóc un artista desinteressat

—Quin dolor més gran el meu!

—Deus voler dir quina glòria més gran la meua, per haver alletat aital infant!...

—Oh, sí, infant xamós, que no plorava sinó cantant! Sos xiscles eren harmoniosos. ¡I el seu somriure! un raig d'aubada. Era tan bonic, que les matrones romanes, en trobar-me feien aturar llurs lliteres i em demanaven que les hi deixés fer-li un petó.

—Segueix, Alexandra; amb ço que em dius m'enjoies el cor.

—Es tan tendre!

—Ja ho crec. Ahir mateix perdoní la vida a un senador que estosesgà mentre jo recitava versos homèrics.

—No sóc pas jo qui dubta de ta magnanimitat.

—Prou n'hi ha que ho fan, no és cert? Tan gros és el nombre dels perversos! Diga'm, Alexandra, i què penses del meu darrer edicte contra els cristians? No em llagortegis; sies franca.

—Ton edicte és just: els cristians renequen dels déus immortals.

—Oh! no ho encertes pas... ¡Per què els hauré jo llançat a les feres?

—Perquè celebren misteris ocults.

—No has entès mon pensament, ni coneixes que mon edicte és una nova prova d'amor que dono al poble romà. Entre tots els gladiadors que ens venen de les Gàl·lies o de la Tràcia, no n'hi ha cap que es pugui igualar en dignitat i audàcia a un sol dels cristians en el circ dels lleons. Les donzelles, singularment, moren amb gràcia inimitable. Hom les podria comparar amb les gaies flors del lladoner, quan, tronxades pel vent, es coll-torcen esllanguides. Ho entens?

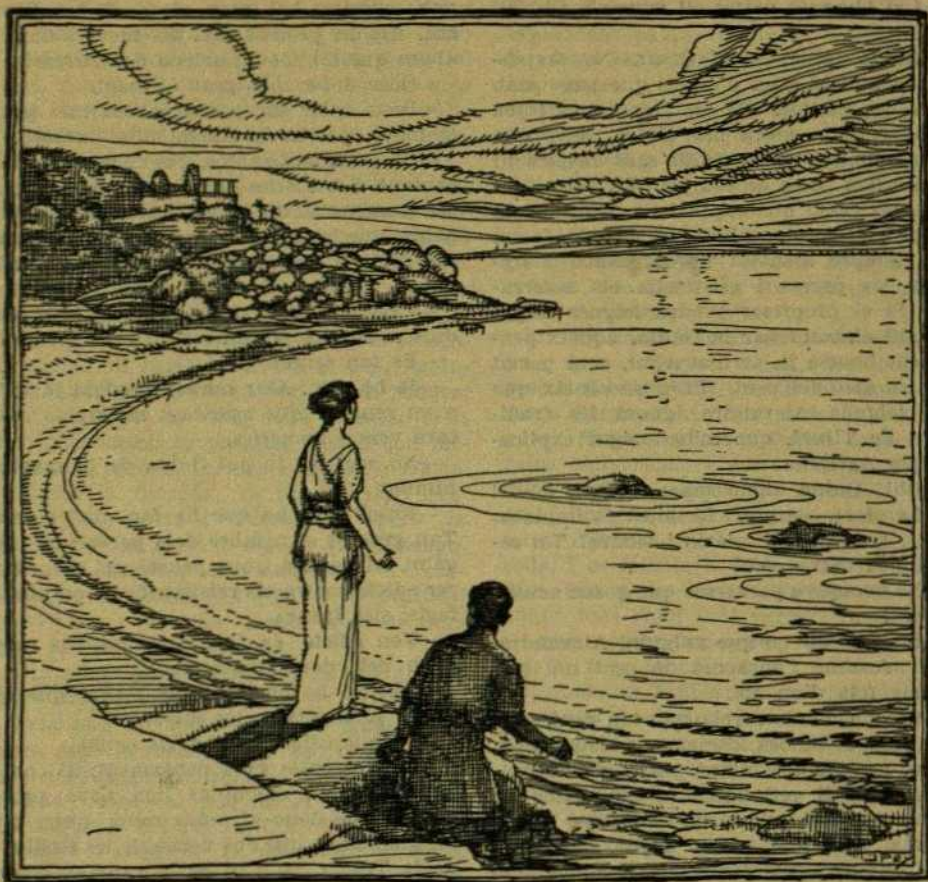
—Oh, amor meua! Tos actes més insignificants enclouen una delicadesa inimitable... ¡Qui t'ha donat aqueixa sensibilitat exquisida?

—Qui?... I ho preguntes tu, Alexandra?... La música: jo sóc músic, i ací tens el secret de ma saviesa, de ma bondat i de ma glòria.

—¡Sí! posada ta cítara entre el nombre de les constel·lacions! ¡Commogui ta veu als tigres, emmenant-los, mansuets, fins als teus peus!

—Així m'estalviaria el treball de trametre caçadors a l'Àfrica.

(1) Dansa importada a Roma, de la Grècia, i ballada per soldats i homes a cavall, armats de totes armes.

Un capvespre, enclada Apol·lònia amb la formosor de la posta del sol, era romasa més temps de l'acostumat, mtrant jogutnejar els delfins a flor de l'aigua porporina... (pàg. 853).

—Pacifiqui ta paraula a l'univers!

—Magnífica idea! Sento horror a la guerra... La sang que hom vessa m'abasarda. I ara hi penso, Alexandra, ¿has vist a Locusta? ¿Me portarà les ampolletes i les capces que li he demanades?

—Les portarà, Cèsar. ¿Per què les vols aqueixes potingues?

—Per als dolors de gorja. Tinc molts amics que en pateixen, i vull alleujar-los. Jo sóc quelcom metge. Locusta és ma laboriosa bruixa; son enginy endevina el meu i tan sols indicant-li el mal tot seguit aparta el remei. Oh! és una matrona digna d'honors consolars! Sempre m'ha dolgut que no professés la música... ¿Quin relleu d'harmonia hauria donat a son pensament!.. Però té molt mala veu, i no hi ha cap mitjà que pugui remeiar aital dissort. ¿Vindrà aquesta nit, Alexandra?

—Vindrà. Ara prenc comiat de tu, Neró, per anar a sacrificar a Junó Lucina, sots qual salvaguarda t'he posat. Per pietat, amor meva, no menyspreis mos advertiments. Pensa amb Vindex, amb Galba, amb les legions de les Gàl·lies i d'Espanya; corren remors sinistres...

—Ves-te'n en pau, ma dolça dida; Roma i el món necessiten a Neró. Altrament, ¿què hi fa el goig o la malaaurança?... «L'artista viu a tot arreu».

La dida Alexandra isqué del Palati, i Neró reprengué son passeig solitari.

II

Vivia aleshores a Roma una donzella de nom Apollònia, celebrada per sa formosor. Sa mare Flàvia l'havia educada en el retir; lluny dels costums corromputs de la

ciutat. Però Flàvia Metela, temerosa encara d'estar massa prop de Neró, en sa torre dels confins de la Campània, determinà cercar un alberc més segur per a Apol·lònia i àdhuc per ella mateixa, en la illa Plandària, en la qual portava ja dos anys d'estatge, perduda per a Roma. La única persona que rebé la confiança del seu abscondit sojorn, fou Vindex, propretor en la Gàl·lia, i jove emparentat amb la família dels Metelos. Per dues voltes hagué l'avinentosa de visitar les dues dames romanes en llur apartada maisó, anant els mals averanys a afligir-los la darrera vegada que s'acomiadà d'elles.

Abans de separar-se, Vindex i Flàvia parlaren de l'avenir d'Apol·lònia, la qual, confiada, com ho som tots als divuit anys, anava sovint a la vora de la mar, cercant llocs solius, on, al so de les ones murmurioses, poder donar-se a l'esplai de cantar versos del diví Virgili. Qui l'hagué trobada asseguda dalt d'un pujol cobricellat de palmeres, s'hauria aturat ple d'embadaliment davant d'aquell front magestuós que Flàvia Metela es complavia en coronar d'olivera i verbena. Semblant a la musa, Apol·lònia tenia en l'esguard una casta resplandor; a la més lleu remor s'enrojolaven ses galtes, i la seva sina s'agitava commosa sota el vel subtil de la túnica. El Virgili dels Camps Elisis era l'enamorat d'aquella vestal poètica. Unes voltes la jovincella Apol·lònia creia veure lliscar pels núvols o entre el fullatge esmaragdí, l'ombra pàl·lida del cantaire de Dido; altres cops s'aturava a contemplar un cigne que freqüentava els estanyols de la illa, dubtant si l'au solitària no fos, poiser, l'ànima del poeta divagant damunt les aigües.

Pel que toca a Vindex, existia certa reticència entre son semblant malencònic i el de l'escriptor mantuà. Demés, Vindex era fantàstic, i d'un natural tendre a l'ensems que heròic; sos ulls prenién cert llanguiment en esguardar el front púbic de la filla de Flàvia; però tot d'una s'encenien en flama fulgurant si manta circumstància portava a sa memòria Neró i la pàtria opresa. Era per ço que Apol·lònia amava el brau propretor, el qual, abans de partir per a la Gàl·lia, li deixà endevinar que, ben tost, greus turbacions podrien trasbalsar l'imperi, i li jurà que en tot cas s'ajuntaria de bell nou amb ella a la illa Plandària. Vindex gaudia de gran prestigi i un poder immens, tant a Roma com en les legions.

Un capvespre, encisada Apol·lònia amb la

formosor de la posta del sol, era romasa més temps de l'acostumat mirant joguinejar els delfins a flor de l'aigua porporina, rient-se de llur bulliciosa alegria, i resseguint amb l'esguard els cercols que traçaven en la claretat de l'aigua. Els lleugers delfins canviaven de color segons com els raigs esgaiats del sol ponent ferien les llusors de llurs escates. La fantasia poètica d'Apol·lònia no trigà a encalabrar-se en rares i extraordinàries il·lusions: adés s'imaginava, la tendra donzella, que eixia de la mar la corrua dels déus de la tarda; adés li apareixia veure els esquifs de mareperia solcar lleugerament les ones, i aixecar els cavalls marins blanques bombolles d'escuma amb llurs gropes sinuoses i llurs peus armats d'amples aletes. També vegé Apol·lònia, la blanca Galatea, casta i nua, portada triomfalment en son carro de coral i nacre; la llarga cabellera de la ninfa s'esbandia damunt d'un de sos muscles, semblant una faixa d'or sobre l'albor sense brill de la neu: sos formosos peus calcigaven catifes de verdejant molsa corallina, en mig de la qual s'enlairava una flor de lladoner acaronada per la deessa. A son redol mormolaven els vents harmòniosos a la fairsó d'arpes; suspirava d'amor la mar, i l'estel de l'Hesper somreia en l'horitzó.

—¡Oh, tu—exclamà la poètica Apol·lònia,—blanca i lleugera deessa, divinitat de les amors castes, apiada't de mi, mortal feble, i fes que s'escolin en l'obscuritat els meus jorns, tan joiosos com ignorats!

—¡Vaia un desig assats modest per a tanta formosor!—exclamà una veu misteriosa, que no era pas la de Galatea.

Apol·lònia es tombà sorpresa, i vegé que un jovincel tan bell com Ganimedes li allargava els braços. I prenent-lo per un déu, ja anava a flectar-s'hi de genolls, quan ell sobtadament l'aturà, i rient-se de son gest respectuós, li digué aitals mots:

—Què fas, formosa Apol·lònia? Jo sóc qui deuria besar tos peus. La divinitat a la qual implorés, acaba d'accedir a ton desig car me tramet per què et convidi a anar al seu encontre en son palau de brillants roques. Heus-ací l'esquif d'aqueixa gran deessa, qual missatger sóc jo. ¡Te plauria seguir al teu esclau, oh la pus bella de les filles de la Campània?

La barqueta tocava la rívera; i la donzella Apol·lònia, creient obeir als déus, seguí enfatillada a l'ignot missatger, el qual empenyent el lleuger esquif, l'emmenà, no pas envers la conca navillesa de Galatea, sinó

dreturerament a una galera imperial que donava la volta de Baya a Ostia. La petita nau remuntà la bocana del Tiber, s'endinsà en les aigües del riu, surgi ancores a una milla de Roma, el mateix dia que Neró l'Olimpic havia de cantar amb Menecates i dansar amb Espicil després d'un àpat familiar.

III

Ja els primers estels de la vesprada havien eixit a emmirallar-se en els cristalls dels estanys immensos. La casa de Neró, de marbre blanquíssim, es remarcava en mig de les muntanyes de verdor com un vas de perfums. En ella l'amo esperava a sos millors amics per a oferir-los un festí privat, una escena íntima: l'embriaguesa i la confiança havien de donar-se aquella nit les mans en casa de l'emperador.

El poble, per la seva part, havia tingut sos jocs: trescents gladiadors es degollaren mutualment en l'arena; havien lluitat galeres contra galeres en la gran naumàquia, i tigres i lleons moriren en munió sota el corn del rinoceront o sota la trompa dels orifanys; en un mot: la ciutat imperial havia presenciât un gros carnatge d'homies i de feres. El poble romà estava content, car les generositats de l'emperador succeïren als jocs.

Just era que el fill d'Agripina gustés les delícies dels plaers privats: consultà, doncs a son llibert Faon, el successor de Tigellino, i el formós minyó li respongué: — La teva fantasia serà nostra llei. ¿No es l'univers el domini de Neró?

I ell, guardonant a Faon amb un somriure, afegí:—Ço que en tu més me plau, oh mon formós mesceni, és la teva aversió a la llegoteria; hi ha tanta austeritat en ton consell, com gràcia en ta paraula.

El mesceni aparellà un sopar sumptuós, tal com calla a Neró, «convitat a casa de Neró». Les sales secretes eren guardades pels soldats del pretori i de la cohort de Germània, tan addicta al Cèsar. Entre els convidats se n'hi comptaven alguns als quals estranyà molt el convit de Neró, no essent dels seus familiars i havent-lo vituperat en mantes ocasions. D'aquest nombre eren Traseas, vell auster i molt respectat del poble i del Senat romà; Casius Longinus, el jurisconsult; Isidor, el filosof cínic; el jove Aulus Plancius, lligat amb la família dels Cèsars, i al qui Agripina havia amat tendrament; i per últim, el noble Taurus, senador, honorat dues ve-

gades amb el consolat i el triomf. Neró els havia convidats per mitjà de missatges, en els quals els deïa que el nou Orfeus tractava d'endolcir els cors enutjats contra d'ell. També es meravellaren en veure tan rars semblants en el Palatí, i qualques d'ells digueren a Faon, qui anava i venia de sala en sala: ¿Ja has marcat bé les àmfores?... No pensem pas berre sinó del vi que begui Neró.

I el formós llibert, triumfant-se del llur error, els abraçava un sens fi de vegades, responnent-los: — Aquesta nit s'ompliran en la mateixa font les copes amigues i enemigues: Locusta és la qui té cura de donar a beure als convidats sense cap excepció.

La sala on se congregaven els amics de Cèsar estava propera a les dels banys, i era la que més plavia a l'amo de la «Casa daurada». El trespol, sostingut per columnes de marbre d'Àfrica, apareixia cobert de lascives pintures: hom veia allí a Pasífae perseguida pel taur; a Diana i Endimíon a l'ombra del brancatge; a Aquiles joguinejant amb les belles jovincelles, ses companyones en Esciros; a Bacus en mig de les nimfes, i altres molts agradables assumptes fills del suau pinzell d'Amulius, l'Apeles romà, afavorit de Neró.

Les llànties d'or escampaven arreu llurs resplandors màgiques i lluita de mil colors el paviment de mosaic, semblant un tapis de Síria; vagaven en l'atmosfera oreigs embaumats, i de tant en tant, enllà al fons de les galeries, s'oïen els dolços sons de l'arpa, talment com veus del cel devallades a la morada del Cèsar.

No trigà en aparèixer ell, l'amo de la terra. La túnica era blanca com la neu i del més exquisit teixit tramès de Canusa, portant-la apuntada als muscles amb dues grosses perles de l'Orient guarnides de rubins, en lloc de fermalls. El fill d'Agripina subjectava sos formosos cabells rinxolats amb una cinta de porpra, quals borbles li quèien per la part darrera el cap; sos coturns eren blancs com la túnica, sense un sol fil d'or ni una sola pedra fina. Neró aquella nit tenia tota la gràcia i magestuós aire d'una Vestal.

Tantost entrà, sos familiars volgueren llençar-se damunt ses mans augustes i besar-les-hi; però ell, enrojolant-se, amb veu dolcíssima els pregà que li estalviessin aquelles mostres de respecte, i després els abraçà apellant-los amics seus. En veure que Traseas s'abscondia sota els plecs de la toga, corregué envers ell afable i rialler:

les paraules que ambdós mutualment es digueren foren les més conciliadores, fins al punt d'esperar el sever vell, per un moment, que anés a canviar-se la sort de Roma i la del món.

— ¿Serà això, — es digué interiorment el venerable Tràseas, — el retorn al camí de la virtut?

Neró féu també un salut de reconciliació a Longinus, a Isidor i a Taurus el senador; després, aturant-se davant del jove Aulus, parent de sa família, li digué:—Quan la meua mare volia espantar-me, te designava com el successor de l'imperi i m'amenaçava amb que sublevaria les legions a favor teu. Jo tindria d'odiar-te... però em venjo obligant-te a que m'estimis.

I agafant-lo de la mà, travessà amb ell la sala del festí, seguit de tots els convidats, que entusiasmat l'aplaudien.

Les taules de vorí eren posades en semicercle davant de cobricels de porpra de Mileto; del taginat de la sala degotava un copió i finíssim ruixim d'odorants essències que es fonia en l'aire sense mullar als convidats, i en mig de l'hemicle hi havia una piscina de porfir plena d'aigua puríssima, en quals cristalls angulejaven pintats peixos del Ganges. Els canelobres, com altres sengles sòls, escampaven la llum a torrentades: l'un representava Prometeu, engrapant el foc robat del cel; un altre figurava la deessa Aurora aixecant-se el vel, sota del qual brollava la pura claretat del matí; i un altre a Mercuri alat, precedint a les ànimes amb una antorxa a la mà. Tots aquells canalobres de diversa forma i que llençaven variades resplandors, eren estats artistes per artífexs grecs, procedint molts d'ells de temples de déus, amb lo qual, segons dita de Neró, no havien fet més que mudar de santuari.

Abans d'asseure's en els llits, els concorrents aixecaren les copes i begueren per l'eternitat del Cèsar. Donà aquest les mercès amb un somriure, i tombant-se del costat del venerable Tràseas, li digué: — ¿I no s'han de fer també vots per l'eternitat de la meua veu? Si jo la perdés! Ah! ¡preservin els déus immortals a Roma i a l'imperi d'aital calamitat!

Després, ja començant l'àpat, continuà dient a sos amics:

Ja veieu quan dolç és el viure a casa de Neró. Ja veieu quina és l'injustícia dels meus enemics, que van semblant per les urbs remors sinistres, i em pinten als ulls dels homes de bé com un novell Saturn que devora sos fills. Oh! ¡Facin els déus

emmudir aqueixes llengües viperines! En quant a mi, oh, amics meus, renuncio a la venjança. La música conciliadora m'atraurà tots els cors... ¿Voleu que us reciti versos grecs al so de la lira tebana, o un cant d'Homèr al de la cítara de set ordres? ¿Vos plauria potser més una marxa barbà, acordada pel timpà amb brogidor acompanyament d'armes i címbals? També podria jo imitar, per tal d'agradar-vos, els crits dels tracis, quan, amb la destal enlaire se llencen damunt las àligues romanes... Però, no: tinc ací una cançó satírica, qual ritme és nou, i que vos enfolirà d'alegria. L'he composta contra els senadors morosos i les mullers obstinades en la fidelitat... Mes, deixem totes eixes coses: me cal parlar-vos dels afers públics, car veig que Tràseas es neguiteja i m'interroga amb l'esguard; i també el senador Taurus tem per ma vida. ¡Oh! quins amics tan dignes tinc! Ells han parlat molt malament de mí, i per ço els miro com els més sincers de tots. ¡Tràseas, t'estic agraït! Taurus, te dono mil mercès! I a tu, Isidor el cínic, que vas a escupir damunt mes estàtues en les cruïlles de la ciutat, jo et saludo i et juro reconeixement eternal! Pel que toca a mon parent Aulus, el qui la meua mare pretenia donar-me per hereu en vida, vinga als meus braços, car vull que senti els batècs de mon cor... Mes, vaig perdent el fil del meu sermó, i em compleix parlar-vos dels afers de l'imperi. Ja sabeu que senyorejo tot el món, menys els països ignots apel·lats les Índies, i mantes illes que deuen escaure's en mig de l'Oceà exterior; tret d'això, tota la terra és meua: si qualque vegada em trobo freturant de dinar, me la puc vendre a Júpiter...

— Ha begut ja un glop massa, Neró? — preguntà a pleret un dels concorrents a Faón el llibert.

— No, no; — respongué aquest, — però ha començat el sopar parlant d'ell mateix, lo qual és el vi més fort que hom coneix per a Neró.

— Cèsar, — preguntà Tràseas; — diuen que hem sofert una desfeta sangnanta a l'Armènia, envaïda pels parts.

— Vaja! — digué Neró. — Ací tenim a Tràseas somniant, com els voltors, amb cadàvers.

— Alguns pretenen, — afegí Isidor, una mica enxardorit pel vi, — que en compte de vaixells de forment, amb tant daler esperats, arriben d'Alexandria galeres carregades de sorra per als circs i els jardins del Palatí.

— De debò? — replicà Neró. — ¡Això

Faon li vestí una ampla túnica que'l tapava de cap a peus, i disfregat d'altal falsó abandonà la «Casa daurada», travessant les llargues llotges, obertes i solitàries (pàg. 859).

diuen? Què fóra, Isidor, si omplíssim de sorra les boques famolenques, començant per la teva?...

— Jo, — féu el senador Taurus, — no em tinc de felicitar de cap bondat de Cèsar a favor meu; però ja que aquesta nit ens tracta com amics sincers, li demanaré gràcia per a dos varons consolars, condemnats d'ordre seva al suplici de la «sagnia».

— Ah! — respongué Neró, — ¿els teus dos amics? Aquells que en el Senat s'asseuen a ton costat?... Ja ho entenc! tens raó són dos homes de bé. Revoco la sangnia... seran penjats.

En oir aquests mots, els familiars de Cèsar, esclafien grans rialles, prenent part Neró en la gatzara, i revolcant-se damunt del lilit, mentre Faon li arranjava l'esbulladissa dels seus cabells. El llibert, aprofitant-se de l'embriaguesa general, li deia:

— Es ja l'hora d'introduir a Hebe?

— Executa mes ordres—respongué Neró.

— Venturosos convidats,—exclamà Faon,

— el divinal amo del món reemplaça son Ganimedes, que sóc jo, amb una Hebe, jove i radiosa de formosor

En això s'aixecà la cortina d'un porxo, i aparegué la vella Locusta, horrible de lletgesa, i coronada de roses. Sa túnica, curta i oberta pel costat, deixava obirar ses cames eixutes i plenes de cicatrius, sos braços, llargs i magres, enronraven una àmfora, i dels seus ulls enfonzats brollava un raig de llum verdosa; sos llavis, prims i moratats, en contraure's mostraven llargues i desiguals dents per carcassa de sa immensa boca. Locusta somreia esguarçant a Neró, i ell l'assenyalava amb el dit a l'assemblea.

— Déus immortals! — exclamaven els

convitats. Alguns volgueren saltar dels llits i fugir, però un gest de l'amo els aturà.

— Ah, Cèsar!... — cridà el jove Aulus, llençant-se als seus braços.

— Pobre nin! — li digué Neró. — ¿Cóm havies de lluitar contra els espectres que assetgen el llit imperial, tu que no pots mirar fit-a-fit la cara de ma bona Locusta? Tranqui! Hitzat, Aulus: Locusta és un gran metge: sos remeis guareixen tots els mals. Vaja, vaja, ma jove Hebe, dóna la volta als llits i reparteix a tots aquests convidats l'oblit de les penes. Jo, que sóc déu, com no em cal aconhortar de res, no beuré del teu vi màgic.

Locusta avançà amb lent i greu pas; s'anà apropant a cadascun dels tremolosos convidats i omplí a curull les copes. El silenci lúgubre que regnava en la sala del festí, sols era trencat pel bruit metàl·lic de l'àmfora infernal a mesura que anava tocant les cràteres d'or. En aquell instant demanà Neró una gran cítara, i entonà un himne abans de fer l'assenyal de beure la potinga de Locusta: al jove Aulus fou a qui s'adreçà en cantar aquests versos:

Ves-te'n fill meu, que el somni de la vida
no val el de la mort encisador;
sa enganyadora formosó ens convida.
Què hi ha després?... Turment rosegador.

Ves-te'n fill meu, ta copa, alegre apura;
l'art de Locusta no el pot hom sobrar:
clou les blanques parpelles amb dolçura.
Qui sap si els morts seran uns déus enllà!

Passa avant dels qui poblen estes sales.
Ves, sies el Mercuri de Neró;
orna tos peus de voladores ales
i les ànimes llurs porta a Caró.

Li dius que a Roma, en ma «maïso dau-
[rada],
bella és la mort en el plaent cap-tard,
que adés és verge cándia i adorada,
adés un jovincel bell i gallard.

La ossuda calavera ha agençada
d'esplendent bellor i joventut;
la seva testa amb murtra he coronada
a son costat hi penja mon llaut.

El càlzer de la mort, infant, apura;
l'art de Locusta al món no té rival.
Clou dolçament l'esguard a la llum pura,
car el cop de Neró et farà immortal!

Ja era finit el cant, i encara gemegà una estona la cítara, polsada per les mans de Cèsar. Tot d'una, el diví amo donà el senyal de beure, i arreu totes les copes foren buidades... Seguiren a això prolongats gemecs: alguns convidats abscondiren llurs caps sota els coixins de porpra i vessaren llàgrimes amargues, pensant en els goigs del viure que anaven a abandonar; altres blasraven als déus i descarregaven cops de puny damunt la taula de vori; altres, més esblaimats ja que les ombres, llambregaven per tots contorns, creient veure entrar la mort a la sala; mentre que Aulus, el pobre infant, no gosava desseixir-se dels braços de l'homenier Cèsar, i li pregava, esporuguit, que el retornés a la vida.

Sols tres cares es mantenien tranquil·les i greus: Taurus, Longinus i Traseas s'esguardaven l'un a l'altre, com per encoratjar-se a morir sense defalliment. Isidor el cínic llençava al Cèsar, a Locusta i a Faon tots els blasmes injuriosos que li feia brollar sa fel regirada; tan ràpides eren ses imprecacions i flastomies, que hom el veia tremolar i xiular amb sa llarga llengua entre les dents. Tètric era el festí; més, per això, del taginat de la sala ploviien llors i aromàtiques essències, i els canalobres seguien escampant arreu vives lluiïssors, i sota les dilatades galeries s'oïen els harmoniosos acords de les arpes eòlies.

En això es decantà Faon envers son amo, i li digué a pleret:

— ¿Vols què sobtadament mudem l'escena?

— Fes! — respongué Neró.

Faon reprengué la paraula.

— Venturosos convidats; — exclamà, — una formosa divinitat ve a pendre seient en aquesta festa per a endolcir vostres darrers instants. Així li plau a Cèsar el magnànim.

El llibert sortí, i en tornar portava de la mà la més suau de les donzelles, a la qui hom podria molt ben pendre pel pudor que devallés a consolar la terra.

Cèsar la feu asseure entre ell i el jove Aulus, ja defallint. La bella nimfa era blanca com el marbre de Paros, i portava al voltant dels seus cabells d'èban una corona de fulles verdes; pareixia talment la musa Caliope. Sos ulls llàgrimosos i entermits esguardaven al redol de l'assemblea; la seva sina s'inflava i oprimia alternativament; la donzella tremolava de por.

Neró digué als convidats — Felicitau-me

abans de morir. Heus-ací una coloma que m'han portat de l'illa Pandatària.

I en el mateix instant, aixecà sa copa mirant a Faon, el qual hi abocà vi de Cirenàica, selecte entre tots, i reservat tan sols per al Cèsar. Mes heus-ací que una mà abscondida s'avençà tocant ràpidament la vora de la copa imperial. Faon se tombà amatent, però ja la visió s'era esvaïda.

El mesquer aturà el braç de son amo, el qual, pàl·lid i trasvalsat per una tremolor níviosa, cercava amb l'esguard, per tota la sala, l'impíetós que acabava de tirar metzina en sa beguda. Aleshores fou quan vegé esmunyir-se com un espectre, arran de la paret, el rostre menaçador de Vindex.

— Ah!... — exclamà Neró. — ¡El propietor de la Gàl·lia!

— Mercè!... — digué Apol·lònia, en actitud suplicant. I, com per a expiar el crim de Vindex, agafà la cràtera imperial i engolfí d'un glop el vi emmetzinat.

Esclataren crits d'horror... Ja era tard! La filla de Flàvia Metela, la formosa verge, així com en altre temps Britànic, quèia moribonda damunt la porpra de l'àpat. S'era despresada sa corona, i els seus formosos cabells s'esbandien a rulls negres damunt els muscles.

S'aixecà un tabustoll d'imprecacions semblants als brulats del bufarut; murmurava la guarda pretoriana, concitada per la veu tonant de Vindex; el brulot de les armes feia estremir les voltes de marbre. Cèsar, al qui la por, amb sa mà gelada, tocà el cor, feu un gest a Faon per a que declarés als convidats que llur esfereïment no tenia causa fonamentada, que l'emmetzinament de les copes era simulat, que tota aquella facècia no passava d'ésser un joc de Neró.

Però ja havien zigzejat els punyals en la pregonesa de la sala. Un llampec enlluernador esquínà de sobte el cel tempestós pel cantó de ponent. Cèsar s'aixecà espavilat i fugí a abscondir-se a les cambres secretes del Palatí. Al tomb de poca estona la nit i el silenci envaïren la «Casa daurada».

IV

Les primeres llusssors de l'aurora eren encara molt lluny de les muntanyes Sàbines. Neró, acompanyat en son llit i empunyant dues dagues, escoltava la lectura que li feia Faon dels missatges arribats suau d'Espanya. De tant en tant, botava de coratge i mossegava el drap de porpra que el co-

bria: aquells missatges l'hi innovaven la sedició de les legions de Galba.

— Ah! — exclamà. — ¡Fins aqueix vell embriac! Fins aqueix ventre monstruós!

Però el llibert seguia llegint, sense distreure la dura veritat. Una sola llàntia cremava al costat de Neró; aquella llàntia, d'or massís, representava un lleó ajassat a terra: el flam que brollava de sa gorja com una llengua encesa, a l'emperador li semblà verdós per un moment: l'esguardà amb neguit, i torbat amb el sinistre averany, apartà els ulls i exhalà un pregon sospir. Mentrestant, en mig de les tenebres s'oi trepitg per les cambres veïnes. Cèsar es redreçà en el llit.

— Escolta! — digué a Faon. — ¡Venen potser a degollar-me?

— Qui té de venir? — respongué el llibert. — De qui vol parlar Cèsar?

Neró no anomenà als pretorians, i ordenà sols amb un gest que hom vigilés la porta del cubícul; però Faon reconegué una veu amiga i obrí a Locusta.

Tan contorbat se trobava Cèsar, que no la conegué de prompte, i es tornà pàl·lid creient veure entrar l'immortal calavera a cerca de sa ombra. La veu de la bruixa el tranquil·litjà.

Locusta portava encara sa corona de roses damunt els cabells cendrosos i la túnica oberta fins a l'anca dreta. Aquest aïllament de festa li plavia moltíssim. Tenia, demés, a la mà una capceta d'or,—nomenada «pixides», — fornida d'un verí tan actiu com el llamp, del que n'anava a fer ofrena a son amo, creient molt imminent el perill.

— I què! — digué Neró. — ¿Es tan fatal l'hora?...

Llavors Locusta li contà, fil per randa, que els pretorians s'eren sublevat en llur campament, que tots els ciutadans tanquen llurs cases, i que la guarda de Germània havia desguarnit el Palatí.

Cèsar conegué que el moment suprem s'apropava i encaixà la mà de la vella, qual rostre descarnat se decantà per a vessar una llàgrima. Locusta plorava per Neró! Amb això s'acomiadà de l'amo, i per llarga estona hom seguí oint la remor de son trepitg en les cambres ressonants. El cel continuava embromat i tempestós: sovint, els llampecs llumenaven sobtadament la ciutat eterna, tornant-la tantost a embolcallar les tenebres. A la claror d'aquelles resplandors del cel, espiava Neró a Roma, com un condemnat darrera ses reixes. Faon descollava una espessa cortina i li mostrava

la llòbrega i deserta ciutat: ni un mal fogar cremava; el gran Circ, el temple de Juli Cèsar, els de la Fortuna i Júpiter, els arcs triomfals, tot se confonia amb igual negror... Lluf de promte, a Ponent, un llamp immens, el més paorós de tots quants havien omplert l'espai: Neró recullà.

Roma acabava d'apareixer-se-li lívida com un vast suari, i després roja, de color de sang. Aleshores decidí escapar-se del Palati per acerrar un asil, a casa de sos amics. Faon li vestí una ampla túnica, — «cucullum», — que el tapava de cap a peus, i disfregat d'aïtal faltà abandonà la «Casa daurada», travessant les llargues llotges, obertes i solitàries.

Passà pels jardins de Servili, atrapà lesavingudes del «Forum», i trucà a moltes portes, guiat per les ratxades de la tempesta; però ningú respongué al Cèsar. En aquell trànsit fou quan maleí el jorn de sa naixença, i donant un cop de peu conjurà a la terra per a que se l'engolís. Cansat ja de suplicar endebades, decandit de forces i espaordit pels espectres que l'encalçaven, volgué tornar al Palati. Al bell punt de travessar les grans voltes del Circ màxim, heus-aci que les feres començaren a bramular en llurs pregones coves. El colossal edifici s'extremia, repetint i prolongant el ressò d'alirets espaventables. Neró s'estintolà en un guarda-rodes de l'arena, i sos peus rellicsaren en la sang. Els bruels dels lleons i les panteres semblaven gemecs, com si ploressin, flairant la fi de llur magnífic amo. En aquell instant es recordà Cèsar de la festa imperial: cercà amb l'esguard el lloc dels jocs i el seient des d'on donava la senyal per a que comencessin, i li aparegué veure l'ombra blanca d'un cristià divagant per les graus del «podio»; però tombà tot seguit el cap i elxi amb pas adalerat.

Tot just esclaria la llum de l'Orient, quan l'amo del món tornava a entrar en son palau. Faon, al qual trobà en un dels porxes forans, li feu avinent que els legionaris del pretori eren arribats, armats, fins a son lilit imperial, i que se n'eren endut la capceta d'or que estojava el verí. El llibert donà a Neró els dos punyals i li proposà que isqués de Roma. En això s'esquella a passar un esclau, i coneixent-lo Cèsar, li digué:

— Ves a cercar el gladiador Espicili per a que em vinga a matar.

L'esclau tornà a corre-cuita, anunciant que Espicili refusava obeir-lo.

— Es a dir que no tinc ni amics ni enemics!... — exclamà Neró.

Però Faon li donà entenen de refugir-se en un petit mas que el mateix llibert posseïa a quatre milles de Roma, entre la via Saluzia i la Nomentana. Llavors partiren seguits de l'esclau i del jove Esporus que entretant els havia trobats.

Neró, el vencedor dels jocs olímpics anava muntat dalt d'un mal cavall de tragí, el primer que Esporus pogué atrapar, tapant-se la cara amb un vel per por de que hom el conegués. D'aquesta manera arribaren als jardins forans sense ensopegar amb persona nada. Mes, en pendre la via Nomentana, ja a una milla de Roma, oïren crits confosos i clams procedents del campament de les legions. No trigaren gaire a tenir de travessar entre els rocles de soldats esbarriats per la campanya. Cèsar conegué a un dels tribuns del pretori per l'altèrosa cimera de son cap-mall; i aquest, obirant als viatgers que caminaven a grans gambades, se posà a cridar: — Gualteu-los, encalcen a Neró, a aqueix mal músici!...

L'artista imperial es mossegà el vel, de ràbia, posant mà als seus punyals. En eixir el sol arribaren els fugitius al maset del llibert, i Faon entafurà a son amo en una balma arenosa. La xafogor era inaguantable; no havent-hi allí més que aigua embassada, salitrosa i corrompuda, Neró s'abocà assedegat a un xaragall i es sadollà amb avidesa.

Per últim, comparegué un esclau correu («cursor»), portador d'unes lletres. Cèsar les arreballà, i llegí que el Senat l'havia declarat enemic de la pàtria, condemnant-lo al suplici «usat en temps dels antics». Digueren a Neró que aquest turment consistia en bastonejar el reu fins que exhalés son darrer bleix...

Aterrà, aleshores, engrapà els dos punyals i provà llurs puntes, i tan aviat exhortava al minyó Esporus per a què plorés, com volia que algú li donés exemple de morir. Després, encenent-se-li la cara de vergonya, exclamà:

— Ço que estic fent és indigne de Neró. Vaja Neró, ten coratge!

Uns quants genets s'apropaven ja a brinde abatuda, esperant agafar-lo viu. Cèsar els vegé venir de lluny, i pronuncià aquest vers grec:

«Ravent galop de cavall sento...»

Totseguit afegí: — «Qualis artifex pereo!».

— Quin gran artista perd el món en mi!

I a l'ensem, aidat de son llibert, s'endinçà l'acer a la gorja.

Així finà Neró l'Olimpic. Els soldats pretorians entregaren son cos a sa amistançada Actea i a la dida Alexandra, que acudiren a reclamar-lo.

Aquestes dones, ajudades per Faon, el cremàren, després de rentat i embolcallar-lo en una tela brodada d'or, que l'emperador havia vestit en les Kalendes de Gener. La seva urna cinerària fou posada damunt d'un altar de marbre tassi, en el panteó de

Dominici, son pare, que es feia obirador des del Camp de Març.

Neró era mort. Roma sospirà de joia; els ciutadans es deixaven veure de bell nou en els llocs públics, rumbejant en el cap la gorra «pileus» dels homes lliures. S'extingí la raça dels cèsars amb la vida del fill d'Agripina. La fortuna esguardà propícia a la llibertat; però Roma, mancada de virtut, deixà el camp lliure als pretorians i a l'influència corruptora de l'or.

Trad. ARNAU D'ERILL

Infants russos perteneixents a les regions afamades, esperant torn per a ingressar a un hospital americà d'Estònia, on se'ls socorre.

Les dames de la Creu Roja de l'hospital americà d'Estònia, atenent als infants russos de les regions afamades.

La fam

De mes en mes el terrible assot de la fam es deixa sentir a la malaurada

Rússia. Legions immenses de ciutadans i pagesos fugen cada dia de llurs països, dirigint-se vers les capitals per a cercar-hi, els uns, l'aliment de que careixen, i per a fugir, els altres, de la terra que es diria maleïda.

Com si el flagell de la guerra i la revolta inacabable no hagués sigut ja prou terrible, la fam amb tots els seus horrors de privacions, plagues i malalties s'ha presentat en el desventurat país

El Dr. Nansen, el famós explorador (tercer de l'esquerra), en arribar a Londres per a tractar amb el Govern anglès com a intermediari del Govern dels Soviets, de la qüestió de la fam a Rússia.

a Rússia

moscovita. I un dia darrera l'altre es saben noves tan espantoses, que han

commogut a tot Europa i Amèrica, creant-se arreu institucions que, d'acord amb els governs respectius, han organitzat ràpids serveis per a socórrer als pobres afamats. Benedicte XV, el nostre Santíssim Papa, també ha volgut intervenir en tal benefactora acció i, a tal fi, ultra importants donatius, ha fet una sentida crida a tots els catòlics del món per a què ajudin als desgraciats russos, germans nostres de cristianitat.

Un grup d'infants russos refugiats en un asil de Londres

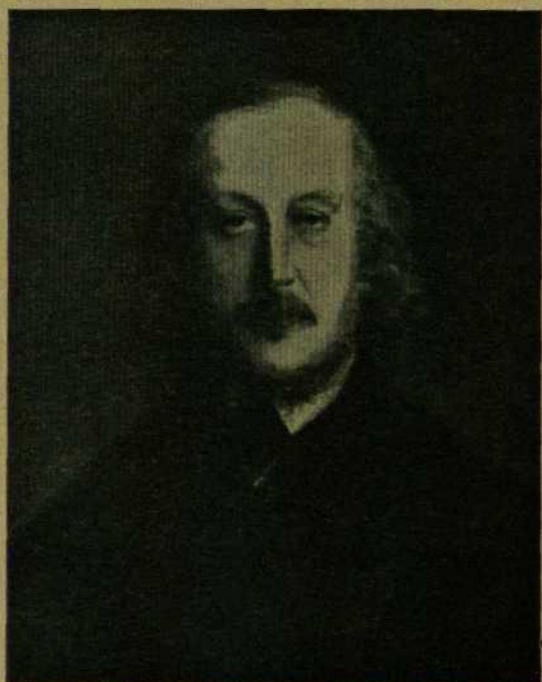
De la fam a Rússia

A la part superior: Els habitants de Moscou llegint els butlletins oficials donant noves de les regions assolades per la fam. — Al mig: Famílies angleses esperant torn en una agència de vapors de Moscou, per a fugir de la fam. A la part inferior: Famílies russes davant d'una estació de ferrocarril de Moscou, en espera de la partida del tren per a refugiar-se a Polònia.

STEPHEN
HELLER

per
Gustave Ricard

Museu
del Louvre
Sala
Thomy Thiéry

Músics

oblidats

STEPHEN HELLER

HEU'S aquí un músic el nom del qual va fugint lentament de l'esperit dels músics i dels aficionats de l'hora present. Res de més natural, però res, a la vegada, de més injust. Res de més injust, en efecte, ja que es tracta d'un noble i molt pur artista.

...

En estudiar, en enfocar avui les obres i la personalitat de Stephen Heller, hom descobreix fàcilment que ens trobem en front d'un músic generalment *sage*. En cert sentit, procedeix una mica de l'escola de Mendelssohn, pel qual sentí una admiració pregonia.

El bon gust és, tothora, una de les característiques de Stephen Heller. Les seves obres no són, certament, ni tan arides ni tan profundes com les de Schumann. No són tampoc suggestives i saboroses com les de Chopin. No apareixen, d'altra banda, tan originals, tan brillants, tan fortes... o ampuloses com les de Franz Lisz. Però són, en can-

vi, infinitament més belles, més *musicals*... que les de Thalberg o Kalkbrenner!

Home modest (massa modest!), Stephen Heller no pensà mai en plaure al públic. Escriu de fàcil, sobriament. Amb tot i no haver creat sinó música per a piano, es pot dir que la seva escriptura no és pas tant pianística com la de Chopin. Chopin, en efecte, és el compositor-pianista per excel·lència. Algú el cita fins i tot com un exemple... d'allò que no cal pas fer. Es pot objectar que si Chopin s'equivocà, la seva equivocació no el privà pas d'escriure pàgines veritablement genials!

Algú es serveix, encara avui, dels *Études* de Stephen Heller (que MarmonTEL i Le Couppey introduïren al Conservatori de París). ¿Però qui es recorda de les demés produccions del bon mestre? Qui executa encara, per exemple, els seus *Laendlers et Valses*, *Scherzo fantastique*, *Fantaisie-Caprice* (dedicada a Berlioz), *Nocturn-Sérénade*, les *Quatre*

Sonates, les Quatre Mazurkes, les Tres Sonatines, Phantasie-Stücke, Vint Preludis, Intermèdes de concert, Trois Ballades, etc., etc., i els interessants reculls: Dans les bois, Nuits blanches, Promenades d'un solitaire, Petit album, Feuillettes volantes, Feuillettes d'album, Deux cahiers, Scènes d'enfants, Preludes pour Mlle. Lili, etc., etc.?

Qui 'es recorda, repetim-ho, de les esmentades obres? I no obstant, apareixen rublertes de coses, de bells ritmes, d'harmonies saboroses, de fineses i de delicadeses d'expressió, de pinzellades sobriament i prudentment pintoresques. El tot revela un esperit despert, una sensibilitat exquisida, una imaginació de les més vives.

Cap d'aquestes pàgines és tant vibrant com les dels mestres romàntics. Però si no tenen la qualitat de les pàgines d'aquells mestres, no tenen tampoc llurs defectes. Lo excessiu es torna prompte passat de moda... així que el calent que representa ha deixat el lloc a un altre matís, a un altre *caient*. I les pàgines de Stephen Heller són tan prudents, tan raonades, tan innegablement boniques, que han envellit menys, certament, que altres produccions de moment més populars, més famoses.

Caldria que els nostres pianistes es fixessin de bell nou en les produccions de Stephen Heller. Caldria que fullegessin novament els reculls del modest mestre. Hi trobarien, certament, força boniqueses.

* * *

Stephen Heller nasqué a Pesth el dia 15 de maig del 1815. Morí a París el 14 de gener del 1888. Franz Brauer fou el seu primer mestre (altres diuen que fou l'organista Cibulka). Als nou anys va interpretar amb el seu professor un concert a dos pianos de Dussek. Un xic més tard anà a Viena, on estudià amb Czerny. Però de seguida es dedicà a la carrera de virtuós, de concertista, i, sempre acompanyat del seu pare, visità Hongria, Polònia, Alemanya, etc. I arreu improvisava i executava pàgines de Ries, Hummel, Herz, Moscheles, etc. L'any 1832 s'aturà a Augsburg, on trobà

amics que el protegiren. Estudià aleshores harmonia i composició amb un mestre francès: H. Chélaré.

Stephen Heller escriví a Augsburg pàgines per a piano i música versos de Goethe, Uhland, Ruckert i Heine. Llegint, l'any 1836, en la «Neue Zeitschrift für Musik», de Leipzig (que, com ja és sabut, dirigia Schumann), que els joves compositors podrien enviar llurs obres no publicades a la redacció de la susdita revista, Heller envià a Schumann un *Scherzo* i tres *Impromptus*. L'autor del *Carnaval* parlà de les obres de Heller i aconseguí fer-les publicar per l'editor Kistner, de Leipzig.

Aquest èxit encoratjà al jove músic.

Però París exercia ja aleshores, en l'esperit dels artistes, una viva atracció. Calia, doncs, intentar conquerir-lo. I el mes d'octubre del 1838, Stephen Heller es dirigí a París. Els primers temps foren tristíssims. Heller no havia ja de mourer's, però, de la capital de França. Visqué retirat, gairebé amagat. El gros públic l'ignorà, sens dubte, però els més grans artistes foren els amics de Heller. Citem, entre ells, Listz, Berlioz, Bizet, Zimmermann, Marmontel, Saint-Saëns, Planté, Mathias, Delaborde, etc.

Aquest home solitari, enemic del soroll, de la *réclame*, tothora seriós, havia de morir, naturalment, ben pobre. El seu gran amic Marmontel hagué d'encarregar-se, en efecte, de les despeses de l'enterrament.

Stephen Heller fou enterrat al cementiri del *Père-Lachaise* (on reposa Chopin, Alfred de Musset, etc.) L'editor anglès Ashdown va pagar un trocet de marbre, per tal de poder servir el record del músic. Un amic de Heller, A. Schmoll, aconseguí, però, fer bastir un petit monument que fou inaugurat, al cementiri que acabem d'esmentar, el dia primer de març de l'any 1908. I l'escriptor Quef creà un bonic retrat del mestre hongarès.

Repetim-ho: caldria que els nostres pianistes es recordessin de Stephen Heller i fullegessin les seves obres. Hi trobarien, innegablement, mantes troballes i boniqueses.

A. M.

ELS ESPORTS

OCTUBRE... Quan el ritme tardoral, fosc i melangiós ens porta els dies esplinosos i austers i la vida ciutadana sembla concentrar-se, poruga, en un col·loqui meditant, l'Esport, com una meravella de perenne virior i joventut, fa la seva aparició triomfal, escampant arreu alegries i entusiasmes, desvetllant energies i voluntats, prodigant emocions i estímuls, recomençant, en una paraula, la tasca fecunda i honesta de formar i elevar i perfeccionar el tremp moral i el seny del nostre poble per mitjà de la cultura física.

El goig i el plaer dels amants de la muntanya, culminen aquest mes, amb l'excursió deliciosa a les serres de Sant Llorenç de Munt, portada a cap per la Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya, l'organització de la qual fou confiada, enguany, al benemèrit Centre Excursionista de Terrassa.

Els fervorosos i entusiastes dels esports rodats, són afalagats amplament per la magnificència de la carrera automobilista «Gran Premi Penya Rhin» i per la ciclista de vint-i-quatre hores. Celebrada la primera en el circuit Vilafranca-Monjos-Almúnia, constituï una demostració solemne del tacte organitzador dels patrocinadors incansables d'aquella prova, els quals, no reparant en mitjans ni sacrificis, aconseguiren que la carretera del circuit, sobre tot els trossos confiats a la cura de la Mancomunitat, fos convertida en una veritable pista. El nombre i qualitats dels cotxes participants en la carrera foren quissap-lo esquivats, motiu pel qual els famosos «Bugatti», tripulats per en de Vizcaia i Monés, vencedors de la prova, gairebé no es trobaren amb qui els disputés el triomf assolit.

La carrera ciclista de vint-i-quatre hores, per equips a l'americana, tingué lloc al Nou Velòdrom de Sans i organitzada per l'audiència Club Ciclista d'aquella barriada. Assolí

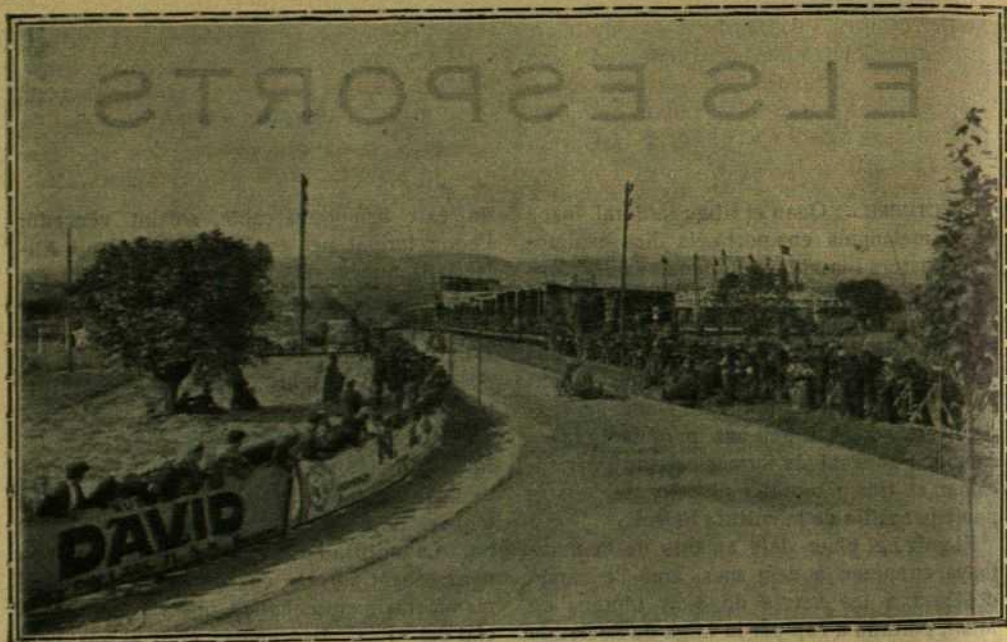
un èxit ben remarcable, sortint vencedor l'equip format per en Dupui, francès, i Ali-Neffatti, tuneci, el més complet d'entre els nou que es posaren en pista.

Ens ofereix el futbol l'espectacle grandios i imponderable de l'arribada a Barcelona d'aquests dos màgics artistes de l'esport futbolístic català que s'anomenen Alcàntara i Zamora, en tornar de Bilbao, on la seva actuació prodigiosa decidí el triomf ressonant de l'equip espanyol sobre el belga, campió del món, en el partit celebrat a la capital bizcaïna. La multitud que anà a rebre'ls fou imponent, essent portats en triomf, en mig d'una manifestació entusiàstica, fins a l'estatge social del «F. C. Barcelona», club al qual pertanyen els braus i famosos jugadors.

El campionat de Catalunya, en ple desenrotllament, ens brinda les emocions pròpies de la lluita aspra i viril, en la qual el «Barcelona», per servir el títol de campió *vitalici*, s'ha posat en primera línia, des dels primers combats. Registrem, demés, la visita del «Sporting», de Gijón i «Atlètic», de Madrid, campions d'Astúries i del Centre respectivament. Lluità el primer contra el «Barcelona» i contra l'«Europa», el segon, posant-se de relleu, en tots els encontres, la superioritat dels bàndols catalans.

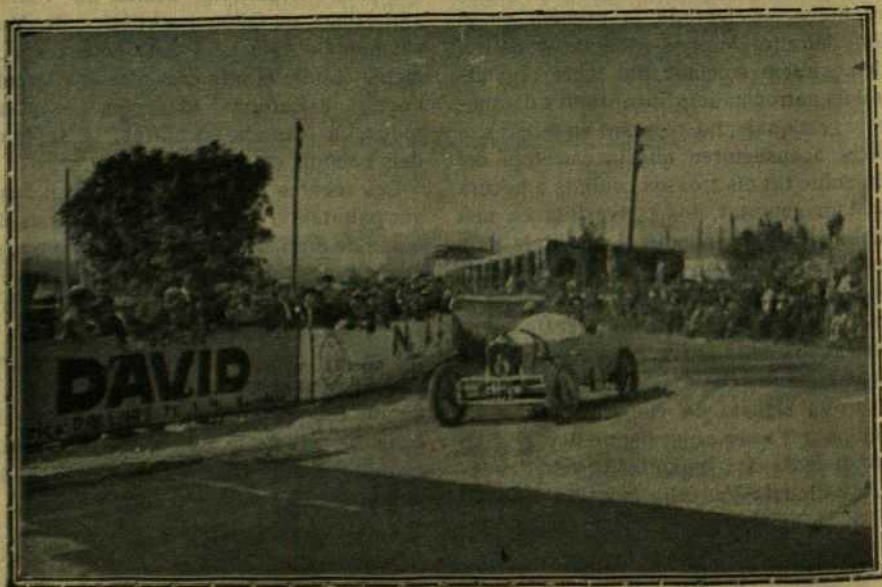
Les regates nacionals a vela han mantingut palpitant l'interès dels enamorats de les coses de mar; els aficionats a la boxa, s'han pogut saciar, abastament, de presenciar vetllades més o menys interessants i els que somnien amb la plenitud definitiva de la vida esportiva catalana, han pogut contemplar amb joia l'avançament de les obres del nostre temple esportiu, l'Estadi Català, l'estat de les quals ha permès ja que en el clos d'aquell, qualques manifestacions atlètiques hi hagin tingut lloc en condicions immillorables.

CORRECUITA

La sortida

La Cursa automobilista

El primer viratge

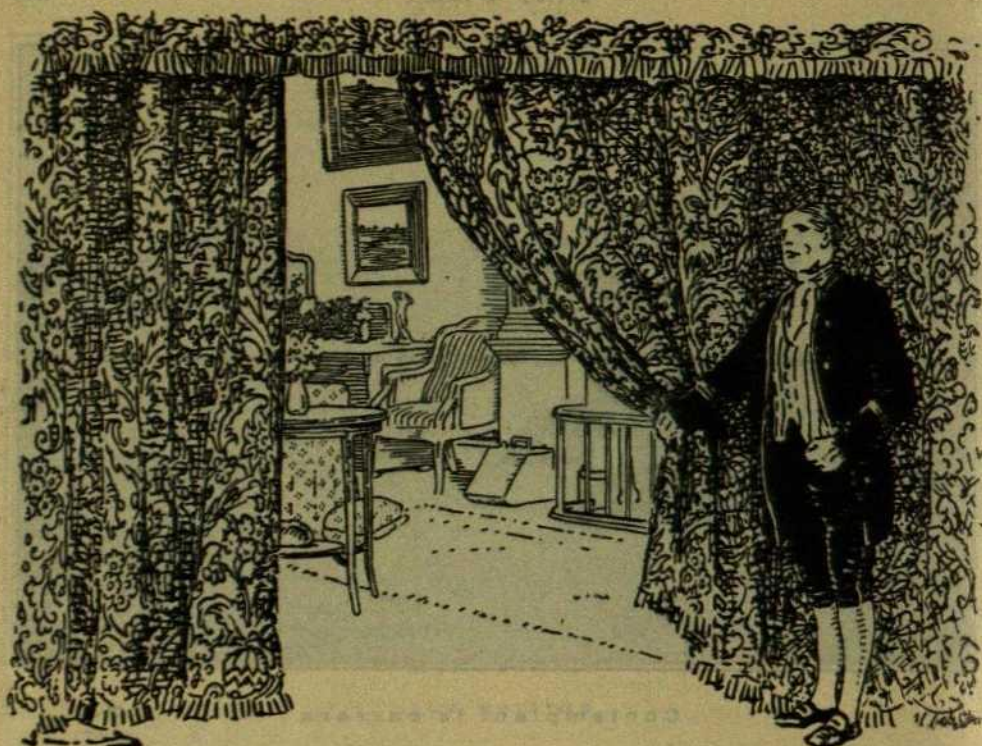
Contemplant la carrera

“Gran Premi Penya Rhin”

El vencedor

(Fots. Sagarra)

EL CAMÍ ERRAT

Novel·la de JOSEP LLEONART

(Continuació)

CAPITOL X

Es Victor havia excitat una revolució sorda en el petit món en el qual entrava per la porta de la casa Pons. Al volt dels seus cabells rutilats hi surava com un poder de nimbe amb una fresca vigor d'estrangeria, que inquietava aquelles cobejances amagades dels cors que l'esma no pot detenir.

Més d'una vegada, en entrar a la botiga s'havia adonat que s'esbullaven uns certs conciliàbula reconers entre els dependents, com avergonyits de veure's sortir el llop mentre n'e-taven parlant; hagué de soportar i tot alguna sorneta d'un de més gosat. Però ell, amb el tracte simpàtic i evitador

alhora, que fa avesar a les novitats i endolceix l'autoritat, se'ls anava fent seus: almenys en Teixé, en Casellas i en Forns. Perquè n'hi havia un, en Bellver, aquell que els clients mateixos ja designaven amb el nom de dependent principal, qui ja no se n'aixecaria, o, per dir-ho millor, se n'aixecaria a una nova posició. En Bellver temps ha que es frisava, meditant els seus quaranta-tres anys, i el pòsit d'energies i simpaties adquirides una mica en và. I la joventut il·lustre del fill de la casa va ésser l'alcaprem. Aquells dies, a taula, en les converses amb la muller i els fills, dels orígens més innocents anava a topar de front a la qüestió social, i, amb la cara vermella i embotida i un es-

pecial rogall de vitalitat cohibida, perorava de vagues esclavituts, del dret d'ésser alguna cosa, i altres tòpics que anunciaven algun determini a punt d'esbotzar. El senyor Pons li va conèixer alguna cosa, i un matí el cridà al saló de la dreta de la botiga: un saló-despatx que tot sovint cloïa la seva groixuda vidriera glaçada a la curiositat externa, per a reunir uns contractistes, uns accionistes, i en el qual s'havien desplegat tants de projectes, de plànols de solars, d'escriptures, de mostres de productes de varies indústries en les quals D. Ferran interessava. Entremig de l'expectació dels companys que formaven en la botiga, i començaren a entreuillar-se amb plenitud de suposicions, el dependent principal s'havia ficat en aquell saló quillotat de les grans resolucions, dels pactes arriscats i de les hores d'inquietud i d'èxit, amb el posat una mica rebec del subaltern que no sap com se'l pendran.

El senyor Pons començà a escandellar en l'embotida actitud del dependent; i ell, trepitjant amb molt compte, no tardà a entrar en matèria, allegant el seu actiu de bona i llarga servitud, les necessitats de la família, i a fer valdre els seus primers cabells blancs, per a anar a parar al determini que havia fet d'establir-se per compte propi. D. Ferran, encara que mig s'ho esperès, no en fou menys colpit de moment; però revestint-se depressa de la seva dignitat de criteri, ullà el cas per damunt, d'aquella manera lliberal i honrada que és una de les virtuts de més estima en l'home de negocis:

— Bellver: sembla que m'ho exposis desconfiant de tu mateix, o temorós de mi. Em coneixes prou. No n'estaré sinó content de que prosperis sol. Un hom no perd la memòria dels seus començaments, tampoc. Compta que si vas endavant, que t'ho desitjo, ningú en podrà estar més satisfet que jo mateix, pensant que t'has fet a casa meua. I estic disposat a ajudar-te. Necessites una base? Et deixaré el que sigui, sense voler-ne profit, ni tant sols retorn, et diré: Home fa home. —

Al senyor Bellver se li havia contret una mica el front sobre l'ull esquerre, com solia en moments de noble nerviositat, i, amb aquell rogall eventual va fer:

— I vostè es pensa, senyor Pons, que si m'hagués trobat en el cas de necessitar l'ajut de vostè, no hauria sapigut rosegat les meves aspiracions per molt que m'amargués? —

— Home, Bellver, — el reptà l'argenter, amb bonhomia — ni que fossis un transeunt, amb les teves reserves. —

— Li estimo la voluntat; però ja hi he pensat en aquesta base, i puc tirar endavant sense abusar de vostè. —

— Ell ja em dol veure't sortir d'aquesta casa. No t'ho retrec, no; tu tens el dret d'anar endavant. —

— Ara ja té el costat del seu fill — insinuà el dependent.

— Ah, veritat, Bellver, que és una satisfacció veure que no hem perdut el temps? Aquí, entre nosaltres.

Però en Bellver, tornant a la seva, reprengué: — I després, de la meua marxa algú se n'alegrarà. —

— I qui és aquest algú? — Inquirí l'argenter.

Al senyor Bellver li costava una mica respondre; a l'últim, ronsejant, amb aquell rogall d'home concentrat va confessar-ho.

— Aquest algú és en Forns. Sembla que li faig ombra temps ha. Em tracta amb un urc que no sé quin sant m'ha aguantat, devegades. —

— En Forns? Ho tindrem en compte — feu el senyor Pons — ja sé el que em toca. I s'ho mereix, per això. És un minyó actiu, i el negoci n'ha valgut més. Procurarem tenir-lo content... Però, és molt, Bellver, que aquestes susceptibilitats les tingui d'endevinar jo mateix o saber-les per una tercera persona. No són pas tan ferreny, diantre. —

I al cap d'una estoneta: — Ell! Bellver; ara tingues compte de no esvalotar envelles. Dels oferiments que t'he fet particularment no en diguis paraula als altres dependents. Ja veus que no em dolen prendes; però cada cosa quan és l'hora. —

— Descansi, senyor Pons — féu en Bellver.

L'argenter, amb una estreta de mà, encara més expressiva, sabent que només en ocasions comptadíssimes encaixava amb els seus dependents, va cloure la conversa.

En Bellver, tot i haver-se descarregat del pes, encara vermell i embotit, perquè aquell pas era el primer d'una vida nova, sortí a la botiga i es plantà darrera un taulell. Un silenci, ratllat de llambreges d'ulls dissimulats dels companys, perdurà durant gairebé tot el matí, en una incomoditat d'incongnita.

El cert és que D. Ferran, aquelles poques setmanes entre juliol i agost havia viscut unes quantes emocions definitives.

L'endemà mateix de l'arribada d'En Victor, com amb ell era pactat, havien fet una

visita als Ribas, i sense que formalitzessin verbalment el desig de tots, la sola visita aquell moment, amb la presència eloqüent del viatger qui traspua dels prestigis cobrats en les terres que l'havien format, amb la nova saó de les seves convèrtes tenyides amb aquell deix de pronunciació forastera, ja era per ambdues famílies un pacte i una petició de mans. A l'hora d'acomiar-se, en el rebedor, el senyor Pons s'havia acostat a la Núria: — Em deixes sospesar-te? No em sé avenir de trobar-te gran. — L'enlaira per sota els colzes, i ella feia força per a pesar més i reia. El senyor Pons se la mirava orgullós. S'hi coneixia en el pes que la branca d'un verd tendre avui pesava de l'esplet collidor de la divuitena primavera.

En Víctor, conversador amb tots, havia arremorat casa endins una revolada d'horitzons; i a la Núria la tonalitat gairebé religiosa del seu culte al foraster únic se li il·luminava de festa amb la presència. Alguns moments decantant-se de la conversa general, ells dos havien bescanviat un més íntim col·loqui.

Ella s'espargia serenament d'ulls, amb un goig lleuger com si viatges pels llocs de què ell venia sadollat. Ell se la mirava amb aquell esguard protegidor com un mantell de joventut, de la dignitat del qual participava tota la seva figura; enamorat i respectuós alhora, com si tot contenint la flama interior defugís cremar-se en la flama recíproca. I davant d'aquell encarament glatidor, semblava que els genis que vetllen el madurament de l'himeneu pareessin sobre ells dos la seva grandesa velada, commoguts ells mateixos d'aquella bestreta de sagrament que entre ànima i ànima circulava, adés donant-se en paraules, adés guardant-se en mirades preguntadores i silencis demanadors, com dos rius amb seny encarats sota l'element de l'amor dolçament poderós.

La Núria començava a tenir esma de que la seva vida núbil tombava cap a una perspectiva esbarjosa; cobrava el sentit de possessió, i amb ell uns incipients anuncis de gelosia vaga li passaven per la ment. I així com en Víctor no veia sinó ella, també a ella li esdevenia com si la clau de la ciutat amb les seves coses giraven i s'espandien al voltant de la presència viva d'aquell viatger retornat.

Qui sap, mentrestant, si en la ducal Karlsruhe, en l'altre cambril, l'altra imatge, la Bertha d'or, es miguava en la rancúnia sense confessar-ho, sota la vetlla de

la pabordessa dels ulls d'àguila rumiadora, que li murmurava — Que en vas ésser de tonta, nevoda? — Perquè, si per en Víctor el pas de la Bertha pel seu horitzó no havia sigut sinó un encantament, per la Bertha no havia pas sigut un encantament sol, sinó una esperança trencada.

Ara per a en Víctor no hi havia sinó el present, el món nou on les forces cobrades anaven a actuar en cosa pròpia; i l'amor guardat trobava una figura d'altra realitat en la poncella carmesina, la verge Núria del llac sedós en el cabell recollit a la nuca, i el fil dels ulls negres plens de lluissors que donaven confiança.

El mateix dia, sortint de la visita, pare i fill havien fet cap a la botiga, aquella botiga d'obscura fusta obrada i negre metall massís, que només dela «Pons» en lletres de metall més clar dalt de la porta, perquè en ésser a batejar-la, a D. Ferran tots aquells altres títols allegòrics que l'ús encara aguantava, li havien semblat postissos i minsos. De la dependència en conjunt ja n'hem vist una mica el tarannà. Però hi havia una altra persona en la botiga, el senyor Massana, tenedor de llibres. En un despatx de la rebotiga, col·lateral al salónet-despatx de D. Ferran, el senyor Massana fou el patriarca que s'aixecà per a rebre el rebrot de la tradició. El pare, qui el coneixia prou, ja l'havia pressentida aquesta rebuda, i en entrar-hi tancà prudentment l'atapeïda vidriera glaçada. El senyor Massana coneixia tant com el pare els avenços d'en Víctor; sabia com pocs mesos després d'estar a Alemanya ja no costava ni una malla al seu pare; havia sentit els elogis que en feien viatjants de Nagolda de pas per Barcelona. I, en tenir-lo davant, al patriarca no li abastava el veure'l i escoltar-lo.

Amb una alegria que li feia brillar els lentes d'or amb les espurnes dels ulls, i la blancor de cabells que desarmava al jove, l'agafava pels braços, i refermava la benvinguda o el consell, somovent-lo, massagant-lo. No se'n retornava; el deixava estar, mirant-lo un xic apartat; però el tornava a empendre amb un d'aquells mesuraments plens d'afecte. Una de les vegades li havia recalcat una mà sobre cada muscle, com qui li provés l'aguant de les espatlles.

— Sí que la podré dur; sí, senyor Massana — va fer en Víctor mirant significativament l'àmbit del local.

I ell: — Mira, m'has près el pensament

que jo anava a abocar. — I una joia lluminosa li riellava per tota la cara.

En l'arribada esperançadora de l'hereu Pons hi acabava de copsar una dècada més de forces, i en tornar-se a posar a les seves xifres, fregant-se les mans, com solia, semblava que, sobre els llibres que eren com la història de la casa resés un himne de gràcies confortador.

Però una vegada fets els peremptoris asentament, es tornava a revifar retreient a en Víctor memòries de quan era un noi. Així com era l'únic dels seus domèstics a qui el pare anomenés senyor, també era l'únic que deia de tu al jove:

— Te'n recordes d'una vegada?... Te'n recordes d'aquell vespre per Nadal?... —

En Víctor tenia presents algunes coses i n'havia oblidades d'altres.

En llavis del senyor Massana, la paternitat, la infantessa, les diades, els carrers i llocs de la ciutat cobraven un caliu honorat que els tornava als orígens purs de les coses ideals. I què en direm dels seus esments històrics? Ah, aquells dos Concha, aquell Prim, aquell Pi i Margall: l'únic que hi havia vist clar, l'home franc,... en la seva boca quin relleu virtuós prenien! Quan es mor un home com el senyor Massana, que és com un grumoll del llevat tradicional, per força es deu desfigurar una mica la fesomia genuïna de la ciutat i entelar-se les seves clarsors.

En la casa era com el poder moderador. Ell havia aconseguit aguantar una temporada la primera embranzida d'en Bellver, perquè li semblava una injúria feta a la integritat de la casa Pons. Però, arribant en Víctor, els desigs del dependent havien rebrotat més fort. En una de les seves converses ben humorades, el senyor Massana no deixava de retreure-li a en Víctor, amb perspicàcia, però contemporitzador i sense rencúnia, tot i coent-li.

— No!, tanmateix, quina entrada! «Veni, vidi, vici»... Què diu? No m'ho negaràs que, en definitiva, en Bellver se n'ha anat perquè tu, amb el teu trastejar li feies pols, i no va poder aguantar més l'ennuec i la coïssor als ulls. Me'l vas marejar, estigués'n segur. El mateix diria si el teu pa-

re fos aquí, ara. Ves per quin istil ens l'has fet saltar de la casa. —

Altres moments ho empenia cap el tema del festeig, i amb un tirat mig facciós, mig confidencial, posava endevinalles d'aquest istil al jove:

— Víctor! Per quí poncellen les vares de Jesé aquest istiu? —

En Víctor, seguint-li el tarannà, se li acostava i mig a cau d'orella responia: — Per la Núria. —

I el vell insistia, amb les espurnes besones dels ulls clars encenent-se rera el cristall i l'or:

— I el taller, a no tardar potser, per qui anirà en renou? —

Aquesta vegada en Víctor potser no responia, però amb un mig riure colrava la il·lusió del patriarca, el qual, feliç d'aquella arribada, semblava que entonés per dins un càntic d'aquesta essència: Senyor, ara ja em sento valent per deu anys més. El fill de la casa torna virtuós de totes qualitats i merèixer d'una sort honorada. Els fonaments de la casa Pons no seran corcats dels enemics de Déu, per tal que el fill ha sigut estalviador de tot el que, malversat, és ofensa al Senyor, i amb guanys que seran el consol del seu pare i el reforç de la sang d'aquesta casa, que no podria caure sense abatrem per sempre. Doncs, gràcies, Senyor, perquè heu volgut que veïés aquesta diada, i així també a mi em doneu escriu de vida.

Els dependents semblava que s'anessin fent a la presència del jove. Era entremig d'ells; pujava al taller; aconsellava i intervenia. Des de la mina i el sí de la mar a les gorges i les mans del client, el negoci del seu pare no tenia secrets per a ell.

Aquell estiu, mentre el seu pare provava d'adobar la salut a Sant Hilari, ell el substituïa. Però de tant en tant hi acudia un parell de dies i se'n duia el confort de la poncella carmesina, per la qual l'enamorat absent, però ja no tant lluny ni per tan temps, omplia el respir de l'aire, era dins la veu conversadora dels raigs de les fonts remeleres i dels rierols de la «Manigua», i feia sortir aquelles primeres estrelles esbandides del vespre indolent per sobre els boscos de castanyers.

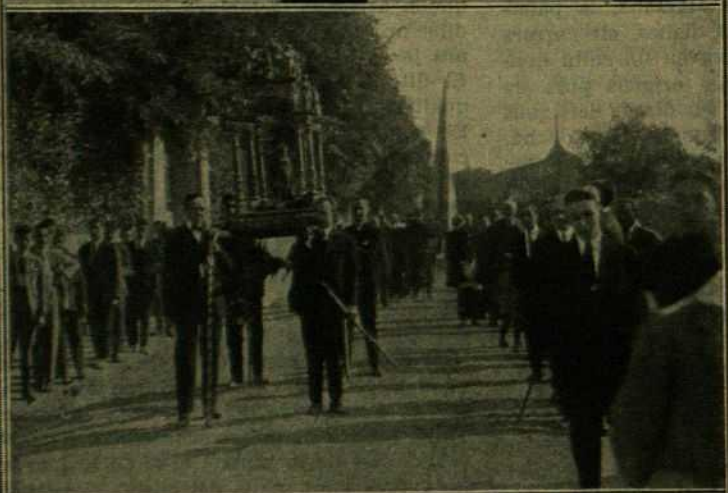

Actualitats catalanes

Montserrat

La pelegrinació
vilafranquina.
Els Portants
del Sant Crist.

(Fot. Sagarra)

Sardanyola

Aplec del Roser
organitzat per la
Joventut Catòlica
de Sabadell

Detalls de la
solemnia processó
celebrada amb motiu
de l'aplec del
Roser

(Fots. Francart)

Actualitats catalanes

Banyoles

La presidència en l'acte inaugural de la Caixa de Pensions que s'acaba d'instalar en aqueixa població.

Cornellà

L'Il·lm. Sr. Bisbe beneint les noves Escoles de Cornellà

*

La nova façana de les Escoles per a infants de Cornellà de Llobregat

(Fots. Sagarra)

Crònica Catalana

(Mes d'octubre)

*** En més d'una ocasió, Barcelona i Catalunya tota han expressat llur entusiasme vers aquells compatriotes nostres, catalans residents a les Amèriques, que en aquelles terres honoren el nom de la Pàtria i deixen per tot arreu proves fecundes de llur espiritualitat i de llur patriotisme. Nova-

de com van pujant les noves generacions catalanes que d'aquí a poc temps faran de la Catalunya una gran voluntat i una gran consciència que cap poder forà no podrà junyir.

*** Festa de germanor d'Orfeons a Vich. Festa gaia, sentimental, diríem infantil; festa d'omorosiment, de cançons; forta

A la Universitat

Les autoritats locals que assistiren a la inauguració del curs a la Universitat, reunides a la Sala rectoral

(Fot. Sagarra)

ment, organitzat per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, Barcelona i Catalunya han fet homenatge cordial i esplèndid als catalans d'Amèrica, representats aquesta vegada en il·lustres personalitats, tals com el Dr. Claudi Mimó, professor a l'Universitat de l'Havana, i els senyors Joaquim Muntal, Francesc Valls, Manuel Biosca, delegats de la Protectora a l'Havana, Nova York i Montevideo.

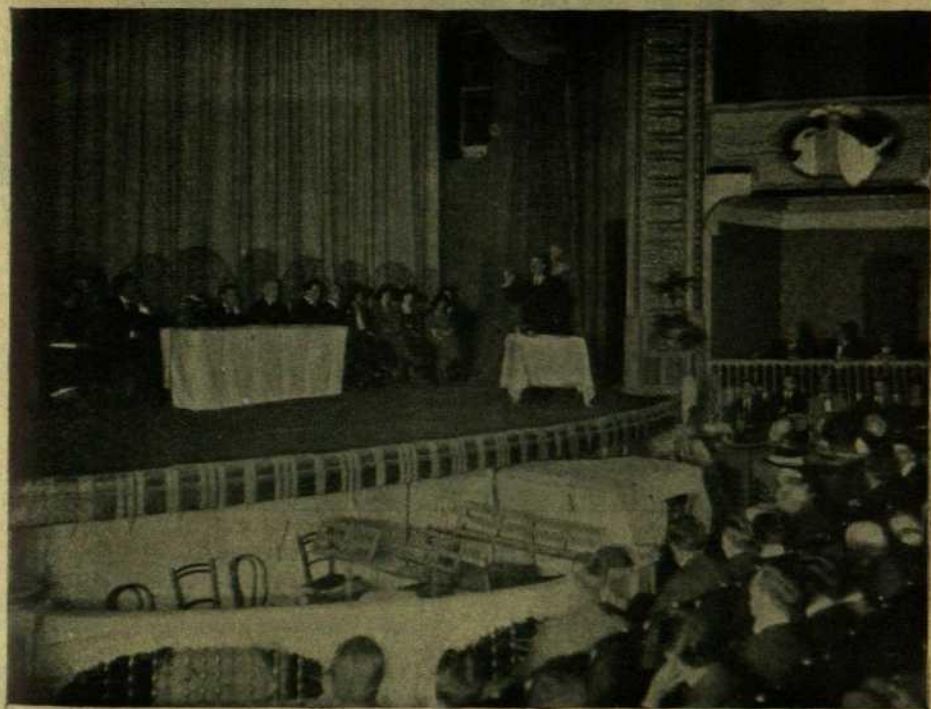
Homenatge gentilíssim el d'una festa escolar, per la qual aquells representants dels catalans d'Amèrica han pogut fer-se compte

manifestació cultural... Però veu's-aquí que tot aquest aspecte deriva cap un altre, i tot plegat passa d'un to líric a un to heròic; una intensa vibració política, patriòtica, omplena els àmbits tranquils de Vich d'una commoció estrepitosa. Què passava a Vich? Parlen de provocacions, parlen de militars, parlen de paisans, parlen de moltes coses; però, en definitiva, l'esca que encengué a Vich la flamarada, no fou sinó aquella mateixa causa que dura i perdurará mentre Catalunya no vegi satisfetes les seves aspiracions.

*** Les terres aragoneses són avui dintre de l'Estat espanyol unes terres irredentes: la urpa del centralisme absorbent ha caigut també damunt el llom de l'Aragònia, i aquesta es veu expoliada. Així ho afirmen els elements més forts i més ardits de l'actual generació, que no volen resignar-se a un estat de coses de deixar fer i deixar passar. Aquests són els elements anomenats aragonesistes, els quals no sols reivindi-

terra, com Barcelona, capital de la Nació Catalana. I això, per a nosaltres, és motiu de gran satisfacció i com a catalans ens enorgullim que casa nostra sigui fogar propici a tota mena de lliberals manifestacions de l'esperit.

*** La figura de Jaume d'Urgell, el Disortat, darrer rei de niçaga catalana, ha estat exaltada a Balaguer. Són llunyans els

Inauguració del Curs de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, a Eldorado

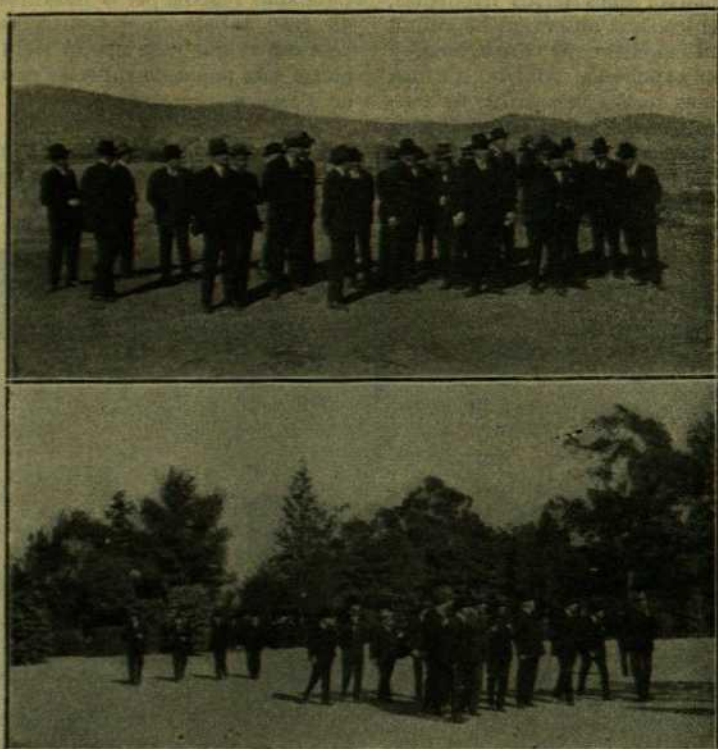
L'il·lustre patrici En Lluís Durán i Ventosa fent el discurs inaugural

(Fot. Sagarra)

quen per Aragó un descentralisme, un regionalisme administratiu, sinó que també s'atribueixen una vera i cabdal nacionalitat. Són elements activíssims, dotats d'un esperit i d'un optimisme esperançadors; i empesos per aquesta flameta d'ideal, han celebrat en la nostra Barcelona el Congrés de Joventuts Aragonesistes, en el qual han estat tractats aciençadament i amb criteri ponderatiu magnets temes de política, d'economia, de cultura, referents a la personalitat de l'Aragó. Es curiós que una manifestació d'aquesta mena no sigui tinguda en terra pròpia—en el sentit estricte de la paraula,—sinó que es traslladi a una altra

dies luctuosos de la desfeta; però no és obstacle a que en l'ànima dels braus descendents d'aquella gesta s'abranti el mateix ideal. Els catalanistes d'aquelles encontrades, amb l'assistència i representació de tots els catalanistes de Catalunya, han celebrat dignament la festa de commemoració.

*** S'han reobert les Corts de l'Estat Espanyol, amb una visible crepitació arreu arreu. Si mai, s'ha dit, era exigida l'obertura del Parlament, era en aquesta ocasió. Però una vegada més hem vist com hi ha individus que sembla que tinguin especial proula a voler demostrar que el Par-

Les visites corporatives a l'Exposició d'Indústries Elèctriques

El president i demés diputats de la Mancomunitat visitant els treballs de la Exposició realitzats a Montjuich
(Fot. Sagarra)

lament si no és per fer de «safaretx», per poca cosa serveix. Sinó que quan hi ha figures tan importants, com el nostre Cambó, que hi domina amb la potència abasagadora del seu geni, podem deixar totes les altres misèries de banda, i satisfer-nos contemplant com el «leader» del nacionalisme català exalta en totes les qüestions el nivell a alçaries dignes «erament dels estadistes que han deixat petja en la història dels pobles.

La dissolució de les anomenades Junes de defensa del departament d'Hisenda ha estat un cop emocionant i ha merescut el comentari unànim aquí i fora d'aquí. I és que quan un home pot parlar amb la gallardia, amb la sinceritat, amb la honorabilitat, amb l'autoritat, amb què pot fer-ho un Cambó, llavors és hora que les més fermes resistències, si no són de l'acord íntim del país i de les necessitats vitals endagades en el sentiment legal de la societat,

no poden resistir i han d'esmicolar-se. I és que En Cambó ofereix garanties, millor dit, ell és una garantia; i quan el cos social veu en el governant una garantia, resta tranquil i deixa de buscar-ne cap altra; perquè la revolució sempre és alguna cosa més que un joc líric.

Naturalment, ara més que mai resta el formidable interrogant: «I les Junes de Defensa Militars?... I el Marroc?... El temps, el temps anirà responent.

*** Una munificentíssima collita de cultura ens enjola aquest mes. Començant per la inauguració de les Escoles de Cornellà. Escoles: instrucció, educació, civisme: tres factors bàsics. El poble, la mateixa massa del poble n'és capacitada ja plenament d'aquesta eficàcia única de l'escola; i és per això que a hores d'ara ja no cal anar per ací per llà fent prèdiques de propaganda en pro de l'establiment d'escoles; ja avui, és

això un postulat que germina en la consciència de tothom. I d'aquí l'implantació avui ací, demà allí, d'aquests fogars de formació ciutadana. Fixeu-vos en això i fixeu-vos que tot això és l'esperit de Catalunya. Que en altres bandes no ho veiem pas.

*** Una altra gloriosa monjoia, o sigui, la inauguració del Casal propi de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona. La benemèrita institució ja té casal propi, ja ha bastit el palau del feminisme, del veritable, pulcre, constructiu, harmònic feminisme, que és l'únic escaient a la dona catalana. Admirable fretura! d'aquesta inauguració; diem admirable, perquè encara les dependències totes no són pas enllestides; encara la pols de la calç, i les paletades dels paletes, i el brogit de les corrioies pujant i baixant masses pètries, dominen el recinte; però, què hi fa? quan el desig hi és i l'entusiasme mena, aquestes boires materials es converteixen en lluminoses resplendors simbòliques; per això hi ha al davant de tot, aquella dona, aquella dona catalana, dama egrègia, que es diu Bonnemaison. I hi ha noms que són una executòria.

*** Reus, la fortíssima ciutat de Reus, reina del Camp, ha dut també una magna cooperació a la moderna cultura catalana. Per obra i mèrit d'aquell opulent senyor, N'Evarist Fàbregas, ànima d'un moviment, el Centre de Lectura, en casa pròpia, millor diríem en palau propi, ha celebrat la seva inauguració. I aquesta inauguració ha estat un succés que marcarà una època. La capitalitat d'un poble, és l'índex d'aquest poble; però no n'hi ha prou de la capitalitat; no n'hi ha prou que aquesta sigui ubèrrima; cal, demés, que arreu floreixin també les manifestacions més enlairades de la vida, perquè tal poble sigui integralment construït i ple. Per això, si la capitalitat és l'índex, com Barcelona, els altres nuclis, com ara Reus, marquen el coeficient. D'aquí les paraules precises del president de la Mancomunitat, En Josep Puig i Cadafalch, davant els digníssims membres concurrents a la solemnitat de la inauguració, glossant la transcendència de institucions de la categoria del Centre de Lectura. I veu's-aquí el simbolisme d'aquell títol de «Fill Predilecte de Reus» amb què la ciutat honorava N'Evarist Fàbregas, donador i restaurador, a les

seves despeses, del palau del Centre, que completava tan senyalada festa amb la del repartiment de premis del V Certamen, munific sense precedents.

*** La sardana és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan. Això ja ho diu el poeta; això ja ho diu tot el poble. I aquest poble, amorós i generós, s'entrega al delit de la dansa amb tota l'ànima; i avui, ni a Barcelona, ja no hi ha gairebé plaça o placeta sense la seva rodona de sardanistes que ballen bo i cantant a la Pàtria. I és a Banyoles, terra de catalana sabor indestructible, que és celebrat el certamen sardanístic, amb una grandiositat tal, que en va s'escriuriuen pàlides paraules per descriure-la. Banyoles, terra de catalanitat irreductible.

*** Però si les terres gironines ens oferien aquest espectacle de Banyoles, també en un altre dels seus indrets, Figueras, arborava la seva espiritualitat amb l'homenatge al mestre Morera, el músic de les nostres gents que millor captiva amb els secrets de la seva art, que fa olor de terra, i té llum de paisatge i remors de les mil remors de l'aigua i el vent i els ocells.

Teatres. — Començ de temporada, amb un pòrtic ple de majestat: volem dir la inauguració de curs de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, en pública i concorregudíssima sessió al teatre Eldorado. Allí, la paraula docta d'En Lluís Duràn i Ventosa es destrenava a l'entorn de «El Teatre de la Ciutat»; i si algú hi hagués que encara somreia escèpticament davant aquesta idea, ben tost comprengué la seva eficiència i tota la valor de la seva pròxima realitat.

El Teatre Romea ha obert les portes amb l'estrena de la farça en tres actes i en vers del poeta Josep M.ª de Sagarra «El Jardinet de l'Amor». El poeta hi ha cantat amb la veu ampla i sonora dels seus versos plens de vida, que el públic copsava delitósament. En Josep M.ª Folch i Torres ha donat una altra obra del seu enciser repertori, amb «La Filla del Moliner», esplai de mainada, que es troba en la realització de les meravelles somniades. I En Pompeu Creuher ha dut a les taules, encertadament, una comèdia romàntica «El Senyor d'Halleborg», evocadora i agre-dolça, que també ha estat força aplaudida.

Crònica Gràfica Estrangera

(Mes d'octubre)

De dalt a baix: Detall de la façana principal dels magatzems «Le Printemps» de París, que foren completament destruïts per un gran incendi.—Oppau: Un dels carrers de la colònia obrera, després de l'horrible explosió ocorreguda a la fàbrica de productes químics, «Badische».—Aspecte del túnel de Batignolles després del topament de dos expressos

ENCARREGUI EL PROJE-
TE I LA CONSTRUCCIÓ
DEL SEU JARDÍ A LA CASA

Vicens Aldrufeu

Grans vivars d'arbres i arbustes

DIRECTOR ARTÍSTIC: ARTUR RIGOL

: Despatx: Plaça Tetuan, 18. — BARCELONA :

BANC DE CATALUNYA

BARCELONA

Central: Rambla d'Estudis, 4

Telèfons: A. 2248 — A. 3453 — Apartat 568

Direcció telegràfica: « Cataloniabank »

AGÈNCIES

Número 1: Creu Coberta, 8

Número 2: Sant Andreu, 146

Número 3: Salmeron, n.º 111

VALORS : CUPONS : GIRS : CANVI : BANCA

GALERIES
LAJETANES

GRANVIA,
NUM. 613

TELÈFON,
4902 A.

**LLIBRERIA NACIONAL
CATALANA**

AVIAT:

50 NINOTS

DE XAVIER NOGUÉS

PRÓLEG DE
RAMON REVENTÓS,

DINS UNA ADMIRABLE EDICIÓ
QUE PARÀ TRONAR I PLOURE

Gelats de nata
Biscuit Glacé
Caramels

**CONFITERIA
PASTISSERIA**

Bombons fins
Objectes artístics
per a regals

Pastes per a te
Pa : de : luxe
Riquíssim pa
de Gènova

BARCELONA

Carrer Pelai, 38

Telèfon 2975 A